

235 vragen over asbest

ASBEST

235 vragen over asbest

Een herziene uitgave van InfoMil en
het Ministerie van VROM, januari 2002.

InfoMil

Grote Marktstraat 43
2511 BH Den Haag
Postbus 30732
2500 GS Den Haag
Telefoon (070) 361 0575
Fax (070) 363 3333
E-mail info@infomil.nl
Website www.infomil.nl

Distributienummer VROM

14298/174
Extra exemplaren zijn aan te vragen
bij het Distributiecentrum VROM,
telefoon (0900) 80.52 (€ 0,20),
met vermelding van nummer 14298/174.

Vormgeving

Conefrey/Koedam BNO, Almere

Druk

PlantijnCasparie (ISO14001), Den Haag

Papier en productie

Het binnenwerk van deze publicatie is gedrukt
op 100% kringlooppapier. Bij de productie is
gebruik gemaakt van Computer To Plate (CTP).

Ondanks het feit dat bij de samenstelling van
deze publicatie grote zorgvuldigheid in acht is
genomen, kunnen er geen rechten aan worden
ontleend.

InfoMil is een gezamenlijk project
van Novem en Senter

© InfoMil, Den Haag 2002.

Inhoud

- 1 Inleiding 5**
- 2 Toepassing en Risico's**
 - 2.1 Toepassingen 6
 - 2.2 Risico's 10
- 3 Wetgeving en handhaving**
 - 3.1 Algemeen 13
 - 3.2 Asbestverwijderingsbesluit 13
 - 3.3 bouwwerken en objecten 24
 - 3.4 Deskundige bedrijven 25
 - 3.5 Arbeidsomstandighedenbesluit 26
 - 3.6 Naleving en handhaving 28
 - 3.7 Wegen 30
 - 3.8 Toekomstige Wet en Regelgeving 30
- 4 Normen en metingen**
 - 4.1 Normen 33
 - 4.2 Metingen 39
- 5 Onderhoud en bewerken 42**
- 6 Verwijderen en slopen 44**
- 7 Afval**
 - 7.1 Definitie en status van asbestbevattend afval 47
 - 7.2 Inzameling en afvoer van asbestbevattend afval 48
 - 7.3 Particulieren 50
 - 7.4 Bedrijven en instellingen 52
 - 7.5 Stort van asbest 53
- 8 Incidenten 55**
- 9 Kosten 61**
- Bijlagen**
 - 1 Afkortingenlijst 64
 - 2 Mondelinge informatie 65
 - 3 Schriftelijke informatie en publicaties 67
 - 4 Overzicht belangrijkste regelgeving 69
 - 5 Kwaliteitsfactoren bepaald volgens de glasporeltest 74
- Register 75**

1 Inleiding

Deze publicatie is de herziene uitgave van de bundel '242 vragen over asbest' uit 1997. De indeling is grotendeels hetzelfde gebleven. Sinds het verschijnen van de publicatie in 1997 is een groot gedeelte van de regelgeving op het gebied van asbest aangepast. De aanpassingen zijn tot november 2001 verwerkt. Het accent van de publicatie ligt op de milieu-aspecten van asbest en de relevante regelgeving van het Ministerie van VROM hieromtrent. Daarnaast komen ook aspecten omtrent arbeidsomstandigheden en regelgeving van het Ministerie van SZW aan bod.

De belangrijkste wet- en regelgeving is nog steeds het Asbest-verwijderingsbesluit (Staatsblad 1993, 290) (tweemaal gewijzigd in 1998 en 2000), de Modelbouwverordening van de VNG en het Arbeidsomstandighedenbesluit.

De belangrijkste wijzigingen betreffen de aanpassing van het Asbest-verwijderingsbesluit, het nieuwe beleid voor de restconcentratienorm voor asbest in de bodem en in puingranulaat, het in werking treden van het Besluit asbestwegen Wms, waardoor het voorhanden hebben van een asbestbevattende weg verboden is en de Regeling bouwbesluit materialen 1998, waarmee er een wettelijke concentratienorm voor asbest in de binnenlucht gekomen is.

Het asbestbeleid is momenteel sterk in beweging. Naar verwachting treedt in 2003 het nieuwe Asbest-verwijderingsbesluit in werking met de daarbij behorende ministeriële regeling. Daarnaast komt er een Productenbesluit asbest en een asbestinventarisatieplicht in niet-sloopsituaties in het Besluit asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties.

Deze publicatie gaat globaal in op de meest gestelde vragen over asbest. De bundel is bedoeld als naslagwerk voor degenen die regelmatig vragen over asbestgerelateerde onderwerpen krijgen. Door middel van de inhoudsopgave en het trefwoordenregister is een bepaald onderwerp snel terug te vinden.

Door de snel veranderende wet- en regelgeving en het globale karakter van de bundel kunnen aan de teksten geen rechten ontleend worden. Kijk voor wetteksten en andere regelgeving op www.overheid.nl.

2 Toepassingen en risico's

2.1 Toepassingen

2.1.1 Wat is asbest?

Asbest is een verzamelnaam voor een aantal in de natuur voorkomende mineralen, die zijn opgebouwd uit fijne vezels. Asbest wordt gewonnen in open groeven. In het algemeen is asbest goed bestand tegen zuren, logen en hoge temperaturen. Daarnaast is asbest zeer slijtvast, brandwerend, isolerend en vrij goedkoop. Asbest wordt, chemisch gezien, onderverdeeld in twee groepen, de serpentijn- en de amfiboolgroep. De meest gebruikte soorten zijn wit asbest (chrysotiel) behorende tot de serpentijngroep en daarnaast blauw (crocidoliet) en bruin (amosiet) asbest, beide behorende tot de amfiboolgroep. Dit onderscheid staat los van de onderverdeling in losgebonden en hechtgebonden asbest zoals hier beneden is aangegeven. In Nederland is vooral (85%) wit asbest gebruikt.

2.1.2 Waar is asbest gebruikt?

Vanwege zijn bijzondere eigenschappen is asbest gebruikt in tal van producten. Er zijn zo'n 3000 producten bekend die asbest bevatten. Asbestbevattende producten werden toegepast op plaatsen waar de eigenschappen van asbest optimaal konden worden benut. Dus bijvoorbeeld als afdichtingen in de procesindustrie, in remvoeringen en koppelingen, als wapening in asbestcementproducten en in brandwerende producten.

In een deel van de nederlandse woningen en andere bouwwerken is asbest in een bepaalde vorm aanwezig. In bijvoorbeeld bouwmaterialen, dakbeschoot, verwarmingsketels, vloerbedekking (zeil), rioolleidingen e.d. kan asbest zijn verwerkt. Soms komt asbest voor in oudere huishoudelijke apparaten die warmte ontwikkelen, zoals boilers, haardrogers, straalkachels, broodroosters en strijkijzers. In de agrarische sector is asbest veel toegepast, bijvoorbeeld in golfplaten als dakbedekking van stallen en schuren. Plaatselijk zijn wegen verhard met asbestbevattend afval.

2.1.3 In welke vormen komen asbestproducten voor?

Globaal zijn de verschillende asbestproducten in twee groepen te onderscheiden.

De ene groep bestaat uit producten waarin het asbest in losgebonden (min of meer losse) vorm voorkomt, zoals zachte isolatieplaten, filtermateriaal, asbestdoek, asbestkoord, asbestkarton (onder sommige soorten vloerzeil), pakkingen, brandwerende kleding en spuitasbest als isolatie. Wanneer asbest losgebonden is kunnen asbestvezels gemakkelijk uit het materiaal emitteren en de omgeving besmetten.

De andere groep wordt gevormd door producten waarin het asbest hechtgebonden is aan andere stoffen (doorgaans aan cement of kunsthar). Voorbeelden hiervan zijn asbestcementen wandplaten en golfplaten, ventilatiekanalen, bloembakken, gas-, water- en rioleeringsbuizen, koppelingsplaten en remvoeringen voor auto's.

Wanneer asbest hechtgebonden is kunnen er onder normale omstandigheden (dus als het materiaal niet wordt bewerkt of gesloopt) geen asbestvezels uit het materiaal vrijkomen tenzij het materiaal verweerd of beschadigd is. De hechtgebondenheid van de vezels neemt af naarmate het materiaal meer verweerd of verouderd is.

Overigens hoeven niet alle hier genoemde producten per se asbest te bevatten.

2.1.4 Kan op basis van bijvoorbeeld een keurmerk, een merknaam, typenaam of een patentnummer worden afgeleid of een (golf)plaat asbest bevat?

In principe niet. Een keurmerk of een patentnummer heeft geen betekenis voor de aanwezigheid van asbest. Op (hele) in Nederland gefabriceerde cementplaten staat de aanduiding AT (asbestos technology) dan wel NT (new technology), waarbij AT betekent dat de platen asbest bevatten. NT-platen bevatten geen asbest. Over golfplaten uit het buitenland valt niets te zeggen. Het kan er op staan aangegeven, maar er bestaat geen duidelijk beeld van. Omdat men in de meeste gevallen niet weet of deze platen asbest bevatten zal men deze altijd als verdacht moeten beschouwen dan wel ze eerst bemonsteren en analyseren op de aanwezigheid van asbest.

2.1.5 Hoe komt u erachter of een bepaald product asbest bevat?

De enige manier om met zekerheid vast te kunnen stellen of een product asbest bevat is met een materiaal-analyse door een laboratorium.

Bedrijven en beheerders van gebouwen kunnen hiervoor een deskundig adviesbureau of een geaccrediteerd laboratorium inschakelen.

Particulieren kunnen zich wenden tot de Keuringsdienst van Waren (zie adres achterin). Hier kunnen zij informeren of het mogelijk is het verdachte materiaal, zoals vloerbedekking of plaatmateriaal, te onderzoeken op de aanwezigheid van asbest. Dit onderzoek is voor particulieren tot op heden gratis. Tien à veertien dagen na inlevering van het verdachte materiaal volgt de uitslag van het onderzoek. Soms kan ook de leverancier van het product u informatie over de samenstelling verstrekken.

Werknemers en werkgevers in de bouw-, afwerk- en afbouwsector kunnen gebruik maken van de service die de Stichting Arbouw te Amsterdam biedt, telefoon (0900) 202 53 12. Door de Stichting Arbouw is ook een tweetal boekjes samengesteld over herkenning van asbest. 'Asbesttoepassing in de burger- en utiliteitsbouw, herkennen en inventariseren', is in 1994 uitgegeven en kost € 5,67. Daarnaast is er het boekje 'vraag en antwoord over asbest' uitgegeven eind 1999 en kost € 6,81.

Beide uitgaven zijn te bestellen per fax (020) 580 55 55 of per telefoon (020) 580 55 80.

Hieronder staan enkele handvatten genoemd die kunnen helpen bij een eerste beoordeling of bepaald materiaal asbestverdacht is.

Aan de buitenkant van een product is vaak niet te zien of het asbest bevat. Van belang is in ieder geval het volgende:

- Asbest in gespoten vorm als brandwerende bekleding op bijvoorbeeld staalconstructies is na 1978 niet meer toegepast.
- Het gebruik van asbestbevattende materialen in nieuwbouw is door de afspraken in verschillende Cao's sedert 1991 sterk afgenomen.
- Producten waarin asbest in losgebonden vorm voorkomt, mogen sinds 1983 niet meer worden verkocht.
- De beroepsmatige toepassing en verkoop van asbest is sinds 1 juli 1993 verboden.
- Tot 1983 is in een aantal woningen en andere bouwwerken vinylvloerbedekking gelegd met asbestvilt als onderlaag. In die periode zijn ook asbestvinyltegels gelegd. Vloerzeil dat asbest bevat is enigszins aan de onderzijde te herkennen. Het heeft een lichtgrijze tot lichtbeige (soms lichtgroene) kleur en een niet-glimmend oppervlak dat een beetje doet denken aan grof papier of karton.

Asbest is (vrijwel) nooit aanwezig in:

- vloerbedekkingen van textiel (tapijt) en ondertapijt van vilt;
- breekbaar, dun zeil met een doffe, zwarte of wijnrode onderkant;
- stijve, zeilachtige vloerbedekkingen met een harde, ruwe onderzijde met daarin een grofmazig jute-weefsel, zoals linoleum;
- buigzaam zeil met een dikke, bruine, harige onderzijde;
- soepel zeil met een onderzijde van kunststof (plastic) of foam (schuim);
- vinylzeil dat na 1983 in Nederland te koop was;
- vloerzeil van vóór 1968.

Verder staat meer informatie over de herkenning van asbestverdachte materialen in woningen in de brochure 'Asbest in en om het huis, de meest gestelde vragen over asbest' (voor bestellingen, zie achterin).

2.1.6 Bestaat er een lijst met asbestbevattende materialen?

Er bestaat geen complete lijst met materialen en producten die asbest kunnen bevatten. Het komt zelfs sporadisch voor dat toepassingen van asbest worden aangetroffen die nog onbekend waren. Er bestaan wel diverse lijsten met asbestbevattende materialen. Probleem is dat de lijsten onderling verschillen, niet compleet zijn en doorgaans niet door een leek kunnen worden gebruikt. Bovendien is ook bij inspectie door een specialist doorgaans een laboratoriumanalyse van verdachte materialen nodig om met zekerheid te kunnen bepalen of een materiaal of product asbest bevat.

2.1.7 Wanneer werden welke vormen en toepassingen van asbest verboden?

In 1978 werd het verspuiten van asbest en het gebruik van blauwe asbest verboden. Sinds 1983 mogen losgebonden asbestbevattende producten niet meer in de handel worden gebracht. In 1991 werden de meeste toepassingen van asbestbevattende rem- en frictiematerialen verboden. Sinds 1 juli 1993 mogen geen asbestbevattende producten meer worden toegepast, uitgezonderd sommige koppelingsplaten, remvoeringen en producten waarvoor (nog) geen asbestvrij alternatief voorhanden is. Voor bedrijfsmatig gebruik van asbestbevattende producten is ontheffing van de arbeidsinspectie nodig.

2.1.8 Mogen voertuigen nog asbestbevattende rem- en frictiematerialen bevatten?

De overheid, de importeurs en fabrikanten van voertuigen hebben op 9 februari 1989 een convenant gesloten dat met ingang van 1 juli 1989 geen voertuigen meer worden ingevoerd of worden vervaardigd, die zijn voorzien van asbestbevattende frictiematerialen. Onder een voertuig wordt verstaan: ieder voor deelneming aan het wegverkeer bestemd motorrijtuig, met of zonder carrosserie, op ten minste vier wielen, met een door de constructie bepaalde maximale snelheid van ten minste 25 km/uur en met een maximaal toelaatbare massa van meer dan 400 kg doch niet meer dan 3500 kg, met uitzondering van voertuigen die langs spoorstaven worden voortbewogen, landbouwtrekkers en landbouwmachines. Onder frictiematerialen worden verstaan: de koppelingsplaat, remblokken en remschoenen met inbegrip van de daarop aangebrachte materialen.

Het rijden in voertuigen met asbestbevattende rem- en frictiematerialen is niet verboden. In de occasion- en oldtimermarkt kan het dus voorkomen dat er nog asbestbevattende frictiematerialen toegepast zijn. Ook vrachtwagens kunnen nog asbestbevattende frictiematerialen bevatten.

Bij het vervangen van frictiematerialen geldt het Besluit asbestvrije frictiematerialen (Stb. 1991, 507) (Dit besluit is van toepassing op voertuigen met een

gewicht kleiner dan 3500 kg, meer dan 3 wielen en een maximale snelheid van meer dan 50 km per uur). Samengevat staat in dit besluit dat het voorhanden hebben en monteren van asbestbevattende frictiematerialen in deze voertuigen verboden is. Dit verbod is niet van toepassing op:

- voertuigen die vóór 1 oktober 1985 in het verkeer zijn gebracht;
- voertuigen die nog niet in het verkeer zijn gebracht;
- voertuigen waarvoor krachtens bepaalde EG-regelgeving geen asbestvrije frictiematerialen worden vermeld.

In het Arbeidsomstandighedenbesluit staat samengevat dat het voorhanden hebben en het monteren van frictiematerialen die blauwe asbest (crocidoliet) bevatten in motorrijtuigen met een massa groter dan 3500 kilogram en in motorrijtuigen met een toegelaten snelheid lager dan 50 kilometer per uur verboden is. Het monteren in deze voertuigen van frictiematerialen die andere asbestsoorten dan crocidoliet bevatten, is echter niet verboden.

Voor nagenoeg alle typen voertuigen zijn momenteel echter asbestvrije alternatieven voorhanden welke standaard door garagebedrijven gemonteerd worden.

2.1.9 Waaronder worden in het Besluit asbestvrije frictiematerialen niet alle asbestbevattende rem- en frictiematerialen verboden?

Hiervoor zijn drie redenen:

- 1 Voor zwaardere voertuigen waren ten tijde van de totstandkoming van het besluit onvoldoende asbestvrije rem- en frictiematerialen beschikbaar.
- 2 In bestaande voertuigen waarin door het ontwerp van het voertuig geen asbestvrije rem- en frictiematerialen kunnen worden toegepast, moeten asbestbevattende rem- en frictiematerialen toegepast kunnen worden.
- 3 Op grond van andere EG-regelgeving moeten de Lid-staten een kenteken verstrekken aan voertuigen waarvan de remvoering voldoet aan bepaalde eisen. De samenstelling van de remvoeringen is hierin geen toetsingscriterium.

Overigens moeten de Lid-Staten op grond van EU-regelgeving uiterlijk per 1 januari 2005 een verbod op het op de markt brengen en gebruiken van alle asbestbevattende producten hebben ingesteld. Dit betekent dat alle uitzonderingen voor asbestbevattende frictiematerialen komen te vervallen. In Nederland zal dit verbod worden opgenomen in het Productenbesluit asbest, dat naar verwachting begin 2003 in werking zal treden. Dit besluit zal tevens alle huidige productregeling voor asbest in het Arbobesluit, Warenwetbesluit asbest en Besluit asbestvrije frictiematerialen Wet milieugevaarlijke stoffen vervangen.

2.1.10 Kunt u nog steeds asbestbevattende producten kopen?

Nee. In principe kunt u door het verbod op bewerken, verwerken en in voorraad houden van asbest in Nederland als consument sinds 1 juli 1993 geen producten meer kopen die asbest bevatten. In sommige EG-landen worden echter nog wel enkele producten toegepast, die witte asbest bevatten. Mochten dergelijke producten, bijvoorbeeld uit oude voorraden, u toch worden aangeboden (soms onder de Franse naam 'amiante' of de Engelse naam 'asbestos'), dan kunt u contact opnemen met de Keuringsdienst van Waren. De Keuringsdienst van Waren onderzoekt of er sprake is van asbest en treedt zonedig op tegen het op de markt brengen van het product. Worden u beroepshalve asbestbevattende producten aangeboden, dan kunt u contact opnemen met de Arbeidsinspectie

2.1.11 Mogen asbestbevattende producten in Nederland worden ingevoerd?

Op dit moment is er geen invoerverbod. Het is voor bedrijven echter verboden asbestbevattende producten in voorraad te hebben waardoor er indirect toch sprake is van een invoerverbod.

2.1.12 Mag puingranulaat of bodem met asbest worden toegepast of hergebruikt?

Vroeger (tot december 1999) was het inderdaad zo dat grond en puingranulaat waarin zich een minieme hoeveelheid asbest bevond niet gebruikt mocht worden op grond van het arbeidsomstandighedenbesluit. In december 1999 is er een restconcentratienorm afgesproken van 10 mg hechtgebonden asbest per kilogram puingranulaat of grond (bepaald volgens NEN 5897 respectievelijk NEN 5707). Dit betekent dat grond of puingranulaat welke minder dan 10 mg hechtgebonden asbest per kilo bevat gezien mag worden als 'schoon'. Deze mag dan ook toegepast of hergebruikt worden zonder de beschermende maatregelen zoals die in het arbeidsomstandighedenbesluit geformuleerd zijn. Grond of puingranulaat welke meer dan 10 mg asbest per kilogram bevat wordt nog steeds gezien als asbestbevattend materiaal en mag om die reden niet gebruikt of hergebruikt. Het afvoeren van dit materiaal moet dan ook gebeuren onder asbestcondities. Dit geldt ook voor het reinigen van grond die asbest bevat. Momenteel is er dus sprake van een gedoogbeleid voor het werken met en gebruiken van grond of puingranulaat die minder dan 10 mg hechtgebonden asbest per kilogram bevat. Voor grond of puingranulaat waar losgebonden asbest in voorkomt, zoals spuitasbest of asbestkoord, geldt dat toepassing wordt gedoogd zolang de concentratie losgebonden asbest lager is de bepalingsondergrens conform NEN 5897 respectievelijk NEN 5707. De bepalingsondergrens ligt afhankelijk van de situatie op 1 à 2 mg/kg en moet niet worden verward met de detectiegrens, die lager ligt. Asbestbevattende grond en puingranulaat met een hogere asbestconcentratie dan de restconcentratienorm mogen niet worden

hergebruikt, omdat dan in de toekomst de kans op blootstelling aan asbest blijft bestaan en hoge kosten moeten worden gemaakt om deze blootstelling te voorkomen. Voor puingranulaat geldt bovendien dat een hogere restconcentratienorm illegale asbestsloop, met alle risico's van dien, en bijmengen van asbest zou aanmoedigen. Het spreekt vanzelf dat dit ongewenst is. De restconcentratienormen voor hecht- en losgebonden asbest zullen worden verankerd in het Productenbesluit asbest (vraag 3.8.3).

Zie ook vraag 4.1.2 en 4.1.3.

2.1.13 Is puingranulaat met KOMO-keurmerk gegarandeerd asbestvrij?

Nee. Het KOMO-keurmerk biedt onvoldoende garantie dat puingranulaat asbestvrij is. Het betekent alleen dat volgens bepaalde asbestzorgvuldigheidsmodules gewerkt is. Ook puingranulaat met een buitenlands keurmerk kan asbest bevatten. De brancheorganisatie van puinbrekers (BRBS) werkt op dit moment aan een systeem om aan te tonen dat puingranulaat met KOMO-keurmerk voldoet aan de eis van maximaal 10 mg hechtgebonden asbest per kilo.

2.1.14 Mag asbest nog steeds worden toegepast of hergebruikt door bedrijven, instellingen of zelfstandig werkenden?

Nee. Sinds 1 juli 1993 is het voor hen verboden asbest of asbestbevattende producten te bewerken, te verwerken of in voorraad te houden. Het opnieuw gebruiken van oude asbestbevattende producten is daarmee eveneens verboden. Hetzelfde geldt voor asbestbevattend afval. Ook asbestbevattend afval met een laag percentage asbest mag niet worden hergebruikt. Alleen voor bodem en puingranulaat is een restconcentratienorm vastgesteld. Het verbod is opgenomen in het Arbeidsomstandighedenbesluit en heeft vooral betekenis voor situaties tijdens het werk. In dit besluit is geregeld in welke bijzondere gevallen asbest nog wel mag worden gebruikt. Dat mag in principe alleen als het niet mogelijk is om andere materialen toe te passen.

Voor informatie over ontheffingen kunt u contact opnemen met de arbeidsinspectie.

2.1.15 Mag asbest nog steeds worden toegepast of hergebruikt door particulieren?

Er is geen direct verbod voor particulieren om asbestbevattend materiaal dat zij al bezitten (opnieuw) toe te passen. Op grond van de Regeling bouwbesluit materialen 1998 is het verwerken van asbestbevattende materialen in bouwwerken, praktisch gezien, onmogelijk. Deze regeling geeft echter ook geen direct werkend verbod. De regeling geeft een maximaal toelaatbare concentratie asbestvezels welke in het binnenmilieu van een bouwwerk mag voorkomen. Bij toepassing van asbestbevattende bouwmaterialen zal deze concentratienorm altijd overschreden worden.

In sloop situaties kan voorkomen worden dat asbestbevattende materialen hergebruikt worden door aan de mededeling onder voorschriften het voorschrift te verbinden dat het bij de sloop vrijkomende afval binnen een bepaalde termijn bij een door de gemeente aangewezen inzamelpunt afgegeven moet worden.

Wanneer er geen sprake is van een sloop situatie is de vraag hoe de particulier aan het asbestbevattende materiaal komt. Wanneer het materiaal door een bedrijf is geleverd, dan is dit bedrijf in overtreding en kan het worden vervolgd.

Wanneer in de Algemene Plaatselijke Verordening of in de Bouwverordening regels met betrekking tot de veiligheid voor de omgeving zijn gesteld kan op grond van deze regels opgetreden worden tegen asbesttoepassing van een particulier.

Een actie waarmee nog weinig ervaring is opgedaan is een verbod op grond van overtreding van 1.1a van de Wet milieubeheer. Feit is wel dat dit artikel een zorgplicht oplegt aan iedereen die weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor het milieu worden veroorzaakt.

Het artikel kan echter niet strafrechtelijk worden gehandhaafd en het is ook onzeker hoe de bestuursrechtelijke handhaving ervan uitpakt.

Op grond van artikel 173a van het Wetboek van Strafrecht wordt het in de bodem (bijvoorbeeld verankering van een schutting) of in de lucht (bijvoorbeeld bij het aanbrengen van het materiaal) brengen van stoffen die de openbare gezondheid bedreigen dan wel levensgevaar voor derden veroorzaken, verboden. Dan moet wel worden bewezen dat dit opzettelijk en wederrechtelijk gebeurt. Het is onzeker of de rechter oordeelt of er daadwerkelijk sprake is van gevaar.

Wanneer er sprake is van burenschade kunnen deze middelen een civiele procedure het (her)gebruik van asbestbevattende materialen proberen te voorkomen. Zij zullen dan moeten aantonen dat er sprake is van een onveilige situatie.

In het Productenbesluit asbest zal een totaalverbod voor toepassing, hergebruik en in voorraad houden van asbest door particulieren worden opgenomen (zie vraag 3.8.3).

2.1.16 Mogen asbesthoudende materialen die vrijkomen bij het afbreken van wisselwoningen weer worden gebruikt bij de opbouw van deze wisselwoningen op een andere plaats?

Nee, op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit is het bewerken, verwerken en in voorraad houden van asbestbevattende materialen sinds 1 juli 1993 verboden. Bij het weer opbouwen van de wisselwoningen zouden de asbestbevattende materialen worden bewerkt of verwerkt. Ook bij bouwwerken die seizoensgebonden aanwezig zijn (zoals strandtenten) is het opbouwen verboden wanneer er in de afzonderlijke componenten asbest is verwerkt.

2.1.17 Wat kunt u gebruiken in plaats van asbest?

Deze vraag is niet met een enkel antwoord te beantwoorden. Inmiddels is voor nagenoeg iedere toepassing een alternatief beschikbaar. De keuze voor een alternatief wordt echter grotendeels bepaald door het doel van de toepassing. Bij het kiezen uit andere materialen moet u ervoor zorgen dat deze minder schadelijk zijn dan asbest. In veel gevallen is het niet per se nodig om een materiaal te kiezen dat vezels bevat.

U kunt zich over de toepassing van asbestvrije materialen ook laten adviseren door uw leverancier. Alleen als het technisch onmogelijk is een minder schadelijke stof dan asbest toe te passen, moet u als werkgever contact opnemen met de Arbeidsinspectie om na te gaan of u voor een ontheffing in aanmerking komt. Als consument kunt u in principe geen asbestproducten meer kopen.

2.1.18 Kan voor het afdichten van pompen met asbestbevattend materiaal een ontheffing van het asbestverbod worden verleend? Wie moet een dergelijke ontheffing verlenen?

Dit kan alleen wanneer het technisch onmogelijk is om een asbestvrij product toe te passen dat niet of minder gevaarlijk is. Het verzoek tot ontheffing wordt bij de Arbeidsinspectie ingediend die beslist of ontheffing wordt verleend. Het verlenen van een ontheffing gebeurt altijd voor een beperkte periode.

2.2 Risico's

2.2.1 Waarom heeft de overheid een verbod op het gebruik van asbest ingesteld?

Jaarlijks overlijden in Nederland, volgens een schatting van de Gezondheidsraad, ongeveer 700 mensen aan de gevolgen van – voornamelijk beroepsmatige – blootstelling aan asbest in het verleden. Gebleken is dat de maatregelen die de overheid in het verleden tegen blootstelling aan asbest heeft genomen onvoldoende effect hebben gehad. Daarom is de toepassing en hergebruik van alle asbestsoorten in Nederland sinds 1 juli 1993 verboden.

2.2.2 Waarom is asbest zo gevaarlijk?

Asbest heeft een vezelige structuur. Het bijzondere daaraan is dat de bundels van vezels makkelijk in de lengte kunnen splijten tot steeds dünnere, naaldvormige vezels, terwijl de lengte gelijk blijft. Deze microscopisch kleine vezels kunnen bij inademing tot diep in de longen doordringen. De vezels kunnen ongemerkt in de longen terecht komen, omdat ze onzichtbaar en reukloos zijn. Het gevaar van asbest schuilt dus in het inademen van de vezels. Het doordringen van asbestvezels in de longen kan ernstige ziekten veroorzaken zoals:

- *Asbestose* (verstijving van het longweefsel). Asbestose kan alleen ontstaan na beroepsmatige blootstelling. Asbestose is ongeneeslijk, maar niet direct dodelijk. Bij asbestose is er sprake van een verlaging van de longcapaciteit waardoor overbelasting van het hart kan optreden. De kans op asbestose neemt evenredig toe met de concentratie en duur van de blootstelling aan asbest. Asbestose kan door elke soort asbest ontstaan.
- *Longkanker*. Het verband tussen asbest en longkanker kan maar zelden met zekerheid worden aangetoond. Longkanker is niet altijd ongeneeslijk. Hoe langer er blootstelling is aan asbest, hoe groter de kans op longkanker. Roken samen met blootstelling aan asbest vergroot de kans op longkanker aanzienlijk.
- *Mesotheliomen* (een zeldzame vorm van kanker van het long- of buikvlies). Deze ziekte wordt bijna altijd door blauw en/of bruin asbest veroorzaakt.
- *Pleurale plaques*. Pleurale plaques zijn verdikkingen van het borstvlies en worden in verhoogde frequentie gevonden bij aan asbest blootgestelden. Ook hier is de hoogte en de duur van de van de blootstelling aan asbest bepalend. Pleurale plaques komen overigens ook voor bij niet aan asbest blootgestelden.

Tussen het inademen van asbestvezels en het moment waarop de ziekten zich voordoen kan een periode van tientallen jaren liggen.

2.2.3 Zijn alle soorten asbest kankerverwekkend?

Ja. Alle soorten asbest kunnen volgens de Gezondheidsraad bij de mens kanker veroorzaken wanneer ze worden ingeademd. Wel is het zo dat wit asbest zonder bijmenging van blauw of bruin asbest niet of nauwelijks in staat is mesotheliomen te veroorzaken. Amfiboolasbest (bruin en blauw asbest) is nog gevaarlijker dan chrysotielasbest (wit asbest).

2.2.4 Is het inademen van asbest altijd gevaarlijk?

Het risico wordt groter naarmate er meer vezels worden ingeademd, bijvoorbeeld door het bewerken (boren, zagen, schuren) of beschadigen van asbestbevattend materiaal. Verder neemt het aantal vezels dat u inademt toe naar mate u langer aan asbestvezels wordt blootgesteld. Daarom is het belangrijk dat u het inademen van asbest zoveel mogelijk voorkomt. Bij het bewerken van asbestbevattend materiaal houdt een eenvoudig stofkapje de gevaarlijke asbestvezels niet tegen. Alleen speciale maskers, zoals die gebruikt worden door deskundige bedrijven, bieden voldoende bescherming.

Omdat in gewone buitenlucht ook asbestvezels aanwezig zijn, ademt iedereen kleine hoeveelheden asbest in. In buitenlucht zit echter doorgaans zo weinig asbest dat het risico op kanker te verwaarlozen is. Alleen op sommige plaatsen, zoals in tunnels, rond verkeerspleinen en in de buurt van asbesthoudende wegen komen concentraties voor die tussen het verwaarloosbaar en maximaal toelaatbaar risiconiveau liggen (zie het hoofdstuk normen en meetmethoden). De laatste jaren zijn deze concentraties vermoedelijk afgenomen, omdat het aantal voertuigen met asbestbevattende frictiematerialen steeds verder afneemt. In gebouwen waarin onbeschadigde asbestcementproducten aanwezig zijn is het risico verwaarloosbaar. Het gezondheidsrisico van een eenmalige blootstelling aan asbest bij bijvoorbeeld een brand waarbij asbest vrij komt is klein, maar niet volledig verwaarloosbaar.

2.2.5 Asbest is toch alleen gevaarlijk als je er beroepsmatig mee werkt?

Nee. Er zijn ook andere gevallen bekend waarbij mensen regelmatig aan vrij hoge asbestconcentraties zijn blootgesteld. Er zijn bijvoorbeeld mesotheliomgevallen bekend van echtgenotes die met asbestvezels besmette overalls van hun mannen wassen. Tevens is een mesotheliomgeval bekend van iemand die in een kantoor werkte, terwijl beneden het kantoor in een mijn met asbest werd gewerkt. Ook is een mesotheliomgeval bekend van iemand die alleen regelmatig gebruik maakt van met asbestafval verharde wegen. Regelmatige blootstelling aan asbest van mensen die niet beroepsmatig met asbest werken kan bijvoorbeeld ook voorkomen wanneer zich in een kantoor of woning losgebonden asbest bevindt dat niet is afgeschermd. Overigens is de kans om in een niet-beroepssituatie een asbestziekte op te lopen veel kleiner

dan de kans om deze in een beroepssituatie op te lopen. Dit komt omdat in het laatste geval de blootstelling in de regel hoger en langduriger is.

2.2.6 Hoe gevaarlijk is het verwijderen van asbest door een particulier?

TNO heeft onderzoek uitgevoerd naar het zelf verwijderen van asbestbevattende materialen door particulieren en de risico's die daarbij optreden voor de verwijderaars en voor derden. De risico's zijn afhankelijk van het materiaal dat wordt verwijderd en de wijze waarop de verwijdering plaatsvindt. In veel gevallen loopt niet alleen de particulier een risico, maar ook anderen. Het risico blijft bovendien vaak niet beperkt tot de periode waarin de verwijdering plaatsvindt, maar ook na het verwijderen van asbest kan er gedurende langere tijd sprake zijn van een aanzienlijke concentratie van asbest in de lucht. TNO heeft aanbevelingen gedaan welke asbestbevattende materialen onder voorschriften wel door een particulier verwijderd kunnen worden en welke niet.

Het ministerie van VROM heeft op basis van deze aanbevelingen standaardvoorschriften opgesteld voor het verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen door particulieren. Het niet volgens de standaardvoorschriften verwijderen van die asbestbevattende materialen en het verwijderen van andere asbestbevattende materialen door particulieren kan aanzienlijke risico's met zich brengen.

Om deze redenen is het ook voor particulieren in de meeste gevallen voorgeschreven om gebruik te maken van de diensten van een deskundig asbestverwijderingsbedrijf wanneer er asbestverwijdering plaatsvindt. Een en ander is vastgelegd in het Asbest-verwijderingsbesluit en de daarvan afgeleide voorschriften in de gemeentelijke bouwverordening.

2.2.7 Waarom hebben professionele asbestverwijderaars 'maanpakken'?

Professionele asbestverwijderaars worden belast met werkzaamheden waarbij veel asbestvezels in de ademzone kunnen vrijkomen. Dat is de belangrijkste reden dat professionele asbestverwijderaars beschermende kleding dragen. Verder komen de professionele asbestverwijderaars dagelijks met asbest in aanraking. Hun risico op ziekten is daardoor in potentie veel groter dan dat van burgers. Om dat risico te minimaliseren dragen professionele asbestverwijderaars beschermende kleding.

2.2.8 Is het gevaarlijk om asbestvezels in te slikken?

Nee. Het inslikken van asbestvezels, bijvoorbeeld uit drinkwater, vormt naar de huidige inzichten van de wetenschap geen bijzonder risico. Evenmin als het met de huid aanraken van asbestbevattende producten. Het gevaar schuilt in het inademen.

2.2.9 Wat kunt u doen als u vroeger met asbest in contact bent gekomen?

Als u in het verleden regelmatig met asbest in aanraking bent geweest, bijvoorbeeld door uw werk, bestaat de kans dat u als gevolg van de vroegere blootstelling alsnog gezondheidsklachten krijgt. Hoe groot die kans is, is onmogelijk te zeggen. Bij eenmalige blootstelling aan asbest is het risico aanzienlijk kleiner dan bij regelmatige blootstelling. Als u denkt dat uw gezondheidsklachten in verband staan met de vroegere blootstelling aan asbest, doet u er verstandig aan dit aan uw bedrijfs- of huisarts te melden.

Ook de Stichting Instituut Asbestslachtoffers, telefoon (045) 579 69 69, kan u van dienst zijn. Dit instituut bemiddelt tussen een (ex)werknemer die lijdt aan de ziekte mesothelioom en de (ex)werkgever, met als doel een financiële regeling tot stand te brengen met betrekking tot de gezondheidsschade.

2.2.10 Is het inpakken van asbestbevattend afval niet gevaarlijk?

Dit risico is niet verwaarloosbaar. Wanneer het inpakken echter zorgvuldig plaatsvindt en de inpakker het afval niet breekt, kleiner maakt of verpulvert, dan is het risico veel kleiner dan bij het verwijderen van het asbest.

2.2.11 Hoe komt u erachter of de aanwezigheid van asbest in een woning risico's veroorzaakt?

In de brochure 'Asbest in en om het huis, de meest gestelde vragen over asbest' van het Ministerie van VROM staat een overzicht van de meest voorkomende asbestbevattende materialen in woningen, hoe 'verdachte' materialen herkend kunnen worden en of deze materialen hechtgebonden of losgebonden zijn. In het algemeen geldt dat hechtgebonden asbestbevattende materialen geen risico's veroorzaken zolang deze niet worden bewerkt of verwijderd. Losgebonden asbestbevattende materialen die niet zijn afgeschermd veroorzaken wel risico's. Hoe groot deze risico's zijn, hangt van verschillende factoren af. Of maatregelen nodig zijn hangt af van het feit of het losgebonden asbest is afgeschermd en of het asbest zich op een plaats bevindt waar regelmatig mensen komen. Als zich in uw huis asbest bevindt dat niet hechtgebonden is of in zeer slechte staat verkeert, en het materiaal is niet voldoende afgeschermd, dan kan de gemeente de eigenaar van het asbest onder omstandigheden dwingen maatregelen te nemen. Neem als particulier bij twijfel contact op met de gemeente of de GGD. U kunt ook tegen betaling een deskundig onderzoeksbureau of geaccrediteerd laboratorium inschakelen (voor telefoonnummers zie achterin).

2.2.12 Kan ik asbesthoudende huishoudelijke apparaten blijven gebruiken?

Meestal wel. Sommige oudere huishoudelijke apparaten bevatten asbest. U kunt daarbij denken aan (oude) haardrogers, strijkijzers en warmhoudplaatjes. Omdat het asbest onder normale omstandigheden zit opgesloten in het product of apparaat komen normaal gesproken geen of nauwelijks asbestvezels vrij. Bij twijfel kunt u contact opnemen met de Keuringsdienst van Waren (0800) 0488.

3 Wetgeving en handhaving

3.1 Algemeen

3.1.1 Voor wie gelden er wettelijke regels?

Wettelijke regels voor het omgaan met asbest gelden voor iedereen. Welke regels er voor u gelden, hangt af van de vraag of u in het kader van beroep of bedrijf of als particulier met asbest omgaat. Zo is voor werkgevers, werknemers en voor zelfstandige beroepsuitoefenaars altijd het Arbeidsomstandighedenbesluit van belang. Particulieren die asbestbevattend materiaal willen verwijderen krijgen te maken met het Asbestverwijderingsbesluit en de regels van hun gemeente. Bedrijven, instellingen en zelfstandig werkenden die asbest willen (laten) verwijderen uit een bouwwerk of object, moeten met beide besluiten rekening houden. Omdat de gevaren die verbonden zijn aan het werken met asbest groot zijn geldt het Arbeidsomstandighedenbesluit voor wat betreft asbest niet alleen voor werkgevers en werknemers, maar ook voor zelfstandigen zoals landbouwbedrijven.

Afhankelijk van uw omstandigheden kunt u informatie inwinnen over de regelgeving bij verschillende instanties. Enkele voorbeelden zijn: de gemeente, uw werkgever, uw huisbaas, de branchevereniging, een vakvereniging, een consumentenorganisatie, de Arbeidsinspectie, InfoMil of de afdeling Publieksvoorlichting van het ministerie van VROM.

3.1.2 Is de uitgebreide Nederlandse asbestregelgeving echt nodig?

Ja. Jaarlijks overlijden in Nederland circa 700 mensen aan de – voornamelijk beroepsmatige – blootstelling aan asbest in het verleden. (Schatting van asbestgerelateerde ziekten in de periode 1996–2030 door beroepsmatige blootstelling in het verleden, maart 1997, ISBN 90 52 50 370 2).

Dit is voldoende grond voor een uitgebreide regelgeving voor asbest. Bovendien is de meeste Nederlandse asbestregelgeving een direct gevolg van de drie EG-richtlijnen voor asbest (één voor arbeidsomstandigheden, één voor milieu en één voor producten). Nederland is verplicht deze EG-richtlijnen te vertalen in nationale regelgeving.

3.2 Asbest-verwijderingsbesluit

3.2.1 Welke voorschriften bevat het Asbest-verwijderingsbesluit?

Het Asbest-verwijderingsbesluit bevat voorschriften voor het verwijderen (slopen) van asbest uit bouwwerken en objecten. Het besluit geeft dus geen regels voor asbestverwijdering wanneer er geen sprake is van een bouwwerk of een object. Zo valt het opruimen van zwerfasbest niet onder de werkingssfeer van het Asbestverwijderingsbesluit.

Het besluit bevat overigens géén verplichting om asbest te verwijderen.

Het besluit bepaalt dat voorafgaand aan het verwijderen van asbest uit bouwwerken in beginsel toestemming aan Burgemeester en wethouders moet worden gevraagd. Deze geven dan ofwel een sloopvergunning ofwel een mededeling dat geen sloopvergunning vereist is (een mededeling onder voorschriften) af. Wanneer er een sloopvergunning vereist is, draagt de houder van de sloopvergunning de verwijdering van het asbest op aan een deskundig (gecertificeerd) bedrijf. Dat bedrijf past de beste bestaande technieken toe om verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen. Bij de aanvraag om een sloopvergunning moet een door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf opgesteld asbestinventarisatierapport worden overlegd waaruit blijkt op welke plaatsen het asbest zich bevindt, tenzij door de aanvrager in voldoende mate is aangetoond waar in het bouwwerk zich asbest bevindt.

Een mededeling onder voorschriften wordt afgegeven voor het door een particulier uit zijn eigen woning verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen (in de regel vinylvloertegels, vinylvloerbedekking en geschroefde hechtgebonden materialen, indien aan de buitenzijde met een maximum plaatoppervlak van 35 vierkante meter). De particulier moet dan, naast de voorschriften die betrekking hebben op de mededeling, ten minste het gestelde in de Publicatie standaardvoorschriften voor het zelf verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen door particulieren (Stcrt. 1994, 106) in acht nemen.

Ook voor objecten geldt dat de asbestbevattende onderdelen in beginsel uit elkaar moeten worden genomen door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf dat de best bestaande technieken toepast.

De verplichting het verwijderen van asbest op te dragen aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf geldt zowel voor bouwwerken als voor objecten, niet voor bepaalde routinematige werkzaamheden met een beheersbaar risico. Ook deze uitzonderingen staan in het besluit opgesomd.

3.2.2 Hebben de voorschriften uit het Asbest-verwijderingsbesluit rechtstreekse werking?

De voorschriften voor het verwijderen van asbest uit bouwwerken hebben geen rechtstreekse werking maar moeten door de gemeente verwerkt worden in de gemeentelijke bouwverordening. Wanneer gebruik gemaakt wordt van de Modelbouwverordening van de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) dan is hieraan voldaan.

Wanneer de voorschriften uit het Asbest-verwijderingsbesluit niet zijn overgenomen, hebben deze sinds een wetwijziging van de Woningwet rechtstreekse werking.

Deze wetwijziging is gepubliceerd in Staatsblad 1998, nr. 582. In dit staatsblad is voorzien in een wijziging van artikel 8 lid 9 van de Woningwet. Hierin wordt bepaald dat de gemeenteraad de bouwverordening met een algemene maatregel van bestuur zoals in artikel 8 lid 8 bedoeld in overeenstemming moet brengen.

Wanneer dit niet gebeurt, krijgen deze voorschriften rechtstreekse werking.

De bedoeling is dus dat de gemeente het Asbest-verwijderingsbesluit in de gemeentelijke bouwverordening verwerkt. Dit zal nagenoeg altijd het geval zijn.

Wanneer dit echter niet gebeurt is, hebben de voorschriften van rechtswege rechtstreekse werking gekregen. Op deze wijze kan niemand meer een beroep doen op het niet geldig zijn van de voorschriften uit het Asbest-verwijderingsbesluit. De voorschriften voor het verwijderen van asbest uit objecten hebben altijd rechtstreekse werking gehad.

3.2.3 Welke voorschriften bevatten de besluiten tot wijziging van het Asbest-verwijderingsbesluit?

Het Besluit tot wijziging van het Asbest-verwijderingsbesluit (Staatsblad 1998, 171) heeft het Asbest-verwijderingsbesluit op twee punten aangepast. Het betreft in de eerste plaats enkele extra vrijstellingen van de certificatieplicht voor het verwijderen van bepaalde asbest-toepassingen en daarnaast een regeling voor niet-gecertificeerde asbestverwijderings- en asbestinventarisatiebedrijven om alsnog een KOMO-procescertificaat te kunnen verwerven.

Het Besluit is in april 1998 in werking getreden en daarmee onderdeel geworden van het Asbest-verwijderingsbesluit.

Door deze wijziging van het Asbest-verwijderingsbesluit in 1998 worden enkele routinematige asbestverwijderingswerkzaamheden met een relatief beheersbaar risico die in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf plaatsvinden, vrijgesteld van de verplichting om voor deze werkzaamheden toestemming te vragen aan Burgemeester en wethouders alsook van de verplichting om deze werkzaamheden op te dragen aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf. Bij deze

routinematige, kleinschalige asbestverwijderingswerkzaamheden dient verontreiniging van het milieu met asbest te worden voorkomen, maar is het niet vereist de daartoe beste bestaande technieken toe te passen. Het gaat hier om bepaalde asbestverwijderingswerkzaamheden met betrekking tot verwarmingstoestellen en het geheel of gedeeltelijk verwijderen van bepaalde asbestbevattende pakkingen en van rem- en frictiematerialen. Verwijderingen waarop deze uitzondering van toepassing is staan opgesomd in artikel 3a van het Asbest-verwijderingsbesluit.

Het Asbest-verwijderingsbesluit is in oktober 2000 nogmaals gewijzigd (Staatsblad 2000, nr. 445). Deze wijziging betrof het buiten toepassing verklaren van de verplichting om het slopen van tuinbouwkassen, voor zover het slopen betrekking heeft op het verwijderen van asbestbevattende voegkit, op te dragen aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf. Deze kit mag sinds het in werking treden van de wijziging ook door een ander bedrijf dan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf worden uitgevoerd, mits dit bedrijf zich houdt aan de wijziging van het Asbest-verwijderingsbesluit en de in de bijbehorende Regeling sloop tuinbouwkassen met asbestbevattende voegkit (Staatscourant 2000, 250) gegeven voorschriften. Boven genoemde sloopwerkzaamheden mogen dus niet worden verricht door een particulier.

Voor de sloop zal een sloopvergunning moeten worden gevraagd bij Burgemeester en wethouders. Bij de aanvraag om een sloopvergunning zal eveneens een door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf opgesteld rapport van een volledige asbestinventarisatie moeten worden overlegd of andere gegevens waaruit naar het oordeel van Burgemeester en wethouders in voldoende mate blijkt waar het asbest zich in de te slopen kas bevindt.

Het slopen van eventueel andere aanwezige asbestbevattende materialen in tuinbouwkassen moet wel door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf plaatsvinden tenzij in het Asbest-verwijderingsbesluit of de gemeentelijke bouwverordening is bepaald dat deze verplichting buiten toepassing blijft.

Het slopen van een tuinbouwkas met asbestbevattende voegkit mag dus niet worden verricht door een particulier.

Deze wijzigingen van het Asbest-verwijderingsbesluit staan los van het ontwerp Asbest-verwijderingsbesluit 2001 zoals gepubliceerd in de staatscourant nr. 145 van 31 juli 2000. Dit ontwerp-besluit heeft betrekking op een ingrijpende wijziging van het huidige Asbest-verwijderingsbesluit en treedt naar verwachting in 2003 in werking.

3.2.4 Voor wie gelden het Asbest-verwijderingsbesluit en de daarvan afgeleide voorschriften in de Model-bouwverordening?

Deze gelden voor iedereen die te maken krijgen met de verwijdering van asbest uit bouwwerken of objecten. Uit het Asbest-verwijderingsbesluit is af te leiden of asbest verwijderd moet worden door een gecertificeerd bedrijf of dat wellicht een van de uitzonderingen van toepassing is.

De belangrijkste doelgroepen die met het besluit te maken hebben zijn:

- Huurders en eigenaren van bedrijfsgebouwen, in verband met het verwijderen van asbest uit bijvoorbeeld kantoorgebouwen, stallen en schuren.
- Huurders en eigenaren van woningen, in verband met het verwijderen van asbest uit woningen.
- Bedrijven met asbestbevattende objecten, zoals auto's, treinen en schepen, in verband met het verwijderen van asbest uit objecten.
- Woningcorporaties, in verband met verbouwingen en renovaties van woningen waarin asbest voorkomt.
- Bouwbedrijven, in verband met verbouwingen en renovaties van woningen en gebouwen waarin asbest voorkomt.
- Sloopbedrijven, in verband met de voorschriften voor de verwijdering en afvoer van asbest uit bouwwerken en objecten en in verband met de deskundigheidseisen voor asbestverwijderende bedrijven.
- Asbestinventarisatiebedrijven, in verband met de deskundigheidseisen voor bedrijven die voorafgaand aan sloop inventariseren of en waar zich in een bouwwerk of object asbest bevindt.

3.2.5 Is het percentage asbest in asbestbevattende materialen van belang voor de vraag of het Asbest-verwijderingsbesluit en de daarvan afgeleide voorschriften in de Model-bouwverordening van toepassing zijn?

Nee. Deze regelgeving is van toepassing wanneer er asbest in een materiaal zit. Daarbij maakt het niet uit hoe hoog het percentage asbest is. Hetzelfde geldt voor het Arbeidsomstandighedenbesluit.

3.2.6 Is de soort asbest in asbestbevattende materialen van belang voor de vraag of het Asbest-verwijderingsbesluit en de daarvan afgeleide voorschriften in de Model-bouwverordening van toepassing zijn?

Nee, de regelgeving is van toepassing wanneer er asbest in het materiaal zit. De soort asbest en dan met name het verschil hechtgebonden danwel losgebonden asbest kan wel van invloed zijn op de wijze waarop de sloop volgens de voorschriften plaats moet vinden.

3.2.7 Valt het demonteren van asbestbevattende materialen onder de werking van het Asbest-verwijderingsbesluit en de daarvan afgeleide voorschriften in de Model-bouwverordening?

Ja, want demonteren is een vorm van slopen en bij slopen geldt het Asbest-verwijderingsbesluit.

3.2.8 Valt het demonteren van asbestbevattende bouwwerken met de bedoeling het later of elders weer op te bouwen onder de werking van het Asbestverwijderingsbesluit?

Deze situatie kan zich voordoen wanneer bouwwerken ergens seizoensgebonden of tijdelijk aanwezig zijn. Denk hierbij aan strandtenten of wisselwoningen. Ook deze situatie valt onder het Asbest-verwijderingsbesluit, omdat het niet van belang is wat de intentie van het demonteren is. Wanneer asbest of asbestbevattende materialen worden verwijderd is het Asbestverwijderingsbesluit van toepassing. Het is trouwens verboden om asbestbevattende materialen te hergebruiken op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

3.2.9 Is het doorboren van asbestplaten ten behoeve van bijvoorbeeld het doorvoeren van leidingen, of het uitvoeren van een reparatie aan een achter de plaat gelegen installatie, slopen in de zin van het Asbest-verwijderingsbesluit en de daarvan afgeleide voorschriften in de Model-bouwverordening?

Nee, zolang er geen asbest wordt verwijderd. Het Arbeidsomstandighedenbesluit is wel van toepassing wanneer de aanboringen gedaan worden in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf.

3.2.10 Wat moet u doen als u van plan bent asbest uit een bouwwerk te (laten) verwijderen?

Iedereen, zowel bedrijven en instellingen als particulieren, die asbest uit een bouwwerk willen (laten) verwijderen, is in beginsel verplicht van te voren toestemming te vragen aan Burgemeester en wethouders. Deze geven dan ofwel een sloopvergunning ofwel een mededeling dat geen sloopvergunning vereist is (een zogenaamde mededeling onder voorschriften) af.

Wanneer u een sloopvergunning aanvraagt bij Burgemeester en wethouders, wordt waarschijnlijk een door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf (BRL 5052-gecertificeerd) opgesteld asbestinventarisatierapport geëist. Er zijn echter situaties mogelijk, waarin op eenvoudige wijze kan worden aangetoond of en waar zich in een bouwwerk asbest bevindt. Uit oogpunt van kostenbeheersing en uitvoerbaarheid is daarom in het Asbest-verwijderingsbesluit de mogelijkheid opgenomen dat in bepaalde situaties met andere gegevens over de aanwezigheid van asbest in een bouwwerk kan

worden volstaan, in plaats van met een asbestinventarisatierapport van een deskundig asbestinventarisatiebedrijf (artikel 2 onder h van het Asbest-verwijderingsbesluit). Deze uitzonderingen zijn (sinds de vierde serie wijzigingen, d.d. 2 juli 1997) uitgewerkt en toegelicht in de Model-bouwverordening 1992 van de VNG. Verdere informatie over deze uitzonderingen is te vinden in de tweede, herziene uitgave van de 'Leidraad asbestonderzoek voor gemeenten' uit 1999. Wanneer u in het bezit bent van een sloopvergunning, bent u altijd verplicht om het asbest door een deskundig (BRL 5050-gecertificeerd) bedrijf te laten verwijderen. Hierbij dient een exemplaar van het rapport van het deskundige asbestinventarisatiebedrijf of een exemplaar van de andere schriftelijke stukken over de aanwezigheid van asbest verstrekt te worden aan het deskundige asbestverwijderingsbedrijf.

Wanneer geen sloopvergunning is vereist, geven Burgemeester en wethouders een zogenaamde mededeling onder voorschriften af. Een particulier mag in dat geval zelf het asbest verwijderen, mits hij daarbij bepaalde voorschriften in acht neemt. Deze voorschriften zijn opgenomen in de mededeling onder voorschriften. In het algemeen betreft dit kleinere werkzaamheden aan de eigen woning, met een beperkt risico, die door doe-het-zelvers worden uitgevoerd.

In enkele gevallen is noch een sloopvergunning noch een mededeling onder voorschriften vereist. Het gaat hier om bepaalde asbestverwijderingswerkzaamheden met betrekking tot verwarmingstoestellen en de verwijdering van asbestbevattende frictiematerialen. Voorwaarde hierbij is dat de verwijdering geschiedt in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. De verwijderaar moet dus wel in het kader van beroep of bedrijf handelen maar het bedrijf hoeft in dit geval geen deskundig (BRL 5050-gecertificeerd) bedrijf te zijn. Zie voor een nauwkeurige opsomming van deze werkzaamheden artikel 3a van het Asbest-verwijderingsbesluit.

3.2.11 Welke eisen worden gesteld aan de houder van een sloopvergunning voor de verwijdering van asbest uit een bouwwerk?

De houder van een sloopvergunning is ondermeer verplicht:

- het slopen, voor zo ver dat betrekking heeft op asbest, op te dragen aan een deskundig verwijderingsbedrijf;
- een afschrift van de sloopvergunning ter beschikking te stellen aan dit bedrijf;
- een exemplaar van het rapport van het deskundig inventarisatiebedrijf, waaruit blijkt op welke plaatsen zich in het te slopen bouwwerk asbest bevindt, dan wel een ander schriftelijk stuk waarmee naar oordeel van Burgemeester en wethouders in voldoende mate is aangetoond waar het asbest zich in het bouwwerk

bevindt, ter beschikking te stellen aan het deskundige verwijderingsbedrijf;

- asbestbevattend afval binnen de in de sloopvergunning gestelde termijn af te (laten) voeren.

Overigens moet het asbestverwijderingsbedrijf de werkzaamheden op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit 7 dagen voor de aanvang van de werkzaamheden melden aan de Arbeidsinspectie.

De gemeente kan bovendien aan de sloopvergunning andere voorschriften voor de afvoer van het asbesthoudende afval verbinden.

3.2.12 Welke eisen worden gesteld aan de houder van een mededeling onder voorschriften voor de verwijdering van asbest uit een bouwwerk?

Burgemeester en wethouders kunnen aan een mededeling voorschriften verbinden. Dit gebeurt in elk geval voor het verwijderen van de volgende asbestbevattende materialen in en rondom woningen:

- gelijmde asbestbevattende vinylvloertegels;
- gelijmde asbestbevattende vinylvloerbedekking (zeil);
- geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen binnen;
- geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen buiten, met dien verstande dat voor het verwijderen van een totaal plaatoppervlak van deze materialen van meer dan 35 vierkante meter in de regel een sloopvergunning vereist is.

De Minister van VROM heeft standaardvoorschriften en adviezen opgesteld voor het verwijderen van deze materialen door particulieren. De standaardvoorschriften zijn op 8 juni 1994 gepubliceerd in Staatscourant 1994, nr. 106. Burgemeester en wethouders kunnen tevens aan de mededeling voorschriften voor de afvoer van asbestbevattend afval toevoegen. De ontvanger van een mededeling is verplicht zich aan de voorschriften te houden. Deze standaardvoorschriften mogen door de gemeente niet gewijzigd worden.

Overigens wordt op grond van artikel 2 onder c van het Asbest-verwijderingsbesluit de mededeling onder voorschriften geacht van rechtswege te zijn gedaan wanneer de gemeente de mededeling niet binnen de voorgescreven termijn doet.

3.2.13 Moet het verwijderen van asbestkozijnen uit een appartementencomplex door een deskundig bedrijf gebeuren?

Ja, er is sprake van slopen van asbestbevattende materialen waardoor het Asbest-verwijderingsbesluit van toepassing is.

3.2.14 Kan een gemeente een bedrijf waarbij een industriële oven wordt ontmanteld, verplichten tot een onderzoek naar de aanwezigheid van asbest in het omhulsel van de oven?

Indien de oven een (onderdeel van een) bouwwerk is dan kan dat op grond van het Asbest-verwijderingsbesluit. Indien de oven niet kan worden gezien als een (onderdeel van) een bouwwerk moet de oven gezien worden als een object en is de VROM-inspectie het bevoegd gezag.

3.2.15 Wat is bij de sloop van asbest uit een bouwwerk de grens tussen een sloopvergunning en mededeling dat geen sloopvergunning vereist is?

De hoeveelheid bouw- en sloopafval die bij de sloop naar verwachting zal vrijkomen, is bij de verwijdering van asbest geen criterium om te bepalen of een sloopvergunning is vereist. Het risico als gevolg van sloop van asbestbevattende materialen hangt immers niet af van de hoeveelheid bouw- en sloopafval, maar van de aard van het asbestbevattende materiaal en de wijze van verwijdering. In de gemeentelijke bouwverordening staat in welke gevallen een sloopvergunning is vereist en in welke gevallen met een mededeling onder voorschriften kan worden volstaan.

Bij gehele of gedeeltelijke sloop van een bouwwerk waarbij geen asbestbevattende materialen worden verwijderd, is in de regel een sloopvergunning vereist wanneer er naar verwachting meer dan 10 kubieke meter sloopafval vrijkomt.

3.2.16 Mag een particulier zelf asbest verwijderen wanneer hij een sloopvergunning aanvraagt voor een sloopklus waarbij meer dan 10 kubieke meter sloopafval vrijkomt?

Een particulier vraagt een sloopvergunning aan voor een sloopklus waarbij meer dan 10 kubieke meter sloopafval vrijkomt. Als onderdeel van de sloopklus wil hij ook bepaalde asbestbevattende materialen verwijderen, die hij normaliter zelf onder voorschriften mag verwijderen. Volgens de gemeentelijke bouwverordening is een sloopvergunning nodig wanneer er meer dan 10 kubieke meter sloopafval vrijkomt. De particulier mag in dit geval niet zelf de betreffende asbestbevattende materialen verwijderen, omdat ieder die een sloopvergunning heeft, verplicht is asbestbevattende materialen te laten verwijderen door een deskundig asbestverwijderend bedrijf.

Wanneer de particulier echter eerst toestemming aan de gemeente vraagt om zelf de betreffende asbestbevattende materialen te mogen verwijderen, kan de gemeente een mededeling onder voorschriften verlenen. Nadat de particulier het asbest volgens de voorschriften heeft verwijderd, kan hij vervolgens een sloopvergunning aanvragen om de rest van de sloopwerkzaamheden te (laten) verrichten.

3.2.17 Hoe moet een gemeente omgaan met een aanvraag om een sloopvergunning waarin niet gesproken wordt over de sloop van asbest?

Op basis van de van artikel 2, onder h, van het Asbest-verwijderingsbesluit afgeleide voorschriften in de gemeentelijke bouwverordening moet de gemeente de aanvrager van een sloopvergunning verplichten een asbestinventarisatie door een deskundig inventarisatiebedrijf naar de aanwezigheid van asbest in het te slopen (deel van het) bouwwerk te laten verrichten, of andere gegevens te leveren waaruit blijkt of en waar zich in het bouwwerk asbest bevindt. De Model-bouwverordening 1992, vierde serie wijzigingen, d.d. 2 juli 1997 bevat modelvoorschriften waarin deze verplichting nader is uitgewerkt. Een verdere toelichting op deze voorschriften is te vinden in de Leidraad asbestonderzoek voor gemeenten, tweede herziene uitgave, 1999.

3.2.18 Heeft een particulier voor het slopen van een asbestbevattend dak van zijn schuur een sloopvergunning nodig?

Dat hangt af van het bepaalde in de gemeentelijke bouwverordening. Wanneer de betreffende gemeente de bepalingen uit de Model-bouwverordening van de VNG heeft overgenomen en de schuur minder dan 35 vierkante meter geschroefde hechtgebonden asbestbevattende platen bevat, dan is geen sloopvergunning vereist. Dat betekent dat een particulier in dat geval het schuurdak zelf mag verwijderen, met inachtneming van de voorschriften dienaangaande. Wanneer echter het schuurdak is verweerd of blauw asbest (crocidoliet) bevat, moet het zelf verwijderen dringend worden afgeraden. Wanneer het schuurdak ernstig is verweerd, is het asbest niet meer hechtgebonden en is zelf verwijderen niet toegestaan wanneer de gemeente de bepalingen uit de Model-bouwverordening heeft overgenomen. Als het gaat om een schuur waarvan het plaatoppervlak van de te verwijderen asbestbevattende materialen meer dan 35 vierkante meter bedraagt en de gemeente de bepalingen uit de Model-bouwverordening van de VNG heeft overgenomen, dan heeft de particulier voor de sloop een sloopvergunning nodig en moet hij de sloop van de asbestbevattende materialen uitbesteden aan een deskundig asbestverwijderend bedrijf.

3.2.19 Is het juist dat wanneer een particulier elke twee maanden 30 m² oppervlak geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen verwijdert, hij daar geen sloopvergunning voor hoeft te hebben en wanneer hij in één keer 90 m² verwijderd, hij wel een vergunning moet hebben?

Dat is juist. Echter, wanneer een bouwwerk meer dan 35 m² geschroefd hechtgebonden asbest bevat, is er in de regel geen sprake van een particulier, maar van een bedrijf. Een zelfstandige ondernemer is ook een bedrijf. In het incidentele geval dat het wel een particulier

betreft, kan de particulier de 35 m²-grens omzeilen. Hij maakt uiteindelijk zelf uit of hij zich blootstelt aan het risico een ernstige ziekte op te lopen. Wanneer de gemeente in de bouwverordening heeft opgenomen dat het maximum van 35 m² geschroefd hechtgebonden asbestbevattende materialen per jaar of per bouwwerk geldt, kan het omzeilen van de 35 m² grens wel worden tegengegaan.

3.2.20 Mag een niet-gecertificeerd bedrijf in opdracht van een woningcorporatie minder dan 35 m² geschroefd hechtgebonden asbest uit een woning verwijderen?

Nee, het gaat hier niet om een particulier maar om een bedrijf. Mitsdien is er een sloopvergunning vereist en moet er een gecertificeerd bedrijf worden ingeschakeld, ongeacht het oppervlak.

3.2.21 Geldt de plicht om voor de sloop van asbest uit een bouwwerk een onderzoek door een deskundig inventarisatiebedrijf te laten verrichten, ook voor een particulier?

Hoofregel is dat wanneer voor de sloop van asbest uit een bouwwerk een sloopvergunning is vereist, de gemeente een rapport eist van een deskundig inventarisatiebedrijf, tenzij de aanvrager naar oordeel van de gemeente voldoende heeft aangetoond waar het asbest zich in het bouwwerk bevindt. Deze bepaling geldt voor zowel bedrijven en instellingen als voor particulieren en is nader uitgewerkt in de Model-bouwverordening 1992, 4e serie wijzigingen, d.d. 2 juli 1997, van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Een verdere toelichting is te vinden in de tweede herziene uitgave uit 1999 van de Leidraad Asbestonderzoek voor gemeenten.

Wanneer geen sloopvergunning is vereist, hoeft geen onderzoek door een deskundig inventarisatiebedrijf plaats te vinden. Particulieren kunnen bij de Keuringsdienst van Waren, telefoon (0800) 0488, informeren of het mogelijk is een materiaalmonster te laten onderzoeken op de aanwezigheid van asbest. Dit onderzoek is tot op heden gratis voor particulieren.

3.2.22 Kan een gemeente in bepaalde gevallen de eis dat een onderzoek door een deskundig inventarisatiebedrijf moet plaatsvinden, achterwege laten?

De gemeente eist bij een aanvraag die gericht is op het verkrijgen van een sloopvergunning, een door een deskundig inventarisatiebedrijf opgesteld asbestinventarisatierapport, waaruit in elk geval blijkt op welke plaatsen zich in het te slopen bouwwerk asbest bevindt, tenzij naar het oordeel van de gemeente in voldoende mate is aangetoond waar het asbest zich in het bouwwerk bevindt.

In de Model-bouwverordening 1992, 4e serie wijzigingen, d.d. 2 juli 1997, staan voorschriften met betrekking tot asbestinventarisatie. Hierin is aangegeven in welke gevallen met welke andere gegevens dan een inventarisatie door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf mag worden volstaan. Bovendien hoeft geen onderzoek door een deskundig inventarisatiebedrijf plaats te vinden in gevallen waarin volgens de gemeentelijke bouwverordening geen sloopvergunning is vereist.

3.2.23 Kan de houder van een mededeling onder voorschriften hiertegen in beroep gaan?

Voor zover de gemeente naast de standaardvoorschriften ook aanvullende voorschriften aan de mededeling heeft verbonden, is dit een voor beroep vatbare beschikking waarop de procedure van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Deze procedure verloopt kort samengevat als volgt:

- bezwaar bij het orgaan dat de beslissing heeft genomen;
- beroep bij de Raad van State.

Wanneer de gemeente aan een mededeling onder voorschriften alleen de standaardvoorschriften heeft verbonden, kan de houder hiertegen geen beroep instellen.

3.2.24 Wat moet een bedrijf of instelling doen als dat van plan is asbest uit een object te (laten) verwijderen?

Het voornaamste is dat degene die in het kader van uitoefening van beroep of bedrijf voornemens is een object waarin zich met zekerheid of redelijk vermoeden asbest bevindt, geheel of gedeeltelijk uit elkaar te nemen of te doen nemen en zich van dat asbest te ontdoen, verplicht is het uit elkaar nemen op te dragen aan een deskundig verwijderingsbedrijf, voor zover het betrekking heeft op de delen waarin zich asbest bevindt.

Wanneer een redelijk vermoeden bestaat dat zich asbest in het object bevindt, maar het niet duidelijk is of en waar zich in het object asbest bevindt, dient eerst door een deskundig inventarisatiebedrijf te worden onderzocht of en waar zich in het object asbest bevindt.

Overigens moet het verwijderingsbedrijf de werkzaamheden op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit melden aan de Arbeidsinspectie.

De bovengenoemde voorschriften van het Asbestverwijderingsbesluit voor objecten zijn niet van toepassing op het geheel of gedeeltelijk uit elkaar nemen van water, riool- en gasleidingbuizen (die deel uitmaken van een ondergronds water- of gasleidingnet) en het verwijderen van asbestbevattende pakkingen en remen frictiematerialen.

Deze verwijderingswerkzaamheden hoeven niet aan een deskundig bedrijf opgedragen te worden. Daarnaast zijn er bepaalde verwijderingswerkzaamheden aan verwarmingstoestellen die ook vrijgesteld zijn van de plicht om deze op te dragen aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf.

3.2.25 **Waarom heeft de wetgever een onderscheid gemaakt tussen een sloopvergunning en een mededeling onder voorschriften?**

Het is de bedoeling van de wetgever dat in gevallen waarin de verwijdering van asbest een relatief klein risico voor derden en het milieu met zich brengt, volstaan kan worden met een mededeling onder voorschriften. In deze gevallen hoeft geen deskundig asbestverwijderend bedrijf te worden ingeschakeld, hetgeen bij afgifte van een sloopvergunning wel verplicht is, maar mag het asbest met inachtneming van deze voorschriften zelf worden verwijderd.

Door het systeem van de mededeling onder voorschriften kan de gemeente wel op eenvoudige wijze voorlichting geven aan particulieren die zelf asbest willen verwijderen. Ook kan de gemeente door bijvoorbeeld extra eisen te stellen aan de afvoer van het afval voorkomen dat asbestbevattend materiaal als zwerfasbest in het milieu terecht komt.

3.2.26 **Is het mogelijk dat een bedrijf een mededeling onder voorschriften krijgt? Komt dat in de praktijk voor?**

In de Model-bouwverordening van de VNG is deze mogelijkheid niet opgenomen omdat de mededeling onder voorschriften is bedoeld voor particulieren. Omdat de meeste gemeenten de Model-bouwverordening volgen zal bedoelde situatie niet vaak voorkomen. Overigens kan zich wel de situatie voordoen dat een gemeente aan een particulier een mededeling onder voorschriften heeft verstrekt en de particulier besluit de verwijdering toch uit te besteden aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf. Er hoeft dan niet alsnog een sloopvergunning aangevraagd te worden.

Daarnaast gelden de voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit altijd bij de verwijdering van asbest in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf.

3.2.27 **Waarom staan niet alle gevallen waarin geen sloopvergunning vereist is, in het Asbest-verwijderingsbesluit zelf?**

In het Asbest-verwijderingsbesluit staat dat voor de verwijdering van asbestbevattende vloerbedekking uit een woning met een mededeling dat geen sloopvergunning is vereist, kan worden volstaan. Gemeenten zijn in principe vrij om te bepalen in welke andere gevallen zij volstaan met een mededeling dat geen sloopvergunning is vereist. Hiervoor zijn twee redenen:

- Op het moment van publicatie van het Asbest-verwijderingsbesluit bestond er geen volledig overzicht van de risico's die optreden bij de verwijdering van de verschillende asbestbevattende materialen.
- De rijksoverheid heeft destijds als uitgangspunt gekozen dat gemeenten in principe de vrijheid moeten hebben om zelf de afweging te maken of zij een sloopvergunning verstrekken of volstaan met een mededeling dat geen sloopvergunning is vereist.

Daarna zijn de resultaten beschikbaar gekomen van een onderzoek van TNO naar het zelf verwijderen van asbestbevattende materialen door particulieren en de risico's die daarbij optreden voor de particulier en voor derden. Op basis van de resultaten van dit onderzoek heeft de VNG in overleg met het ministerie van VROM in haar Model-bouwverordening opgenomen dat geen sloopvergunning is vereist voor het verwijderen door een particulier van de volgende asbestbevattende materialen uit een bouwwerk:

- gelijmde asbestbevattende vinylvloerbedekking (zeil);
 - gelijmde asbestbevattende vinylvloertegels;
 - geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen aan de binnenkant van het bouwwerk;
 - geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen aan de buitenkant van het bouwwerk met een maximum plaatoppervlak van 35 vierkante meter.
- Wel moet de verwijdering van deze materialen van tevoren worden gemeld aan de gemeente. De gemeente verleent dan een zogenaamde 'mededeling onder voorschriften'.

De verwijdering van losliggende asbesthoudende vloerbedekking valt niet onder de van het Asbest-verwijderingsbesluit afgeleide voorschriften in de gemeentelijke bouwverordening. Echter, als de losliggende vloerbedekking in stukken wordt gesneden, is er sprake van het uit elkaar nemen van een asbestbevattend object waarop de voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit van toepassing zijn.

3.2.28 **Waarom wordt er bij de grens tussen sloopvergunning en mededeling dat geen sloopvergunning vereist is, een onderscheid gemaakt tussen geschroefde asbestcementplaten binnen en buiten?**

Geschroefde asbestcementplaten ververen buiten veel sneller dan binnen. Het risico bij verwijdering neemt toe naar mate een plaat meer verweerd is en naarmate het te verwijderen oppervlak groter is. Om deze reden is een maximum gesteld aan het oppervlak van geschroefde asbestbevattende cementplaten buiten, dat zelf door een particulier mag worden verwijderd. Een andere reden voor de hoeveelheidsgrens is misbruik door bedrijven die zich voordoen als particulieren tegen te gaan.

3.2.29 **Waarom wordt er specifiek over geschroefde materialen gesproken?**

Wanneer materialen op een andere manier bevestigd zijn dan met schroeven is het in de regel lastiger om deze materialen onbeschadigd te verwijderen. Daardoor is de kans op emissie van asbestvezels bij de verwijdering van het materiaal groter.

3.2.30 **Waarom staat in artikel 2 onder c van het besluit dat een mededeling van rechtswege heeft plaatsgevonden wanneer een gemeente de mededeling zelf niet tijdig doet?**

In het besluit staat dat ten aanzien van gevallen waarin volgens de bouwverordening geen sloopvergunning is vereist, de gemeente binnen acht dagen na een aanvraag een mededeling moet hebben gedaan dat geen sloopvergunning is vereist. In het besluit staat tevens dat wanneer de gemeente zich niet aan deze termijn houdt, de mededeling van rechtswege is gedaan. De reden hiervan is dat een burger die zelf asbest wil gaan verwijderen, dit doorgaans op korte termijn wil gaan doen. Wanneer de gemeente te lang zou mogen wachten met het geven van toestemming, bestaat het gevaar dat de particulier toch zelf gaat verwijderen, maar dan zonder toestemming.

Als de mededeling is gedaan (al dan niet van rechtswege), moet de particulier die het asbest verwijdert zich houden aan de standaardvoorschriften van de minister van VROM, naast de gemeentelijke voorschriften die eventueel zijn verbonden aan de mededeling van B&W. De acht-dagentermijn geldt overigens niet voor gevallen waarin een sloopvergunning is vereist!

3.2.31 **Waarom wordt voor de materialen waarvoor de verwijdering geen sloopvergunning vereist is, niet volstaan met algemene regels zonder de plicht vooraf aan de gemeente toestemming voor de sloop te vragen?**

De redenen dat voor elke voorgenomen verwijdering van asbest uit een bouwwerk vooraf bij de gemeente toestemming moet worden gevraagd, zijn dat de gemeente:

- kan beoordelen of wel of geen sloopvergunning nodig is;
- de naleving van de regels beter kan controleren;
- voorlichting kan geven aan de betreffende particulier.

In het Asbest-verwijderingsbesluit worden wel enkele asbestverwijderingswerkzaamheden in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf vrijgesteld van de plicht vooraf aan de gemeente toestemming te vragen (zie ook vraag 3.2.32). De belangrijkste redenen hiervoor zijn dat deze werkzaamheden op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit ook aan de Arbeidsinspectie moeten worden gemeld en dat het verlenen van de bedoelde toestemming te lang duurt en in de praktijk problemen zou geven.

3.2.32 **Welke vrijstellingen van de certificatieplicht voor asbestverwijdering zijn in het Asbest-verwijderingsbesluit opgenomen?**

Het verwijderen van asbest uit een bouwwerk of object moet plaatsvinden door een asbestverwijderingsbedrijf dat beschikt over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest. Onder 'verwijderen' wordt zowel 'slopen' als 'demontieren' verstaan. Slopen is volgens artikel 1 van de Woningwet: het afbreken van een bouwwerk of een gedeelte daarvan. Van 'verwijderen' is sprake als een asbestbevattend materiaal wordt verwijderd dat aard- en nagelvast met het bouwwerk of object verbonden is.

Van de verplichting het verwijderen van asbest op te dragen aan een asbestverwijderingsbedrijf dat beschikt over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest zijn thans enkele werkzaamheden vrijgesteld, waarvan op grond van objectief, representatief en betrouwbaar onderzoek is gebleken dat die een relatief beheersbaar risico voor mens en milieu meebrengen. Het betreft:

- het verwijderen door een particulier van bepaalde asbestbevattende materialen uit zijn woning of bijgebouw bij die woning (in de regel: asbestbevattende vloerbedekking, asbestbevattende vloertegels, geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen binnen, geschroefde hechtgebonden asbestbevattende materialen buiten met een maximum plaatoppervlak van 35 vierkante meter);
- het in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf geheel of gedeeltelijk uit elkaar nemen van asbestbevattende gas, riool- en waterleidingbuizen die onderdeel zijn van een ondergronds gas- of waterleidingnet (en derhalve worden beschouwd als objecten);
- het in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf verwijderen van bepaalde asbestbevattende pakkingen van verwarmingstoestellen en rem- en frictiematerialen uit objecten.
- het in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf als één geheel uit een bouwwerk verwijderen van asbestbevattende verwarmingstoestellen, asbestbevattende boilers en onder verwarmingstoestellen geklemde, asbestbevattende platen waarin de asbestvezels hechtgebonden zijn (deze werkzaamheden worden ook vrijgesteld van de verplichting een sloopvergunning aan te vragen of een melding aan de gemeente te doen);
- het in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf geheel of gedeeltelijk uit een bouwwerk verwijderen van asbestbevattende pakkingen en rem- en frictiematerialen.

(Al deze werkzaamheden zijn ook vrijgesteld van de verplichting een sloopvergunning aan te vragen of een melding aan de gemeente te doen).

Daarnaast is er een vrijstelling van de certificatieplicht voor de sloop van tuinbouwkassen, voor zover deze sloop betrekking heeft op het verwijderen van asbestbevattende voegkit. Bij deze sloop moet er echter wel een sloopvergunning verleend zijn voordat de sloop start. Bij de aanvraag van deze sloopvergunning moet (zoals bij elke aanvraag om een sloopvergunning) een door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf opgesteld rapport van een volledige asbestinventarisatie worden overlegd of andere gegevens waaruit, naar het oordeel van Burgemeester en wethouders, voldoende blijkt waar het asbest zich in de te slopen kassen bevindt.

Overigens zijn op alle werkzaamheden die zijn vrijgesteld van de certificatieplicht en de DTA-A-plicht wel andere voorschriften van de gemeentelijke bouwverordening, het Asbest-verwijderingsbesluit en het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing.

Bij de bovengenoemde vrijstellingen van de certificatieplicht is aangesloten bij de vrijstellingen van de verplichting op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit dat bij het verwijderen van asbest een zogenoemde persoonsgecertificeerde deskundig toezichthouder asbestsloop (DTA-A) aanwezig moet zijn (zie ook vraag 3.5.11).

3.2.33 Wat is de achtergrond bij de vrijstelling van de certificatieplicht voor het verwijderen van riool-, water-, en gasleidingbuizen?

De vrijstelling van de certificatieplicht heeft alleen betrekking op de buizen die deel uitmaken van een ondergronds leidingnet. Deze liggen dieper in de grond, waar het veelal vochtig is, zodat er bij het verwijderen nauwelijks asbestvezels vrijkomen.

Verder kunnen deze buizen wanneer ze deel uitmaken van een ondergronds net vrijwel altijd in hun geheel worden uitgenomen, in tegenstelling tot buizen die tot een bouwwerk behoren. Daarom is het verwijderen van buizen uit bouwwerken niet van de certificatieplicht vrijgesteld. Zoals al is opgemerkt, betreft het verwijderen van riool-, water-, en gasleidingbuizen die tot een ondergronds leidingnet behoren, verwijderingswerkzaamheden die een relatief beheersbaar risico voor mens en milieu meebrengen en die een routinematig karakter hebben. Op deze werkzaamheden is de verplichting op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit, inhoudende dat bij sloop (verwijdering) van asbest een persoonsgecertificeerde deskundig toezichthouder asbestsloop (DTA-A) aanwezig dient te zijn, eveneens niet van toepassing.

3.2.34 Welke eisen gelden (buiten de certificatieplicht) bij de verwijdering en afvoer van asbest uit een bouwwerk?

Vooropgesteld wordt dat de BRL 5050 hier de voorschriften voor geeft en dat de gecertificeerde asbestverwijderingsbedrijven gebonden zijn aan de voorschriften zoals die geformuleerd staan in de BRL. Hieronder

wordt een korte samenvatting van deze voorschriften gegeven.

Voor zover redelijkerwijs uitvoerbaar, moet eerst het in het bouwwerk aanwezige asbest worden verwijderd, voordat het bouwwerk wordt gesloopt. Wanneer een sloopvergunning is verstrekt, dienen bij de verwijdering van asbest de beste bestaande technieken te worden toegepast om verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen.

Verwijderd asbest en met asbest verontreinigd afval dienen onmiddellijk te worden verzameld en in afgesloten, niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal te worden opgeslagen. Dit dient vervolgens te worden opgeslagen in een afgesloten container of een afgesloten opslagplaats. Asbestbevattend afval mag niet door breken, zagen e.d. kleiner worden gemaakt. Ook voor groot asbestbevattend afval, zoals asbestcement platen, is speciaal verpakkingsmateriaal verkrijgbaar. Wanneer asbestbevattend afval door vorm of formaat niet in niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal kan worden opgeslagen, dient het in een afgesloten container te worden opgeslagen. Niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal en containers, waarin zich asbestbevattend afval bevindt, moeten worden voorzien van een aanduiding (sticker) waaruit blijkt dat het afval asbest bevat.

Het asbestbevattende afval moet zodanig worden afgevoerd dat verontreiniging van het milieu met asbest wordt voorkomen. In de praktijk betekent dit dat het afval moet worden afgevoerd naar een stortplaats die asbesthoudend afval accepteert. Voor aanleveringsvoorwaarden zie vraag 7.5.2 en vraag 7.5.3.

Wanneer een mededeling onder voorschriften is verstrekt, dient een particulier de standaardvoorschriften van de Minister van VROM voor het zelf verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen in acht te nemen. Deze standaardvoorschriften worden door de gemeente bij de mededeling verstrekt.

Wanneer het werkzaamheden betreft waarvoor geen sloopvergunning vereist is, moeten maatregelen worden genomen om verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen, maar is toepassing van de beste bestaande technieken niet verplicht.

3.2.35 Welke eisen gelden (buiten de certificatieplicht) bij de verwijdering en afvoer van asbest uit een object?

Vooropgesteld wordt dat de voorschriften hiervoor in de BRL 5050 te vinden zijn. Hieronder wordt een korte samenvatting van deze voorschriften gegeven.

Voor zover redelijkerwijs uitvoerbaar, moet eerst het in het object aanwezige asbest worden verwijderd, voordat het object geheel of gedeeltelijk uit elkaar wordt genomen. Dit geldt niet voor het uit elkaar nemen van asbestbevattende water-, gas- en rioolleidingbuizen voor zover deze deel uitmaken van een ondergronds water-, gas- of rioolleidingnet.

Bij de verwijdering van asbest dienen de beste bestaande technieken te worden toegepast om verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen. Dit geldt niet voor het uit elkaar nemen van asbestbevattende water-, gas- en rioolleidingbuizen voor zover deze deel uitmaken van een ondergronds water-, gas- of rioolleidingnet en het verwijderen van asbestbevattende pakkingen en rem- en frictiematerialen. Daarnaast zijn bepaalde werkzaamheden aan en rondom verwarmingstoestellen ook uitgezonderd van de plicht om de best bestaande technieken toe te passen.

Verwijderd asbest en met asbest verontreinigd afval dienen onmiddellijk te worden verzameld en in afgesloten, niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal te worden opgeslagen. Dit dient vervolgens te worden opgeslagen in een afgesloten container of een afgesloten opslagplaats. Wanneer asbestbevattend afval door vorm of formaat niet in niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal kan worden opgeslagen, dient het in een afgesloten container te worden opgeslagen. Asbestbevattend afval mag niet door breken, zagen e.d. kleiner worden gemaakt.

Voor water-, gas- en rioolleidingbuizen gelden afwijkende bepalingen: Breukvlakken van deze buizen moeten worden ingesmeerd met latex op waterbasis of worden verpakt in niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal. De buizen moeten worden verzameld in een niet-lekkende container, die moet worden opgeslagen in een afgesloten opslagplaats.

Niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal en containers, waarin zich asbestbevattend afval bevindt, moeten worden voorzien van een aanduiding (sticker) waaruit blijkt dat het afval asbest bevat. Het asbestbevattende afval moet zodanig worden afgevoerd dat verontreiniging van het milieu met asbest wordt voorkomen. In de praktijk betekent dit dat het afval moet worden afgevoerd naar een stortplaats die asbesthoudend afval accepteert. Voor aanleveringsvoorwaarden zie vraag 7.5.2 en vraag 7.5.3.

3.2.36 Mogen gemeenten de standaardvoorschriften voor het verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen door particulieren wijzigen?

Volgens het Asbest-verwijderingsbesluit moet de gemeente in elk geval de standaardvoorschriften voor het verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen door particulieren aan een mededeling onder voorschriften verbinden. De gemeente mag de standaardvoorschriften niet wijzigen. De gemeente mag wel aanvullende voorschriften op de standaardvoorschriften geven voor zover deze niet in strijd komen met hogere regelgeving.

3.2.37 Welke voorschriften gelden er voor het verwijderen van asbest door een vereniging?

Een vereniging is geen particulier, dus gelden de regels voor bedrijfsmatig verwijderen. De gebruikelijke voorschriften uit het Asbest-verwijderingsbesluit, de bouwverordening en het Arbeidsomstandighedenbesluit zijn van toepassing. In de praktijk zal dit betekenen dat asbestverwijdering uit verenigingsgebouwen in de regel dient te geschieden door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf.

3.2.38 Mag een boer/zelfstandig ondernemer 15 meter asbestcement riolering vervangen door pvc?

Wanneer deze rioolleidingbuizen deel uitmaken van een ondergronds rioolleidingnet is het de vraag of de boer hier werkzaamheden aan mag verrichten in het kader van gemeentelijke regelingen/ eigendomsverhoudingen. De werkzaamheden zijn wel vrijgesteld van de certificatie- en DTA-A-plicht, maar de boer/ zelfstandig ondernemer moet zich wel houden aan andere voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit en het Arbeidsomstandighedenbesluit. Hij zal daartoe alleen in staat zijn als hij een afdoende asbestopleiding heeft gevolgd.

Wanneer de riolering onderdeel uitmaakt van een gebouw, dan geldt de vrijstelling niet. De boer/ zelfstandig ondernemer mag de buizen dan niet zelf verwijderen maar moet dit overlaten aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf.

3.2.39 Welke voorschriften gelden er voor het verwijderen van asbest uit en rondom cv-ketels?

cv-ketels kunnen geplaatst zijn in bouwwerken zoals huizen en kantoorgebouwen maar ook in objecten zoals schepen. Wanneer de cv-ketel in een bouwwerk geplaatst is (en dus onderdeel van een bouwwerk is) geldt artikel 3a van het Asbest-verwijderingsbesluit. Wanneer de ketel geplaatst is in een object geldt artikel 5 jo artikel 8 van het Asbest-verwijderingsbesluit. Voor onderstaande asbestverwijderingswerkzaamheden hoeft geen deskundig asbestverwijderingsbedrijf ingeschakeld te worden:

- het als een geheel verwijderen van verwarmingstoestellen waarin zich asbest bevindt;
- het verwijderen van asbestbevattende warmteblokken van verwarmingstoestellen die een nominale belasting kleiner dan of gelijk aan een bovenwaarde van 130 kW hebben;
- het verwijderen van onder verwarmingstoestellen geklemde, asbestbevattende platen waarin de asbestvezels hechtgebonden zijn;
- het geheel of gedeeltelijk verwijderen van asbestbevattende pakkingen wanneer de ketel een nominale belasting heeft kleiner dan 2250 kilowatt. Het verwijderen van pakkingen uit verwarmings-

toestellen met een nominale belasting groter dan een bovenwaarde van 2250 kilowatt is niet vrijgesteld van de certificatieplicht. Deze toestellen, die met name voorkomen in de industrie en energiecentrales, zijn dusdanig groot en complex dat er geen sprake is van routinematige werkzaamheden met een relatief beheersbaar risico.

Het verwijderen van asbestbevattende pakkingen tussen ketelleden is niet vrijgesteld van de certificatieplicht, ook niet wanneer de ketel een nominale belasting heeft kleiner dan 2250 kilowatt.

Wanneer de cv-ketel zich in een bouwwerk bevindt en mitsdien onderdeel is van een bouwwerk, dan is het in het kader van de uitoefening van beroep en bedrijf uitvoeren van bovengenoemde werkzaamheden vrijgesteld van de verplichting vooraf toestemming te vragen aan de gemeente en van de verplichting deze werkzaamheden op te dragen aan een deskundig verwijderingsbedrijf. Wel blijven andere voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit en het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing.

Op initiatief van de Vereniging van Nederlandse Installatiebedrijven (VNI) is een 'Handboek asbest' voor installatiebedrijven verschenen. Het handboek is verkrijgbaar bij Intechnum te Woerden.

3.2.40 Moet er in geval van asbestverwijderingswerkzaamheden in bouwwerken die zijn vrijgesteld van de certificatieplicht nog wel op een of andere wijze kenbaar worden gemaakt aan B & W dat er verwijdering plaatsvindt waarbij asbest is betrokken?

Asbestverwijderingswerkzaamheden (door particulieren) in bouwwerken die vallen onder de meldingsplicht (mededeling onder voorschriften) en daarmee zijn vrijgesteld van de certificatieplicht, moeten vanzelfsprekend aan de gemeente worden gemeld. Asbestverwijderingswerkzaamheden (in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf) die in het Asbest-verwijderingsbesluit zijn vrijgesteld van de certificatieplicht, hoeven niet aan de gemeente te worden gemeld. Deze werkzaamheden moeten op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit wel door het uitvoerende bedrijf aan de Arbeidsinspectie worden gemeld.

3.2.41 Hoe moet worden omgegaan met gevallen waarin asbest op korte termijn uit een bouwwerk verwijderd moet worden, maar de verlening van de verplichte sloopvergunning 13 weken kan duren?

Dergelijke gevallen kunnen zich bijvoorbeeld voordoen bij een verstopte asbestbevattende rioolbuis in een bouwwerk. Een aanzienlijk aantal gemeenten is in staat in dergelijke gevallen op korte termijn een sloopvergunning te verstrekken. Neem contact op met de gemeente.

3.2.42 Waar kan worden nagegaan of er een vergunning is verleend voor het slopen van asbest?

Dit kan bij de gemeente waarin het te slopen bouwwerk staat (meestal bouw- en woningtoezicht).

3.2.43 In bepaalde situaties zijn voorgeschreven verwijderingstechnieken niet mogelijk. Hoe moet er dan worden gehandeld?

Het asbest moet ingevolge het Asbest-verwijderingsbesluit volgens de beste bestaande technieken worden verwijderd, met het doel verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen. Wanneer in een afgesloten ruimte wordt gewerkt is containment vrijwel altijd mogelijk, wanneer in de buitenlucht wordt gewerkt is containment niet altijd mogelijk (en zelfs niet nodig wanneer er alleen hechtgebonden asbest wordt verwijderd). Maar de wijze waarop wordt verwijderd moet binnen de gegeven situatie de beste bestaande techniek zijn. Daarnaast is het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing. Daarvoor geldt bovenstaand betoog evenzeer.

3.2.44 Waarom is het bij sloop met een mededeling onder voorschriften niet verplicht de beste bestaande technieken toe te passen om verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen?

In het algemeen zal de gemeente alleen een mededeling afgeven dat geen sloopvergunning is vereist, wanneer het verwijderen van het betreffende asbestbevattende materiaal een relatief klein risico met zich brengt. Het ook in deze gevallen verplicht stellen van het gebruik van de beste bestaande technieken om de verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen, staat niet in verhouding met de kosten die dat met zich zou brengen.

3.2.45 Waarom zijn de voorschriften voor particulieren minder streng dan de voorschriften voor bedrijven en instellingen?

De voorschriften voor gevallen waarin voor sloop van asbest uit een bouwwerk een sloopvergunning is vereist zijn voor bedrijven, instellingen en particulieren dezelfde. Bij sloop met een sloopvergunning dient het asbest altijd te worden verwijderd door een deskundig asbestverwijderend bedrijf. Bij sloop met een mededeling dat geen sloopvergunning is vereist, zijn de voorschriften voor particulieren inderdaad minder streng dan die voor bedrijven en instellingen. De belangrijkste reden hiervoor is dat particulieren doorgaans slechts incidenteel aan asbest worden blootgesteld, terwijl de potentiële blootstelling aan asbest bij de sloop door bedrijven en instellingen veel hoger is. De blootstelling vindt veel vaker plaats en vaak gaat het om aanzienlijke hoeveelheden asbesthoudend materiaal. Voorts kunnen particulieren zelf kiezen of zij zichzelf aan asbest willen blootstellen, terwijl werknemers dit dikwijls niet

kunnen. Tenslotte moeten bedrijven zich houden aan het Arbeidsomstandighedenbesluit, terwijl particulieren dat niet hoeven.

3.3 Bouwwerken en objecten

3.3.1 Wat is een bouwwerk en wat een object?

In het Asbest-verwijderingsbesluit wordt een onderscheid gemaakt tussen bouwwerken en objecten. Dit onderscheid is met name van belang voor de vraag wie bevoegd gezag is. Wanneer er sprake is van een bouwwerk is de gemeente het bevoegd gezag, bij een object is de VROM-inspectie het bevoegd gezag.

In artikel 1.1, eerste lid, van de Modelbouwverordening 1992 is 'bouwwerk' gedefinieerd als:

'elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren.'

Apparaten en installaties die bouwkundig in een bouwwerk zijn geïntegreerd en bestemd zijn om dit bouwwerk (beter) te doen functioneren maken deel uit van dat bouwwerk.

Uit de jurisprudentie blijkt dat er vier criteria zijn waaraan een bouwwerk moet voldoen:

- 1 Het moet van enige omvang zijn.
- 2 Het moet een constructie zijn.
- 3 Het moet driedimensionaal zijn.
- 4 Het moet plaatsgebonden zijn.

Wat onder 'bouwwerk' moet worden verstaan, is al menig keer onderwerp van beoordeling van met name de bestuursrechter geweest. In de artikelsgewijze toelichting op de Modelbouwverordening 1992 zijn 13 pagina's jurisprudentie samengevat om een correcte interpretatie van de onderhavige definitie te bevorderen. Hieronder volgt een selectie:

Als bouwwerk zijn door de rechtspraak ondermeer aangemerkt een: huis, kantoor, friteskraam, rolluiken voor een winkel, aanlegsteiger, lantaarnpaal, keet op wielen met een plaatsgebonden karakter, carport, een tuinhuisje dat als verkoopmodel stond opgesteld in een tuincentrum, een demontabele loods bestemd voor de verkoop met een oppervlakte van 139 m², een demontabele kas met afmetingen van 15 x 5 m, bestaande uit een gebogen lichtgewicht frame dat is overspannen met plastic.

Alle apparaten, transportmiddelen, constructies en installaties die geen bouwwerk zijn in de zin van de Woningwet en geen onderdeel van een bouwwerk uitmaken zijn een object in de zin van het Asbest-verwijderingsbesluit. Voorbeelden van een object: (een) schip, weg, trein, auto, buis die deel uitmaakt van een

ondergronds leidingnet en zich niet in een bouwwerk bevindt.

3.3.2 Valt het afgraven van asbestbevattende wegen onder het Asbest-verwijderingsbesluit?

Ja. Een asbestbevattende weg is een object in de zin van het Asbest-verwijderingsbesluit en er is sprake van uit elkaar nemen. Op asbestbevattende wegen is trouwens het Besluit asbestwegen Wms van toepassing. Dit besluit geeft aan wanneer de eigenaar verplicht is om maatregelen te nemen aan een weg die asbest bevat.

3.3.3 Is asbesthoudend afval een object in de zin van het Asbest-verwijderingsbesluit?

Als het voldoet aan de definitie van een object (zie hiervoor vraag 3.3.1) dan is het antwoord ja.

Voorbeelden waarin deze vraag relevant is, zijn:

- Er wordt zwerfasbest opgeruimd bestaande uit asbestplaten. Indien de platen bij het opruimen worden gebroken, is er sprake van het uit elkaar nemen (slopen) van asbestbevattende objecten. Het Asbest-verwijderingsbesluit is dan van toepassing. Indien echter de asbestbevattende platen in hun geheel worden verpakt is er wel sprake van objecten, maar niet van uit elkaar nemen. Het Asbest-verwijderingsbesluit is dan niet van toepassing.
- Indien zich ergens een berg asbestbevattende grond bevindt die wordt afgegraven is er wel sprake van uit elkaar nemen, maar niet van een object omdat een berg asbestbevattende grond niet onder de definitie van een object valt. Het Asbest-verwijderingsbesluit is dan niet van toepassing.
- Indien een asbestbevattende verwarmingsketel uit een bouwwerk is verwijderd en vervolgens op een andere plaats uit elkaar wordt genomen, is er sprake van het uit elkaar nemen van een object. Het Asbest-verwijderingsbesluit en wel het objectengedeelte is derhalve van toepassing.
- Indien dezelfde ketel in het bouwwerk ontmanteld wordt en het asbest ter plekke wordt verwijderd is er sprake van het demonteren van een bouwwerk en is het Asbest-verwijderingsbesluit en wel het bouwwerkengedeelte (gemeentelijke bouwverordening) van toepassing.

Overigens is in alle bovengenoemde gevallen het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing wanneer er sprake is van werkzaamheden in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf.

3.3.4 Valt het saneren van met asbest verontreinigde bodem onder de werking van het Asbest-verwijderingsbesluit?

Nee, want bodem is geen bouwwerk en geen object in de zin van het Asbest-verwijderingsbesluit. Het Arbeidsomstandighedenbesluit is wel van toepassing.

3.4 Deskundige bedrijven

3.4.1 Wat zijn deskundige bedrijven?

Het Asbest-verwijderingsbesluit eist in de meeste gevallen dat de sloop van asbestbevattende bouwwerken en objecten opgedragen wordt aan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf. Bij het aanvragen van een sloopvergunning eisen Burgemeester en wethouders in de regel dat er een inventarisatierapport is van een deskundig asbestinventarisatiebedrijf. Voorafgaand aan het uit elkaar nemen van een object is een dergelijk rapport eveneens in de regel verplicht.

Volgens het Asbest-verwijderingsbesluit is een deskundig bedrijf een bedrijf dat voldoet aan de eisen ter zake van asbestverwijdering onderscheidelijk asbestonderzoek zoals die zijn gesteld door een door de Raad van Accreditatie erkende certificatie-instelling op grond waarvan het bedrijf gemachtigd is een merkteken te voeren.

Een deskundig asbestverwijderingsbedrijf is een bedrijf dat beschikt over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest. Daaruit blijkt dat zo'n bedrijf voldoet aan de eisen die gesteld zijn in de beoordelingsrichtlijn algemeen asbest verwijderen (BRL 5050), versie 1999. Een deskundig verwijderingsbedrijf moet zich dus bij de uitvoering van de werkzaamheden houden aan de voorschriften zoals die in de BRL 5050 geformuleerd staan.

Een deskundig asbestinventarisatiebedrijf is een bedrijf dat beschikt over een KOMO-procescertificaat asbestinventarisatie. Daaruit blijkt dat zo'n bedrijf voldoet aan de eisen die zijn gesteld in de beoordelingsrichtlijn asbestinventarisatie (BRL 5052), versie 1998. Hiermee voldoen deze bedrijven aan de eisen ter zake van asbestverwijdering cq. asbestinventarisatie zoals die gesteld zijn door een door de Raad voor Accreditatie geaccrediteerde certificatie-instelling.

Voor opdrachtgevers betekent dit dat wanneer zij de asbestverwijdering opdragen aan een verwijderingsbedrijf met een geldig KOMO-procescertificaat zij daarmee voldoen aan de wettelijke eis een deskundig verwijderingsbedrijf in te schakelen.

3.4.2 Waar kan ik overzichten van adressen van deskundige asbestinventarisatiebedrijven en van deskundige verwijderingsbedrijven krijgen?

Overzichten van zowel deskundige asbestinventarisatiebedrijven als van deskundige asbestverwijderende bedrijven kunnen worden verkregen bij de Stichting Bouwkwiteit, telefoon (070) 307 29 29 De Stichting Bouwkwiteit houdt geactualiseerde lijsten van deskundige bedrijven bij. Deze lijsten zijn ook via internet opvraagbaar (www.bouwkwiteit.nl).

3.4.3 Is het niet correcter om een deskundig asbestonderzoeksbureau een deskundig asbestinventarisatiebedrijf te noemen?

In het Asbest-verwijderingsbesluit staat dat voorafgaand aan sloop in de meeste gevallen eerst een onderzoek door een deskundig asbestonderzoeksbureau plaats moet vinden naar de aanwezigheid van asbest in een bouwwerk of object.

Het is echter correcter om te spreken van een deskundig asbestinventarisatiebedrijf, omdat er ook andere vormen van asbestonderzoek zijn waarvoor de certificatieplicht niet geldt. Denk daarbij aan een risico-onderzoek of een globaal asbestonderzoek. Deze vormen van asbestonderzoek hoeven niet volgens de BRL 5052 plaats te vinden maar zijn dan ook niet geschikt om te worden gebruikt voorafgaand aan sloop.

3.4.4 Wat is de betekenis van de BRL 5050 en 5052? Wat gebeurt er als een bedrijf zich er niet aan houdt?

De Nationale Beoordelingsrichtlijnen BRL 5050 en BRL 5052 worden vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen asbest. In dit College hebben vertegenwoordigers van het asbestbedrijfsleven, de certificerende instanties, belangrijke organisaties van opdrachtgevers en de Stichting Beheer Certificatieregelingen (SBC) te Utrecht zitting.

Basis van het Asbest-verwijderingsbesluit is dat asbestverwijdering en -onderzoek in de regel dient te geschieden door deskundige bedrijven. Die deskundigheid blijkt uit het bezit van een KOMO-procescertificaat. Het KOMO-procescertificaat algemeen asbestverwijderen cq asbestinventarisatie wordt door diverse door de Raad voor Accreditatie erkende certificatie-instellingen verstrekt aan bedrijven die asbest willen verwijderen danwel aan bedrijven die asbestinventarisaties willen uitvoeren. Dit certificaat wordt door de certificatie-instellingen verleend op basis van de verschillende BRLen. De BRLen bevatten de eisen op grond waarvan de certificatie-instellingen certificaten aan asbestverwijderings- en asbestinventarisatiebedrijven afgeven. In de BRLen is alle relevante wetgeving opgenomen. Overtreding van wetgeving betekent dus automatisch overtreding van de BRLen. Overtreding van de BRLen leidt tot een sanctie waartoe, afhankelijk van het aantal en de zwaarte van de overtredingen, ook intrekking van het certificaat kan behoren. Consequentie van overtreding van wetgeving kan strafrechtelijke vervolging of bestuursrechtelijke handhaving zijn.

3.4.5 Waar kan informatie worden verkregen over het halen van een certificaat op grond van de beoordelingsrichtlijn asbestinventarisatie (BRL 5052) of over het halen van een certificaat op grond van de beoordelingsrichtlijn algemeen asbest verwijderen (BRL 5050)?

Bij de Stichting Bouwkwaliiteit, tel. (070) 307 29 29.

3.4.6 Moeten gespecialiseerde asbest-laboratoria aan bepaalde eisen voldoen?

Laboratoria die voorafgaand aan sloop inventariseren of zich in een bouwwerk of object asbest bevindt, moeten beschikken over een KOMO-procescertificaat asbestinventarisatie, omdat zij in feite asbestinventarisatiebedrijven zijn die onder het Asbest-verwijderingsbesluit vallen.

Wanneer laboratoria alleen monsters nemen en analyseren op de aanwezigheid van asbest, geldt er in bepaalde gevallen een (indirecte) verplichting geaccrediteerd te zijn. Dit geldt met name wanneer de laboratoria werkzaamheden verrichten voor bedrijven die asbestinventarisatie of asbestverwijdering uitvoeren voor gecertificeerde (deskundige) bedrijven.

3.4.7 Aan welke eisen moeten buitenlandse asbestverwijderende bedrijven die in Nederland asbest verwijderen voldoen?

Buitenlandse asbestverwijderende bedrijven die in Nederland asbest verwijderen moeten zich aan de Nederlandse asbestregelgeving houden. Dat betekent dat zij ook over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest moeten beschikken. Wanneer zij reeds beschikken over een buitenlands certificaat, hoeven zij alleen aan de extra eisen die in Nederland gelden te voldoen. Voor meer informatie kan contact worden opgenomen met de Stichting Bouwkwaliiteit.

3.4.8 Is er een branchevereniging van asbestinventarisatiebedrijven?

Asbestlaboratoria en asbestadviesbureaus zijn verenigd in de VOAM (Vereniging voor Onderzoek naar Asbest en Milieubedreigende stoffen), Postbus 8138, 3503 RC Utrecht, telefoon (030) 689 80 70.

3.4.9 Welke brancheverenigingen van asbestverwijderende bedrijven zijn er?

Er zijn twee brancheverenigingen van asbestverwijderende bedrijven:

- VAVB (Vereniging van Asbestverwijderende Bedrijven), Postbus 8138, 3503 RC Utrecht, telefoon (030) 689 89 30;
- VVTB (Vereniging voor Verwijdering van Toxische en gevaarlijke Bouwmaterialen), Postbus 3140, 3502 GC Utrecht, telefoon (030) 284 45 39.

3.5 Arbeidsomstandighedenbesluit

3.5.1 Algemeen

De Arbeidsomstandighedenwet heeft betrekking op veiligheid, gezondheid en welzijn in verband met de arbeid en omvat:

- algemene verplichtingen voor de werkgever
- algemene verplichtingen voor de werknemer
- voorschriften voor samenwerking en overleg tussen werkgever, werknemers en deskundigen, en
- overheidstoezicht

De Arbowet vormt het algemene wettelijke kader.

Materiele bepalingen op het gebied van arbeidsomstandigheden zijn niet in de Arbowet zelf opgenomen maar in het Arbeidsomstandighedenbesluit (Arbobesluit).

De Arbowet en het Arbobesluit geven op onderdelen de mogelijkheid om bij ministeriële regeling een nadere uitwerking te geven. Dit is gebeurd in de Arbeidsomstandighedenregeling.

Ten slotte zijn er de Arbo-beleidsregels. Daarin is neergelegd hoe de arbeidsinspectie omgaat met bepaalde, meer globale voorschriften uit de Arbowet en het Arbobesluit. De beleidsregels zijn geen algemeen verbindende voorschriften. Een werkgever mag andere maatregelen nemen dan in beleidsregels zijn aangegeven. Als deze maatregelen ten minste hetzelfde beschermingsniveau opleveren als de beleidsregels voorschrijven, zal de Arbeidsinspectie hiermee akkoord gaan.

Naast het hierboven beschreven juridisch kader bestaan over een aantal onderwerpen op het gebied van arbeidsomstandigheden Arboinformatiebladen. Deze bevatten toegankelijke informatie over hoe werkgevers en werknemers in de praktijk kunnen omgaan met de wettelijke regels en de beleidsregels.

Arboinformatiebladen zijn uitdrukkelijk bedoeld als voorlichting en niet als bindend voorschrift of beleidsregel.

Voor asbest is er een Arbo-informatieblad verschenen onder de naam A1-3 Asbest (tweede herziene druk 2001).

Dit A1-blad is te bestellen bij het Servicecentrum van de Sdu uitgevers, telefoon (070) 378 98 80.

In deze bundel wordt slechts globaal ingegaan op onderwerpen die arbeidsomstandigheden betreffen. Voor gedetailleerdere informatie kunt u het hierboven genoemde A1-3-blad 'asbest' raadplegen of contact opnemen met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

3.5.2 Wanneer is het Arbeidsomstandighedenbesluit in werking getreden?

Op 1 juli 1978 is het op de Silicosewet gebaseerde asbestbesluit in werking getreden. Op 22 november 1988 werd dit besluit vervangen door het Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet. Kernbepaling van dit gewijzigde besluit was dat de concentratie van asbest in de lucht in de werksituatie door middel van technische en organisatorische maatregelen zo laag mogelijk moet worden gehouden. Op 10 december 1991 is het Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet aangescherpt met regelgeving inzake het slopen van asbest. Op 1 juli 1993 is het besluit uitgebreid met een verbod op het beroepsmatig bewerken, verwerken en in voorraad houden van asbest. Sinds 1 oktober 1993 moest bij de beroepsmatige sloop van asbest een deskundig toezichthouder asbestsloop (DTA) aanwezig zijn. Een DTA was een persoon die in het bezit is van een door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid erkende opleiding tot DTA. Medio 1997 is het Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet vervangen door het Arbeidsomstandighedenbesluit. De voorschriften zijn echter inhoudelijk nauwelijks gewijzigd.

Per 1 november 2001 zijn de voorschriften omtrent de DTA-plicht ingrijpend gewijzigd. (zie vraag 3.5.11)

3.5.3 Is het percentage asbest in asbest-bevattende materialen van belang voor de vraag of het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing is?

Nee. Het besluit is van toepassing wanneer er asbest in een materiaal zit. Daarbij maakt het niet uit hoe hoog het percentage asbest is. Hetzelfde geldt voor het Asbest-verwijderingsbesluit.

3.5.4 Valt een zelfstandige ondernemer die in zijn vrije tijd asbest sloop onder de werking van het Arbeidsomstandighedenbesluit?

Wanneer een zelfstandige ondernemer in zijn vrije tijd asbest uit zijn bedrijfsgebouw sloop, dan valt dat onder de werking van het Arbeidsomstandighedenbesluit (en de uit het Asbest-verwijderingsbesluit afkomstige voorschriften van de gemeentelijke bouwverordening). Het Arbeidsomstandighedenbesluit is vanwege de grote gevaren die aan het werken met asbest verbonden zijn ook nadrukkelijk van toepassing verklaard op zelfstandige ondernemers.

Wanneer een zelfstandige ondernemer in zijn vrije tijd asbest uit zijn woning sloop, dan valt dat niet onder het Arbeidsomstandighedenbesluit (maar wel onder de uit het Asbest-verwijderingsbesluit afkomstige voorschriften van de gemeentelijke bouwverordening). Het maakt daarbij niet uit of de woning aan het bedrijfspand verbonden is of zich elders bevindt.

3.5.5 Moet de Arbeidsinspectie een werkplan schriftelijk goedkeuren?

Nee, vroeger moest op grond van de toenmalige arbo-regelgeving voor asbest elk werkplan aan de Arbeidsinspectie worden toegezonden. Dit hoeft nu niet meer. Wel moet het werkplan op het 'werk' aanwezig zijn.

3.5.6 Hoe gaat de Arbeidsinspectie om met een melding?

Meldingen van asbestverwijderingswerkzaamheden die plaatsvinden op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit, worden steekproefsgewijs door de Arbeidsinspectie gecontroleerd. De Arbeidsinspectie heeft niet voldoende menskracht om alle meldingen te controleren.

3.5.7 Aan welke regels moet de uitvoerder van asbestverwijderingswerkzaamheden zich houden bij het melden aan de Arbeidsinspectie?

Uitvoerders van asbestverwijderingswerkzaamheden zijn op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit verplicht de werkzaamheden vooraf aan te melden bij de Arbeidsinspectie. Daarbij gelden de volgende termijnen:

- in normale gevallen meer dan 7 dagen van tevoren;
- in spoedgevallen meer dan 48 uur van tevoren;
- bij een calamiteit terstond (telefonisch met schriftelijke bevestiging).

Ook in geval van een calamiteit moet een werkplan worden opgesteld.

3.5.8 Is de Arbeidsinspectie voor het doen van een melding 24 uur per etmaal bereikbaar?

Ja. De Arbeidsinspectie heeft hiervoor een piketdienst ingesteld.

3.5.9 Is er een overzicht van laboratoria die een vrijgavemeting doen na sloop van asbest?

Na elke sloop van asbest in het kader van beroep of bedrijf in een zogenoemd containment moet op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit een meting worden uitgevoerd om vast te stellen of de asbestconcentratie voldoende laag is. Op grond van de beoordelingsrichtlijn algemeen asbestverwijderen (BRL 5050) moeten deze eindmetingen plaatsvinden door daartoe geaccrediteerde laboratoria. Recente overzichten van voor asbestverrichtingen geaccrediteerde laboratoria kunnen worden opgevraagd bij de Raad voor Accreditatie, telefoon (030) 239 45 00. Een overzicht van laboratoria is ook te vinden op de site van de Raad voor Accreditatie, www.rva.nl.

Men kan bij de laboratoria zelf navragen voor welke verrichtingen de accreditatie is verleend. Ook op de site van de RvA wordt hierover informatie gegeven

3.5.10 Welke regels stelt de Arbeidsinspectie aan het omgaan met asbestbevattend afval?

Het afval moet in elk geval goed verpakt zijn. Doorgaans wordt als regel gehanteerd dat folie waarin asbestbevattend afval wordt verpakt, tenminste 0,2 millimeter dik moet zijn. Voor meer informatie zie het Arbo-informatieblad AI-3 'Asbest'. Neem bij vragen contact op met de afdeling Informatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, telefoon (0800) 90 51 (gratis).

3.5.11 Zijn er wijzigingen in de certificatie-structuur voor Deskundig Toezichhouders Asbestsloop (DTA)

Op 1 november 2001 zijn alle VOS-DTA diploma's behaald voor 1 november 1999 vervallen. Om te voldoen aan de wettelijke verplichting in het kader van het Arbeidsomstandighedenbesluit dient men vanaf 1 november 2001 te beschikken over een persoonscertificaat DTA-A. Dit is een certificaat van vakbekwaamheid, afgegeven door een door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid daartoe aangewezen certificerende instelling. De stichting STIPDT houdt hier een register van bij. STIPDT staat voor Stichting Persoonscertificaat Deskundig Toezichhouder. Op dit moment zijn er circa 1600 persoonscertificaten verleend aan medewerkers van bedrijven die in het bezit zijn van het KOMO-procescertificaat BRL 5050. De VOS-DTA diploma's die na 1 november 1999 en voor 1 oktober 2000 zijn behaald zijn gelijk gesteld aan het persoonscertificaat. Door op de site van STIPDT het certificaatnummer en de geboortedatum van de certificaathouder in te voeren kan men controleren of het persoonscertificaat geldig is. Op deze site is ook meer informatie te vinden over het persoonscertificaat (www.stipdt.nl).

3.6 Naleving en handhaving

3.6.1 Moeten controlerende ambtenaren persoonlijke beschermingsmiddelen tegen blootstelling aan asbest dragen?

Als controlerende ambtenaren controleren op procedurele aspecten, is het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen uiteraard niet nodig. Voorbeelden van controle op procedurele aspecten zijn:

- Is er een sloopvergunning verstrekt?
- Heeft de houder van de sloopvergunning de Arbeidsinspectie ingelicht?
- Is er een deskundig asbestverwijderend bedrijf ingeschakeld?

Deze aspecten kunnen worden gecontroleerd zonder op plaatsen te hoeven komen waar gevaar op blootstelling aan asbest bestaat.

Wanneer een controlerende ambtenaar een ruimte wil betreden waar gevaar op blootstelling aan asbest bestaat, dan zal hij persoonlijke beschermingsmiddelen moeten dragen. Asbestverwijderende bedrijven zorgen

er doorgaans voor dat reserve-beschermingsmiddelen ter plaatse aanwezig zijn. Meestal kan de controlerende ambtenaar deze lenen.

Voorts dienen ook controlerende ambtenaren zich te houden aan de overige voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Dat betekent onder meer dat zij voldoende moeten zijn opgeleid.

Voor meer informatie zie het Arbo-informatieblad AI-3 'Asbest' en de Uitvoerings- en handhavingbundel Asbest-verwijderingsbesluit van het Ministerie van VROM.

3.6.2 Waarom wordt de politie niet genoemd bij de handhaving van het Asbest-verwijderingsbesluit/de bouwverordening?

De politie is bevoegd wetten in het algemeen en milieuwetten in het bijzonder te handhaven. Dat is de reden dat in de toelichting van het Asbest-verwijderingsbesluit de politie niet apart als handhaver van het besluit wordt genoemd. De politie heeft dus wel een taak bij de handhaving van het besluit/de bouwverordening.

3.6.3 Hoe hoog is de strafmaat bij een overtreding van het Asbest-verwijderingsbesluit/de bouwverordening?

Overtreding van de voorschriften voor het slopen van asbest uit een bouwwerk is een overtreding van de Woningwet. De maximale strafmaat is een hechtenis van 4 maanden of een geldboete van de derde categorie (€ 4.500,-; voor rechtspersonen € 11.250,-).

Overtreding van de voorschriften voor het uit elkaar nemen van een asbestbevattend object is krachtens de Wet milieugevaarlijke stoffen een economisch delict. De maximale strafmaat is:

- bij opzettelijke overtredingen: gevangenisstraf van 6 jaar of geldboete van de vijfde categorie (€ 45.000,-; voor rechtspersonen € 450.000,-);
- bij niet-opzettelijke overtredingen: gevangenisstraf van 1 jaar of geldboete van de vierde categorie (€ 11.250,-; voor rechtspersonen € 45.000,-).

Dit verschil in strafmaat tussen bouwwerken en objecten is een gevolg van het wettelijk systeem, waarin de regels inzake bouwwerken in het Asbest-verwijderingsbesluit zijn gebaseerd op de Woningwet, en de regels inzake objecten op de Wet milieugevaarlijke stoffen.

Overigens zal overtreding van het Asbest-verwijderingsbesluit doorgaans ook overtreding van het Arbeidsomstandighedenbesluit inhouden. Overtredingen van dit laatste besluit zijn economische delicten.

3.6.4 Is de naleving van de uit het Asbest-verwijderingsbesluit afkomstige voorschriften van de bouwverordening door particulieren niet moeilijk te controleren?

Ja en nee. Het is bijvoorbeeld niet eenvoudig na te gaan of een particulier zich houdt aan de plicht tot aanvraag van een sloopvergunning of melding bij het voornemen tot verwijdering van asbest uit een bouwwerk. Het is tevens niet eenvoudig te controleren of een particulier asbestbevattende vloerbedekking volgens de voorschriften verwijdert. Bij de handhaving kunnen echter tips over vermeende illegale verwijdering van asbest door particulieren behulpzaam zijn. Verder biedt de aanbidding van asbestbevattend afval door particulieren aan de gemeente de gemeente de mogelijkheid om na te gaan of het asbestbevattende materiaal volgens de voorschriften is verwijderd. Tevens moet de particulier door middel van voorlichting ervan worden overtuigd dat naleving van de voorschriften ook in het belang van zijn eigen gezondheid is. Ten slotte kan een particulier aansprakelijk worden gesteld wanneer hij door illegale sloop van asbest derden in gevaar brengt.

3.6.5 Wat kan een burger doen wanneer een gemeente de voorschriften uit het Asbest-verwijderingsbesluit niet handhaaft?

Neem in dergelijke gevallen contact op met de VROM-inspectie.

3.6.6 Wat kan worden gedaan wanneer werknemers bij werkzaamheden worden blootgesteld aan asbest?

Hier is sprake van overtreding van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Waarschuw de Arbeidsinspectie.

3.6.7 Mag de politie optreden tegen overtredingen van het Arbeidsomstandighedenbesluit?

Ja, want de politie heeft algemene opsporingsbevoegdheid. Echter, gezien het specialistische karakter van het Arbeidsomstandighedenbesluit is overleg met de Arbeidsinspectie aan te bevelen.

3.6.8 Welke bevoegdheden heeft de politie om op te treden tegen overtredingen van de asbestregelgeving en wat zijn de wettelijke kaders in dit verband?

In de Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbest-verwijderingsbesluit, die in 1996 is verschenen, wordt hierop nader ingegaan.

3.6.9 Moeten de voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit en de bouwverordening bestuursrechtelijk of strafrechtelijk worden gehandhaafd?

Afhankelijk van de situatie kan zowel bestuursrechtelijke als strafrechtelijke handhaving plaatsvinden. In de Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbest-verwijderingsbesluit wordt hierop nader ingegaan.

3.6.10 Wat kan worden gedaan wanneer blijkt dat een sloop door een deskundig asbest-verwijderingsbedrijf heeft plaatsgevonden, zonder dat daarvoor een sloopvergunning was afgegeven?

Van het slopen zonder sloopvergunning kan procesverbaal worden opgemaakt tegen de opdrachtgever en in bepaalde gevallen ook tegen het asbestverwijderingsbedrijf.

Zie voor meer informatie de Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbest-verwijderingsbesluit

3.6.11 Kan worden optreden tegen een garagebedrijf waar koppelingsplaten worden gereviseerd zonder dat daarbij maatregelen ter bescherming van werknemers of van het milieu worden getroffen?

Ja, op het verwijderen van rem- of frictiematerialen is het Asbest-verwijderingsbesluit van toepassing. Het gaat hier om de voorschriften voor het uit elkaar nemen van objecten, dat door de VROM-inspectie wordt gehandhaafd. Verder is ook het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing. De handhaving daarvan geschiedt door de Arbeidsinspectie.

3.6.12 Wat kan de gemeente doen wanneer zij constateert dat een particulier zonder te hebben gemeld asbestzeil uit zijn woning verwijdert?

In de Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbest-verwijderingsbesluit is een uitgebreid stappenschema opgenomen waarin ook op illegale sloop wordt ingegaan.

Overtreding van de voorschriften voor het slopen van asbest uit een bouwwerk is een overtreding van de Woningwet. De maximale strafmaat is een hechtenis van 4 maanden of een geldboete van de derde categorie (€ 4.500,-). Of deze strafmaten in deze situatie reëel zijn moet men zich afvragen. Goede voorlichting over de gevaren is minstens zo belangrijk. Verder kan bestuursrechtelijk optreden noodzakelijk zijn. Daarnaast is het verstandig een eindmeting te laten uitvoeren door een geaccrediteerd laboratorium.

3.6.13 Wie handhaaft het Besluit asbestvrije frictiematerialen?

De VROM-inspectie.

3.7 Wegen

3.7.1 Wat kan worden gedaan wanneer de bovenlaag van een weg verontreinigd is met asbest?

Op asbestbevattende wegen is het Besluit asbestwegen Wms van toepassing. Zie ook vraag 4.1.4.

Het aanbrengen van een asbestbevattende bovenlaag op een weg kan worden gezien als het toepassen van asbestbevattend materiaal, hetgeen verboden is op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Dit kan ook worden gezien als het storten van afval buiten een inrichting. Dit is verboden op grond van de Wet milieubeheer. Er zijn echter ook wegen waarop vele jaren geleden een asbestbevattende bovenlaag is aangebracht, toen dit nog niet verboden was.

Uit diverse metingen is gebleken dat de asbestconcentratie in de lucht boven onverharde of halfverharde wegen waarvan de bovenlaag is verontreinigd met asbest, kan variëren van nihil (wanneer de weg nat is en er niemand overheen rijdt) tot zeer hoog (wanneer de weg droog is en er een auto met hoge snelheid overheen rijdt). Daarom moet de situatie op dergelijke wegen onder controle gebracht worden. Daarbij kan gedacht worden aan saneren door middel van afgraven of afdekken met asfalt, klinkers, beton of een andere asbestvrije verharding.

Per 1-1-2000 zijn eigenaren van asbestwegen verplicht op grond van het Besluit asbestwegen Wms (een besluit op grond van de Wet milieugevaarlijke stoffen) om maatregelen te treffen. Deze maatregelen kunnen bestaan uit het afgraven van de weg maar ook het afdekken met een asbestvrije verharding is toegestaan. Bij het nemen van maatregelen moet voldaan worden aan wettelijke voorschriften. Zo is het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing indien de maatregelen genomen worden door een bedrijf en zal bij het afgraven van de asbestbevattende weg tevens het Asbestverwijderingsbesluit van toepassing zijn. Voor bepaalde eigenaren van wegen in de omgeving van de gemeenten Hof van Twente, Harderwijk en Haaksbergen is er uitstel tot 1 juli 2002.

3.7.2 Wie moet onderzoeken of een weg die is verhard met golfplaten, asbest bevat, wanneer de wegbeheerder niet bereid is dat te doen?

Indien in een weg asbest is aangetroffen, moet de eigenaar maatregelen (laten) nemen, tenzij hij/zij aantoonde dat het asbestgehalte beneden de norm ligt die is opgenomen in het Besluit asbestwegen Wms. De vrom-inspectie kan dus maatregelen eisen van de eigenaar van de asbestbevattende weg waarna het aan de eigenaar is om aan te tonen dat er geen of nauwelijks asbest op de weg ligt.

3.7.3 Wat is precies een asbestbevattende weg in de zin van het Besluit asbestwegen Wms?

Een asbestbevattende weg in de zin van het Besluit asbestwegen Wms is een weg waarvan de concentratie serpentijnasbest vermeerderd met 10 maal de concentratie amfiboolasbest meer bedraagt dan 100 mg per kilogram. De bepaling van de serpentijn- en amfiboolasbestconcentratie dient plaats te vinden volgens NEN 5897, uitgave februari 1999. Onder een weg wordt verstaan: een weg, een pad een erfverharding of gedeelte daarvan, alsmede andere grond die bestemd om door rij- of ander verkeer te worden gebruikt. Onder weg wordt tevens verstaan de stroken met een breedte van een halve meter aan beide zijden van en direct aansluitend op de weg.

3.8 Toekomstige Wet- en Regelgeving

3.8.1 Inleiding

In de nabije toekomst zullen er enkele ingrijpende wijzigingen met betrekking tot regelgeving omtrent asbest plaatsvinden. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste veranderingen:

- vervanging van het huidige Asbest-verwijderingsbesluit door het herziene Asbest-verwijderingsbesluit
- invoering van het Productenbesluit asbest
- invoering van het Besluit asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties

3.8.2 Het herziene Asbest-verwijderingsbesluit

Het huidige Asbest-verwijderingsbesluit dateert uit 1993 en heeft betrekking op de inventarisatie en sloop van asbest in objecten en bouwwerken. Het besluit heeft voor objecten een rechtstreekse werking. De voorschriften van het besluit ten aanzien van bouwwerken moeten door de gemeenten in de gemeentelijke bouwverordening worden verwerkt; zolang dat niet gebeurd is, werkt het besluit rechtstreeks. Voor de sloop van asbest uit bouwwerken en objecten dient er eerst een asbestinventarisatie plaats te vinden door een daartoe gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf waarna de sloop uitgevoerd kan worden door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf.

Het herziene Asbest-verwijderingsbesluit heeft net als het huidige Asbest-verwijderingsbesluit rechtstreekse werking voor objecten. Voor bouwwerken werkt het besluit rechtstreeks totdat het in de gemeentelijke bouwverordening is verwerkt. Een belangrijk verschil is dat het herziene Asbest-verwijderingsbesluit niet meer alleen maar betrekking heeft op bouwwerken en objecten. Het nieuwe besluit is van toepassing op alle situaties waarin mogelijk asbest aanwezig is en het voornemen bestaat dat asbest te verwijderen. Dat betekent dat het besluit ook van toepassing is op calamiteiten zoals brand of ontploffing waarbij asbest in het milieu is vrijgekomen en moet worden verwijderd. Ook het

verwijderen van asbestbevattende grond gaat dan onder het Asbest-verwijderingsbesluit vallen. Het uitgangspunt is nog steeds dat het inventariseren en verwijderen moet plaatsvinden door erkende (gecertificeerde) bedrijven. Deze verplichting zal overigens voor grond waarschijnlijk voorlopig niet van kracht worden, omdat er thans wordt gewerkt aan een 'bodembrede' certificatieverplichting voor werkzaamheden als bodemonderzoek en bodemsanering. Daarnaast zal er een Ministeriële regeling gemaakt worden waarin aangegeven wordt in welke gevallen er sprake is van vrijstellingen en nadere voorschriften. Vrijstellingen en nadere voorschriften staan op dit moment nog in het huidige besluit. Deze Ministeriële regeling treedt tegelijkertijd met het nieuwe Asbest-verwijderingsbesluit in werking. Op deze wijze kan er sneller worden ingespeeld op ontwikkelingen in de asbestverwijderingsmarkt.

Naast de hierboven aangegeven wijziging betekent het herziene Asbest-verwijderingsbesluit op de volgende punten een wijziging ten opzichte van het huidige besluit:

- 1 Verandering van het certificatiesysteem, waardoor de kwaliteit van de certificatie-instellingen en asbestinventarisatie- en -verwijderingsbedrijven beter kan worden gewaarborgd.
- 2 Beperking van het aantal uitzonderingen op de asbestinventarisatieplicht voorafgaand aan sloop om selectieve sloop van asbest beter te waarborgen.
- 3 Vervanging van de verplichting voor particulieren om het verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen uit bouwwerken vooraf aan de gemeente te melden door algemene voorschriften.
- 4 Het vervallen van de verplichte melding van de asbestverwijderingswerkzaamheden aan de Arbeidsinspectie door de houder van de sloopvergunning of de opdrachtgever, omdat deze verplichtingen op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit al geldt voor het asbestverwijderingsbedrijf.
- 5 Verzwaring van de strafmaat voor overtreding van de voorschriften voor het verwijderen van asbest uit bouwwerken, zodat de strafmaat voor overtreding van de voorschriften voor het verwijderen van asbest uit bouwwerken dezelfde wordt als bij asbestverwijderingswerkzaamheden buiten bouwwerken.
- 6 Versterking van de handhaving, met name door de uitbreiding van de bevoegdheden van de VROM-inspectie.

In de Staatscourant van 31 juli 2000 (nr. 145) is het herziene ontwerp Asbest-verwijderingsbesluit gepubliceerd onder de naam ontwerp Asbest-verwijderingsbesluit 2001.

Naar aanleiding van het ontwerp Asbest-verwijderingsbesluit 2001 is een discussie ontstaan over de herziening van de certificatiestructuur. Mede als gevolg hiervan wordt een vertraging verwacht voor het definitieve

versie. Naar verwachting zal de definitieve publicatie van het herziene Asbest-verwijderingsbesluit en de Asbestverwijderingsregeling in de loop van 2003 plaatsvinden.

3.8.3 Het Productenbesluit asbest

Productie, toepassing en hergebruik van asbestbevattende producten en materialen is in Nederland sinds 1 juli 1993, op enkele uitzonderingen na, verboden. Dit verbod is opgenomen in het Arbeidsomstandighedenbesluit. Voorts bevatten het Besluit asbestvrije frictiematerialen Wet milieugevaarlijke stoffen en het Warenwetbesluit asbest voorschriften met betrekking tot productie, toepassing en hergebruik van asbestbevattende producten en materialen.

Tot 1999 was het op de markt brengen en het gebruik van witte asbest (chrysotiel) nog niet door de Europese Unie verboden. Het asbestverbod dat de EU in 1999 heeft afgekondigd verplicht de Lid-Staten echter ook het op de markt brengen en gebruik van witte asbest uiterlijk per 1 januari 2005 te hebben geïmplementeerd in nationale regelgeving.

De implementatie van bovengenoemde EG-richtlijn vindt plaats in het Productenbesluit asbest. De consequenties voor de Nederlandse regelgeving zijn niet groot, aangezien ons land sinds 1993 een nagenoeg volledig asbestverbod heeft ingevoerd. Met de totstandkoming van het besluit wordt tevens gevolg gegeven aan de aanbevelingen in MDW-kader, waarin werd geadviseerd om de overheidsbrede regelgeving die geldt voor asbestbevattende producten en materialen, samen te voegen in één besluit. Daarmee zullen de asbestverbodsbepalingen in het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Besluit asbestvrije frictiematerialen Wet milieugevaarlijke stoffen en het Warenwetbesluit asbest komen te vervallen. Voorts zal in het Productenbesluit asbest de restconcentratienorm voor hergebruik van asbestbevattend puingranulaat en grond worden opgenomen. Op grond van de huidige regelgeving gelden nog enkele uitzonderingen op het asbestverbod. Het betreft onder andere de toepassing van asbestbevattende rem- en frictiematerialen in zware vrachtwagens en het in voorraad houden en toepassen van (oude voorraden) asbestbevattende materialen door particulieren. Met de inwerkingtreding van het Productenbesluit asbest zullen deze uitzonderingen verdwijnen. Inwerkingtreding kan vermoedelijk in de loop van 2003 plaatsvinden.

3.8.4 Besluit asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties

In het najaar van 1999 is het door TNO uitgevoerde onderzoek 'Asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties' afgerond. Het rapport gaat in op de mogelijkheden en de consequenties van het invoeren van de inventarisatieplicht. TNO maakt daarbij onderscheid in verschillende risicoklassen van gebouwen. De groep gebouwen waar het grootste risico op asbestblootstelling voor geldt, omvat circa 60 000 gebouwen met een naar schatting totale jaarlijkse populatie die daar werkt of verblijft van 2,5 miljoen werknemers en 18 miljoen bezoekers. Op basis van het TNO-rapport is besloten over te gaan tot het uitwerken van de consequenties van een verplichting van een asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties, in een op de Woningwet en/of de Wet milieugevaarlijke stoffen gebaseerd besluit. Deze uitwerking zou zich primair kunnen richten op de eigenaren van gebouwen die op grond van het TNO-rapport als gebouwen met een hoog potentieel risico voor de gebruikers worden gekenmerkt. De asbestinventarisatie zou zowel geschikt moeten zijn voorafgaand aan sloop en verbouwing (volledige asbestinventarisatie) als voor de beoordeling van de risico's in de niet-sloopsituatie (risico-inventarisatie). Inwerkingtreding kan vermoedelijk in de loop van 2003 plaatsvinden.

4 Normen en metingen

4.1 Normen

4.1.1 Welke normen gelden er voor de asbestconcentratie in de lucht?

Voor asbest in de lucht gelden verschillende normen. Er zijn normen opgesteld door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (szw) welke gelden voor arbeidssituaties en normen voor de asbestconcentratie in het milieu (in de praktijk: niet-arbeidssituaties) welke afkomstig zijn van van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (vrom). De handhaving van de normen van szw vindt plaats door de arbeidsinspectie, de normen van vrom hebben voor de buitenlucht geen wettelijke status, maar dienen als uitgangspunt bij de formulering van beleid en regelgeving; voor de binnenlucht kan de gemeente de normen gebruiken bij de uitvoering en handhaving van de voorschriften in de Regeling bouwbesluit materialen 1998 (zie ook vraag 4.2.2)

Normen voor de asbestconcentratie in arbeidssituaties

Deze normen zijn te vinden in het arbobesluit arbeidsomstandighedenwet in hoofdstuk 4 afdeling 5 (stbl. 1997 nr 60). De tekst hiervan is verder uitgewerkt in het ARBO-informatieblad nummer 3 (AI-3) 'asbest' (oktober 2001) van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Hieronder volgt een verkorte samenvatting van deze normen:

Asbestconcentratienormen in arbeidssituaties hebben betrekking op vezels langer dan $5\ \mu\text{m}$, ($1\ \mu\text{m} = 10^{-6}$ meter) dunner dan $3\ \mu\text{m}$ en een lengte/breedte-verhouding groter dan 3/1.

De actieniveaus voor asbest in werksituaties zijn gedefinieerd als het aantal vezels in de omgevingslucht (concentratie) op de werkplek. Deze waarden zijn op te vatten als interventiewaarden. Wanneer een van deze waarden wordt overschreden moet aan verregaande wettelijke maatregelen van technische en organisatorische aard voldaan worden.

Wanneer de normen niet worden overschreden moeten voornamelijk technische maatregelen genomen worden om de blootstelling aan asbest zo laag mogelijk te houden. Voor de asbestsoort crocidoliet geldt geen actieniveau maar geldt een grenswaarde.

Daggemiddelde

Dit actieniveau bedraagt $0,10$ vezels/cm³ lucht, gemiddeld over een 8urige werkdag.

Gecumuleerde dosis

Naast het actieniveau van $0,10$ vezels/cm³ lucht mag de gecumuleerde dosis niet hoger zijn dan 6 vezeldagen per cm³ lucht. De gecumuleerde dosis wordt berekend

door over de beschouwde periode de totale blootstelling (dosis) aan asbest (uitgedrukt in vezels per cm³ lucht) bij elkaar op te tellen.

Zowel bij de dagdosis als bij de gecumuleerde dosis moet op verzoek van de arbeidsinspectie aannemelijk gemaakt kunnen worden dat de dosis op adequate wijze is beoordeeld.

De werkgever moet aangeven welke asbestconcentraties bij de werknemers te verwachten zijn en hoe vaak de blootstelling te verwachten is. Ook bij hantering van de gecumuleerde dosis is overschrijding van de grenswaarde voor een 8-urige werkdag niet toegestaan.

Grenswaarden

Het begrip grenswaarde heeft in de arbonormen een andere betekenis dan in de milieunormen. In de arbonormen is de grenswaarde een bestuurlijke waarde, die geen veilige blootstelling betreft. In de milieunormen geldt als uitgangspunt dat de grenswaarde een veilige blootstelling betreft waarbij het verwaarloosbaar risiconiveau niet wordt overschreden.

Voor asbest, met uitzondering van crocidoliet, geldt als grenswaarde $0,3$ v/cm³ lucht als gemiddelde over een 8-urige werkdag. Deze waarde heeft een wettelijke status en mag daarom niet worden overschreden. De grenswaarde voor crocidoliet bedraagt $0,1$ v/cm³, gemiddeld over een 8-urige werkdag.

Eventuele wijzigingen van deze grenswaarden worden gepubliceerd in de Staatscourant en de MAC-lijst. (Maximaal aanvaardbare concentraties)

Bij overschrijding van de grenswaarde mag het werk alleen worden voortgezet wanneer werknemers voldoende beschermd worden tegen asbeststof. Tevens moeten direct maatregelen worden genomen om de concentratie aan asbestvezels in de lucht te verlagen tot zover mogelijk beneden de grenswaarde.

Ook wanneer de grenswaarde niet wordt overschreden moeten altijd maatregelen worden genomen om de blootstelling te voorkomen dan wel te beperken.

Vrijgavegrens

Nadat asbest uit een ruimte is verwijderd en de ruimte grondig is gereinigd en geïnspecteerd op de aanwezigheid van asbest moet een meting uitgevoerd worden naar de restconcentratie, de zogenaamde eindmeting. Het doel van de eindmeting is vast te stellen of de concentratie aan asbeststof in de lucht lager is dan 1/20 van de grenswaarde en of geen asbestresten zijn achtergebleven. Wanneer dit het geval is mag de ruimte betreden worden door werknemers zonder ademhalingsbeschermingsmiddelen. De vrijgavegrens, met uitzondering van crocidoliet is $0,01$ v/cm³ lucht. Voor crocidoliet geldt $0,005$ v/cm³ lucht.

Om meettechnische redenen wordt voor alle asbestsoorten een vrijgavegrens van $0,01 \text{ v/cm}^3$ lucht gehanteerd.

De vrijgavegrens wordt soms ten onrechte gebruikt voor risico-evaluaties van milieu-omstandigheden. Wanneer er geen sprake is van arbeidsomstandigheden moet echter worden getoetst aan de normen voor de asbestconcentratie in het milieu (zie hieronder).

Metingen dienen plaats te vinden met behulp van een lichtmicroscop. (een zogenaamde fase-contrastmicroscop).

In het Arbo-informatieblad AI-3 'Asbest' is een meetvoorschrift opgenomen. De concentratienormen voor arbeidssituaties hebben op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit een wettelijke status (zie ook vraag 4.2.2.).

Passieve beroepsmatige blootstelling

Passieve beroepsmatige blootstelling treedt op wanneer asbest vrijkomt in de arbeidsomgeving, terwijl dit niet direct in verband gebracht kan worden met bedrijfsactiviteiten. Een voorbeeld van een dergelijke situatie is een kantooromgeving waarbij asbest vrijkomt uit plafond of wandplaten of uit asbesthoudende ventilatiesystemen.

Indien het vermoeden bestaat dat asbesthoudend materiaal is toegepast in een gebouw en blootstelling aan asbest niet kan worden uitgesloten, is beoordeling van de blootstelling op de arbeidsplek verplicht.

Hechtgebonden asbesthoudende materialen welke in goede toestand verkeren leiden in het algemeen niet tot een blootstelling aan asbest.

Wanneer uit de beoordeling blijkt dat blootstelling aan asbest in de betreffende arbeidssituatie daadwerkelijk optreedt, moeten maatregelen worden genomen.

De beoordeling moet zich mede richten op het vrijkomen van asbest bij bijvoorbeeld onderhoud en reparaties. Bij de aanwezigheid van niet-hechtgebonden asbest dat niet goed is afgeschermd zijn doorgaans direct maatregelen vereist.

Normen voor de asbestconcentratie in het milieu

Voor metingen van asbestconcentraties in het milieu is uitgegaan van het daaromtrent gestelde in de milieu-kwaliteitsdoelstellingen voor asbest, die zijn opgenomen in het Beleidsstandpunt asbest in het milieu. (kamerstukken II, 1990-1991, 21137, nr. 86.) In deze doelstellingen, die zijn gebaseerd op een advies dat de gezondheidsraad in 1988 over asbest heeft uitgebracht, is gebruik gemaakt van zogenaamde equivalentiefactoren.

Vanwege de verschillende effecten van de diverse vezeltypes zijn de volgende equivalentiefactoren geformuleerd:

- een chrysotielvezel met een lengte van meer dan 5 micrometer heeft equivalentiefactor 1;

- een chrysotielvezel met een lengte van minder dan 5 micrometer heeft equivalentiefactor 0,1;
- een amfiboolvezel met een lengte van meer dan 5 micrometer heeft equivalentiefactor 10;
- een amfiboolvezel met een lengte van minder dan 5 micrometer heeft equivalentiefactor 1.

Het milieubeleid is gericht op vermindering van de risico's van blootstelling aan asbest via de lucht tot in elk geval het maximaal toelaatbaar risiconiveau (MTR) en, zo mogelijk, tot de streefwaarde, die gelijk is aan het verwaarloosbaar risiconiveau (VR). Algemeen NMP3-beleid (NMP3 = Nationaal Milieubeleidsplan 3) is erop gericht dat de streefwaarde zo mogelijk voor het jaar 2010 is bereikt. Tot die tijd geldt een inspanningsverplichting om de streefwaarde te bereiken, waarbij het MTR moet worden gezien als een minimumkwaliteitsniveau. Op basis van de hierboven genoemde equivalentiefactoren is men gekomen tot de volgende waarden:

- Het maximaal toelaatbaar risiconiveau (MTR) bedraagt 100.000 vezelequivalenten per kubieke meter lucht als jaargemiddelde.
- Het verwaarloosbaar risiconiveau (VR) bedraagt 1.000 vezelequivalenten per kubieke meter lucht als jaargemiddelde.

Deze normen gelden voor zowel de binnen- als de buitenlucht.

Regeling bouwbesluit materialen

Voor de binnenlucht zijn deze grenswaarden vastgelegd in de Regeling bouwbesluit materialen 1998. Op grond van deze Regeling zijn de waarden, conform de opzet van het Bouwbesluit, gegeven in de vorm van een prestatie-eis.

In de Regeling Bouwbesluit materialen 1998 (stcrt. 1998, nr. 77) worden eisen gesteld ten aanzien van de wijze waarop de concentraties van asbest in een voor mensen toegankelijk deel van een gebouw worden bepaald. Daarbij is tevens aangegeven welke concentratie aan asbest nog is toegestaan. De regeling biedt de gemeente ook de mogelijkheid om de genoemde onderzoeksmethode in te zetten bij bestaande gebouwen. De regeling geeft in feite de gemeente de mogelijkheid om het gebruik van asbest in bestaande bouw te koppelen aan de eisen ten aanzien van blootstelling aan asbest in het kader van de bescherming van de gezondheid van de gebruikers.

Voor de binnenlucht in voor mensen toegankelijke ruimtes is een wettelijke grenswaarde vastgesteld. De norm is in deze regeling gegeven als een getalswaarde van het verschil tussen de concentratie van asbestvezels (in vezeleenheden) in de binnenlucht van een voor mensen toegankelijke ruimte van een gebouw en de concentratie van asbestvezels in de buitenlucht uitgedrukt in vezelequivalenten per kubieke meter. Deze waarde mag niet groter dan 1000 zijn. Metingen dienen plaats te vinden met behulp van een elektronenmicroscop volgens de in de regeling beschreven

methode. Een voorwaarde is dat het asbest afkomstig is uit constructieonderdelen (bouwproducten) van het gebouw. Deze beperking komt omdat het Bouwbesluit op grond van artikel 2 van de Woningwet slechts technische voorschriften bevat. Verder kan de bepalingsmethode alleen worden toegepast in een ruimte die ontstaan is van de inrichting. Op deze wijze wordt los asbeststof, afkomstig uit producten die geen bouwproducten zijn, niet in de meting betrokken. De toelichting van de regeling geeft de mogelijkheid om eerst middels een zogeheten 'vereenvoudigde bepalingsmethode' na te gaan of er reëel gevaar is voor overschrijding van de grenswaarde. Indien er geen helder oordeel op grond van de vereenvoudigde bepalingsmethode kan worden verkregen, zal de methode zoals die vastgelegd is in de regeling moeten worden toegepast. In veel gevallen zal echter met de vereenvoudigde bepalingsmethode kunnen worden volstaan.

De vereenvoudigde bepalingsmethode bestaat uit een visuele inspectie waarvan de resultaten worden opgenomen op een inspectieformulier zoals dat weergegeven is in de toelichting. Afhankelijk van het soort asbest en de toestand worden er punten toegekend. Het aantal punten geeft een indicatie over de concentratie asbestvezels in de binnenlucht.

Er zijn drie mogelijke uitkomsten, of er is geen direct risico, of maatregelen zijn dringend noodzakelijk of er moeten nog concentratiemetingen uitgevoerd worden volgens de in de regeling beschreven methode.

In de praktijk betekent deze regeling dat bij aanwezigheid van niet-hechtgebonden asbestbevattende materialen in een bouwwerk welke niet of niet goed zijn afgeschermd, maatregelen moeten worden genomen. Deze maatregelen kunnen bestaan uit verwijdering, maar ook uit afscherming.

Het bevoegd gezag voor deze regeling is de gemeente. De grenswaarde die Burgemeester en wethouders nog toelaatbaar achten bij een bestaand gebouw, alvorens zij in uiterste instantie overgaan tot aanschrijving is hun bevoegdheid. Overschrijding van het MTR-niveau zou, gelet op het advies van de Gezondheidsraad zonder meer reden moeten zijn om tot aanschrijving over te gaan. Bij concentraties aan asbestvezels tussen het MTR-niveau en het VR-niveau zullen Burgemeester en wethouders een afweging moeten maken ten aanzien van de bij het treffen van de voorzieningen betrokken belangen.

Meer lezen

Regeling Bouwbesluit materialen 1998 (Staatscourant 1998, 138 dd 23-04-1998)

4.1.2 Wat is de norm voor asbest bij de beoordeling van bodemverontreiniging met asbest?

Asbest is een bekend voorbeeld van een stof die bij onderzoek naar bodemverontreiniging of bodemsanering regelmatig wordt aangetroffen maar waarvoor geen normen zijn opgenomen.

Momenteel is er geen wettelijke norm voor asbest bij de beoordeling van bodemverontreiniging met asbest. Ook bij stoffen die niet genormeerd zijn kan er echter sprake zijn van een geval van bodemverontreiniging dat ernstig en/of urgent is. Dit is bij deze niet genormeerde stoffen echter niet uitsluitend af te leiden uit de concentratie van de stof in de bodem.

In het verleden is er op verzoek van de inspecteur milieuhygiëne wel een ad-hoc-interventiewaarde vastgesteld van 100 milligram/kg. Met het in werking treden van de 'Circulaire streef en interventiewaarden bodemsanering' begin 2000 (zie hierbeneden) is deze ad-hocwaarde vervallen en deze waarde dient derhalve niet meer gebruikt te worden.

In februari 2000 is door de directie Bodem, Water en Landbouw van het Ministerie van VROM de circulaire streefwaarden en interventiewaarden bodemsanering uitgegeven. In bijlage D van deze circulaire is aangegeven hoe er omgegaan moet worden met stoffen waarvoor geen norm is opgenomen. Ook asbest valt onder deze circulaire. Hieronder is het onderdeel asbest van deze bijlage D opgenomen.

Omggaan met asbest

Algemeen

Asbest wordt binnen verschillende beleidskaders als een 'probleemstof' beschouwd. Dit betekent dat aanpak tevens plaatsvindt in andere kaders dan in het kader van de bodemsanering. Onlangs is een restconcentratienorm van 10 mg/kg hechtgebonden asbest per kg droge stof vastgesteld voor asbest in puingranulaat en in grond/bodem (Red: Deze norm geldt voor toepassing en hergebruik). Voor losgebonden asbest wordt de 'o-norm' (in de vorm van de detectielimiet) aangehouden (Red: Dit is inmiddels gewijzigd: Er wordt uitgegaan van de bepalingsondergrens conform NEN 5897 respectievelijk NEN 5707; deze betreft 1 à 2 mg/kg en ligt hoger dan de detectiegrens). De restconcentratienorm van 10 mg/kg zal in 2000 (Red: is nog niet gebeurd; de normen voor hecht- en losgebonden asbest zullen worden opgenomen in het Producten en materialenbesluit asbest, dat naar verwachting in de loop van 2003 in werking zal treden) in de Arbo-regelgeving worden opgenomen. Met deze Circulaire worden de genoemde restconcentratienorm van 10 mg/kg voor hechtgebonden asbest en 0 mg/kg voor losgebonden asbest ook van toepassing verklaard op de toepassing en het hergebruik van grond. (Red: Formeel geldt echter op grond van het Arbobesluit van het ministerie van szw sinds 1993 de 'o-norm' De bovengenoemde soepele normen zijn op dit moment nog niet vastgelegd in regelgeving; er geldt wel een gedoogbeleid van de

Arbeidsinspectie, waarbij deze normen als uitgangspunt worden gehanteerd.)

Ondanks het feit dat zich in de praktijk veel problemen voordoen met asbest in de bodem, is besloten vooralsnog geen interventiewaarde bodemsanering voor asbest af te leiden. Asbest voldoet wel aan de voorwaarde dat de stof én toxisch is én frequent voorkomt in de bodem én niet in korte tijd uit de bodem is verdwenen. De belangrijkste reden voor het besluit toch geen interventiewaarde voor asbest af te leiden is dat de onzekerheden, bij de beoordeling van de potentiële risico's van asbest in de bodem gebaseerd op de standaardprocedure, te groot worden geacht. Een afgeleide interventiewaarde voor asbest zou meerdere ordegroottes kunnen afwijken van een daadwerkelijk relevante waarde. Het wordt niet verantwoord geacht op een dergelijke onbetrouwbare waarde een beleid te baseren, dat belangrijke financiële en juridische gevolgen kan hebben. (Red: Momenteel is er een werkgroep bezig met de ontwikkeling van een handreiking/leidraad voor de beoordeling van bodemverontreiniging met asbest.)

In het verleden is op verzoek van de inspecteur milieuhygiëne wel besloten een Ad-hoc HUMTOX EBVC af te leiden voor asbest. Deze EBVC is niet opgenomen in de tabel met Ad-hocwaarden, omdat de betrouwbaarheid toch te beperkt is bevonden. Deze in het verleden afgeleide norm is derhalve vervallen en dient niet meer te worden gehanteerd.

Wel is het van belang bij vooronderzoek (met name bij historisch onderzoek) en bodemonderzoek ook de stof asbest mee te nemen. Dit geldt in het bijzonder wanneer op het betreffende perceel een asbestbevattend bouwwerk staat of heeft gestaan. De belangrijkste redenen om dergelijk onderzoek uit te laten voeren zijn:

- toepassing en hergebruik van grond met een concentratie hoger dan 10 mg/kg hechtgebonden asbest is, zoals eerder beschreven, verboden;
- bij het bewerken (zoals bebouwen), afgraven en reinigen van asbestbevattende grond gelden voorschriften op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit (zie ook verderop);
- bij verkoop van asbestbevattende grond kan de aanwezigheid van asbest de prijs beïnvloeden en kan het niet vermelden van aanwezigheid van asbest in de grond tot procedures van de koper tegen de verkoper leiden.

(Red: Voor een meetmethode voor asbest in bodem wordt verwezen naar het rapport 'Asbest in de bodem. Ontwikkeling van een meetmethode voor het bepalen van asbest in de bodem (Fase 2 en 3)' van TNO-MEP, rapportnummer R96/181, te bestellen bij TNO-MEP, telefoon (055) 549 38 80. Dit rapport heeft geresulteerd in de ontwerp NEN-norm 5707.)

Gebieden waarop de richtlijn voor asbest niet van toepassing is

Ook voor asbest geldt dat de richtlijn uitdrukkelijk niet van toepassing is voor de beoordeling van de kwaliteit van andersoortig materiaal dan bodem, zoals stortmateriaal, verhardingsmateriaal of (wegen)bouw materiaal.

Voordat de richtlijn voor asbest wordt toegepast moet uiteraard eerst worden vastgesteld of de beoordeling van het geval van verontreiniging valt binnen het toepassingsgebied van voorliggende circulaire. Dit toepassingsgebied is in de paragraaf 'Toepassingsgebied circulaire, zorgplicht' in de hoofdtekst van de circulaire afgebakend. Voor asbest zijn met name de zorgplicht uit de Wbb (Wet bodembescherming), eventuele vergunningvoorschriften en het Arbeidsomstandighedenbesluit van belang.

Tot slot is de richtlijn niet van toepassing als asbest uitsluitend op de bodem aanwezig is. In dat geval is er geen sprake van bodemverontreiniging. In overleg kan worden bepaald of het noodzakelijk is de waarschijnlijke afwezigheid van asbest in de onderliggende bodem aan te tonen door middel van de analyse van grondmonsters op asbest. Indien er geen sprake is van bodemverontreiniging met asbest, wordt ook geen besluit genomen over ernst en urgentie of over een saneringsplan in het kader van de Wet bodembescherming.

Indien asbest uitsluitend op de bodem aanwezig is, kan het met het oog op de bestemming van de bodem, raadzaam zijn asbest te verwijderen, om redenen van volksgezondheid en/of arbeidsbescherming. Dit dient te gebeuren met inachtneming van de arbeidsbeschermingsvoorschriften m.b.t. asbest op grond van het Arbobesluit en conform beleidsregel 4.9-4 van dit besluit. Indien er wordt besloten tot verwijdering, verdient het de voorkeur dit te laten uitvoeren door een bodemsaneringsbedrijf of een asbestverwijderingsbedrijf dat beschikt over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest. Er is echter (nog) geen verplichting het verwijderen van asbest dat zich op de bodem bevindt, op te dragen aan een bedrijf dat beschikt over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest. De betrokken overheidsinstantie is primair de gemeente en afhankelijk van de situatie de Arbeidsinspectie indien het de arbeidsbescherming betreft en in sommige gevallen de provincie en de vrom-inspectie. (Red: Voor de verwijdering van asbest dat na een brand op de bodem terecht is gekomen zie het Plan van aanpak asbestbrand).

Beoordeling van met asbest verontreinigde grond

Indien asbest in (en eventueel tevens op) de bodem aanwezig is, worden de actuele risico's van het geval van verontreiniging beoordeeld. De (vermoedelijke) aanwezigheid van asbest kan zowel worden gebaseerd op historische gegevens, als op bodemonderzoeksgegevens

(veldwaarnemingen en/of analyses). Er moet wel reden zijn om te veronderstellen dat er kleine stukjes asbest-bevattend materiaal en/of asbestvezels in de bodem aanwezig zijn en dus niet bijvoorbeeld alleen afval in de vorm van een grof stuk asbestcement rioolbuis. Bij het beoordelen van de actuele risico's is vooral van belang dat wordt nagegaan of inhalatie van asbest door de mens mogelijk op kan treden. Hiernaast is van belang of er sprake is van hechtgebonden asbest of van losgebonden asbest. Uit hechtgebonden asbest komen alleen de gevaarlijke asbestvezels in de lucht indien het wordt bewerkt of verwijderd. Uit losgebonden asbest komen ook onder normale omstandigheden asbestvezels in de lucht door mechanische oorzaken. Voorts is het gestelde onder het kopje 'Algemeen' van belang. Op basis van de beoordeling van de actuele risico's kan het bevoegd gezag (de provincie, een aantal grotere gemeenten, zie voor een overzicht staatsblad 2000 nr. 591 of Rijkswaterstaat) een besluit nemen over de urgentie van het geval van verontreiniging. Indien het bevoegd gezag besluit het geval urgent te verklaren is hiermee, vanwege de actuele humane risico's, tevens vastgesteld dat er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging. Indien het bevoegd gezag besluit het geval niet-urgent te verklaren, dient in de beschikking te worden aangegeven dat er mogelijk wel sprake is van een geval van ernstige verontreiniging (er zijn mogelijk wel potentiële risico's), maar dat de ernst thans niet kan worden vastgesteld. Bij een eventuele wijziging van het gebruik van de bodem dienen (conform de gebruikelijke procedure) de actuele risico's en de urgentie opnieuw te worden beoordeeld. Ook kan de beoordeling van de actuele risico's de basis vormen voor de beoordeling van een eventueel saneringsplan.

Sanering van asbestbevattende bodem dient met inachtneming van de voorschriften m.b.t. asbest van het Arbeidsomstandighedenbesluit en beleidsregel 4.9-4 van dit besluit te worden uitgevoerd. Het verwijderen en eventueel reinigen dient bij voorkeur plaats te vinden door een bodemsaneringsbedrijf of een bedrijf dat beschikt over een KOMO-proces-certificaat voor het verwijderen van asbest (zie ook onder het kopje 'Gebieden waarop de richtlijn voor asbest niet van toepassing is').

4.1.3 Welke normen gelden er voor asbest in puingranulaat?

Bij brief van 6 december 1999 (TK 1999-2000, 25 834, nr. 17) heeft de staatssecretaris, mede namens de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, zijn voornemen kenbaar gemaakt aan het Parlement omtrent de wettelijke vaststelling van een restconcentratienorm voor asbest in puingranulaat en grond. Verder werd een gedoogbeleid ingesteld vanwege toenemende maatschappelijke knelpunten.

Uit onderzoek is gebleken dat puingranulaat asbest kan bevatten in doorgaans lage gehalten. Indien het asbestgehalte in bouw- en sloopafval lager is dan 100 milligram hechtgebonden asbest per kilogram, kan bij het kraken van dit afval tot granulaat, geen asbestconcentratie in de omgevingslucht worden vastgesteld. Met de vaststelling van de restconcentratienorm voor asbest in puingranulaat op het niveau van 10 milligram hechtgebonden asbest per kilogram, is een marge van een factor tien in acht genomen, waardoor in de gebruiksfase van granulaat, blootstelling van de betrokken werknemers aan asbest nagenoeg is uitgesloten. Voor deze veiligheidsfactor is tevens gekozen, omdat een hogere norm het illegaal en niet-selectief slopen van asbest zou kunnen aanmoedigen, met alle risico's van dien.

In verband met het hoge risico op verspreiding van niet-hechtgebonden asbest, waardoor werknemers onopgemerkt blootgesteld zouden kunnen worden (passieve blootstelling), geldt voor niet-hechtgebonden asbest op dit moment de bepalingsondergrens van de analysemethode (NEN 5897) als gedoognorm. Deze normen zullen worden verankerd in het Productenbesluit asbest, dat naar verwachting in de loop van 2003 in werking zal treden. Bij hechtgebonden asbestverontreiniging zijn doorgaans ook enkele losse, niet-hechtgebonden vezels aanwezig, die ten gevolge van de bewerkingen van bouw- en sloopafval zijn ontstaan. Deze hoeveelheid vezels leidt niet tot aantoonbare hoeveelheden asbestvezels op de arbeidsplaats, boven het in het buitenmilieu voorkomende asbestgehalte in de lucht. Het aanhouden van de o-norm voor niet hechtgebonden asbest, zoals in het verleden het geval was, zou altijd leiden tot afkeuring van met asbest verontreinigd puingranulaat, ongeacht de hecht- of niet-hechtgebondenheid van de asbestverontreiniging. Dit zou echter niet in verhouding staan tot de zeer geringe blootstellingsrisico's voor werknemers en het milieubelang van puingranulaat als belangrijke secundaire bouwstof. Per jaar wordt ca. 10 miljoen ton puingranulaat geproduceerd uit bouw- en sloopafval. Puingranulaat wordt in grote hoeveelheden toegepast in voornamelijk de wegenbouw.

De aanwezigheid van asbest in puingranulaat kan niet altijd worden vermeden, ook indien de strikte regelgeving met betrekking tot het verwijderen van asbest uit gebouwen, constructies en dergelijke in acht wordt genomen. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat een beperkt aantal asbesthoudende toepassingen niet altijd op visueel waarneembare plaatsen aanwezig zijn in een te repareren, renoveren of te slopen gebouw, constructie, installatie e.d. Het als zodanig aanwezige asbest blijft onopgemerkt en wordt niet selectief verwijderd, waardoor het met andere afvalstromen wordt vermengd. Dit resulteert doorgaans in een asbestgehalte in het hieruit geproduceerde puingranulaat, dat de restconcentratienorm niet overschrijdt.

4.1.4 Welke normen gelden er voor asbest in wegen?

Met het in werking treden van de Regeling asbestwegen op grond van de Wet milieugevaarlijke stoffen is het met ingang van 1 januari 2000 verboden om een asbestbevattende weg in eigendom te hebben. In oktober 2000 is het Besluit asbestwegen Wms (staatsblad 2000, 374) in werking getreden. Dit besluit vervangt de Regeling asbestwegen Wms (Stcrt. 1999, 28) en de Verlengingsregeling asbestwegen Wms (Stcrt. 2000, 18). Bij het besluit hoort de Regeling nadere eisen asbestwegen Wms (Staatscourant 2000, 190 met een rectificatie in Staatscourant 2000, 212) en de ministeriële regeling waarin de uiterste saneringsdatum voor bepaalde categorieën eigenaren is uitgesteld naar 1 juli 2002 (gepubliceerd in Staatscourant van 7 mei 2001).

Onder weg wordt in het besluit verstaan een weg, een pad, een erfverharding of gedeelte daarvan, alsmede andere grond die bestemd is om door rij- of ander verkeer gebruikt te worden.

Er is een verbod afgekondigd om een asbestweg in eigendom te hebben. Het gaat om de verplichting voor eigenaren van wegen die het kankerverwekkende asbestcement bevatten, om die wegen te saneren (afdekken met klinkers, beton of asfalt, of volledig afgraven). Met name in het gebied rond de voormalige asbestcementfabrieken in de gemeente Hof van Twente (provincie Overijssel) en de gemeente Hardewijk (provincie Gelderland) doet het probleem van de asbestbevattende wegen zich voor.

In het besluit is een norm opgenomen van ten hoogste 100 milligram asbest per kilogram bepaald volgens NEN 5897. Deze norm van 100 milligram moet geïnterpreteerd worden als de concentratie serpentijnasbest plus 10 maal de concentratie amfiboolasbest. Bevindt zich op een weg dus blauwe (amfibool) asbest dan is met een concentratie van 10 milligram per kilogram de norm al overschreden.

De eigenaar van de weg is verplicht het asbest te (laten) verwijderen of eventueel het asbest af te (laten) dekken met een asbestvrije verharding. In de Regeling nadere voorschriften asbestwegen Wms is bepaald in welke gevallen de weg afgedekt mag worden en aan welke voorwaarden deze afdekking dan moet voldoen.

Samengevat houdt dit in dat bij licht belaste wegen de afdekking mag bestaan uit een duurzame afscherming van klinkers, asfalt of beton of een laag zand of puin met een laagdikte van minimaal 20 centimeter.

De eigenaar van de weg is tevens verplicht melding te doen aan de Minister die de gegevens registreert ten behoeve van toekomstige werkzaamheden aan de weg.

Op grond van een drietal subsidieregelingen was het voor eigenaren van asbestwegen in de omgeving van Hof van Twente en Harderwijk die aan bepaalde voorwaarden voldoen mogelijk om subsidie aan te vragen om maatregelen te nemen aan de wegen. Voor deze aanvragers is de datum waarop er maatregelen aan de

weg genomen moeten zijn gesteld op 1 juni 2002 vanwege de tijd die er nodig is om maatregelen te nemen. De indieningstermijn van deze subsidieregelingen is inmiddels verstreken.

De Minister heeft in de Tweede Kamer toezeggingen gedaan over een nieuwe saneringsregeling voor wegen. Hoe deze eruit komt te zien is nog niet bekend.

Meer lezen

- Besluit asbestwegen Wms (Staatsblad 2000 nr 374)
- Regeling nadere voorschriften asbestwegen Wms (staatscourant 2000 nr. 190 met rectificatie in Staatscourant 2000, 212v, pag. 34)
- Wijziging Regeling asbestwegen Wms i.v.m. verlenging mogelijkheid sanering asbestwegen (staatscourant 2001 nr. 87)
- Saneringsregeling asbestwegen Twente (staatscourant 1999 nr. 128)
- Saneringsregeling overige asbestwegen (staatscourant 200 nr 59)
- Saneringsregeling asbestwegen Haaksbergen (Staatscourant 2001, nr. 164) met twee rectificaties in staatscourant 2001 176v en 203v)

4.1.5 Welke andere normen gelden er voor asbest?

Uit hechtgebonden asbest komen onder normale omstandigheden geen of nauwelijks asbestvezels vrij, tenzij het materiaal wordt bewerkt of verwijderd. Uit losgebonden (niet-hechtgebonden) asbest dat niet of niet goed is afgeschermd kunnen onder normale omstandigheden wel asbestvezels vrijkomen. In het Warenwetbesluit asbest is bepaald dat asbestbevattend materiaal hechtgebonden is wanneer het een kwaliteitsfactor heeft van 0,35 of meer. In dit besluit is tevens aangegeven hoe de kwaliteitsfactor wordt bepaald. Er bestaat een lijst (zie bijlage 5) waarop per soort asbestbevattend materiaal de hechtgebondenheidsfactor is aangegeven. Overigens kan de hechtgebondenheid door een deskundig uitgevoerde visuele inspectie met een redelijke nauwkeurigheid worden geschat. In bijna alle gevallen zal met deze door een deskundige uitgevoerde visuele inspectie de hechtgebondenheid bepaald kunnen worden. De methode welke beschreven is in het Warenwetbesluit hoeft slechts in twijfelgevallen toegepast te worden.

Voor water en voedsel zijn geen asbestnormen geformuleerd; voor water bestaat er wel een norm voor de fabricage van asbestcement, maar die is met de inwerkingtreding van het 'asbestverbod' achterhaald geraakt.

In het Asbestbesluit Milieubeheer is een emissienorm van 0,1 mg asbest per kubieke meter afvalgas of ventilatielucht opgenomen.

In de Nederlandse Emissie Richtlijnen (NeR) is een maximale emissieconcentratie van 2 vezels/kubieke centimeter bij een massastroom van 1,0 gram per uur of meer opgenomen, hetgeen overeenkomt met een

emissie-eis van 0,10 mg/kubieke meter. De praktische betekenis van deze normen is beperkt. Voor normen voor asbestconcentraties in afval zie het hoofdstuk 'afval'.

Samengevat zijn de belangrijkste normen voor asbest dus normen die betrekking hebben op:

- asbest in de binnenlucht
- asbest in de buitenlucht
- asbest in wegen
- asbest in de bodem en in puingranulaat

4.1.6 Welke asbestconcentraties komen voor in de binnenlucht?

De concentraties in de binnenlucht liggen doorgaans in de buurt van het verwaarloosbaar risiconiveau (VR). Bij de aanwezigheid van losgebonden asbest kunnen concentraties in de orde van het maximaal toelaatbaar risiconiveau (MTR) of daarboven voorkomen. Ook bij het volgens de regels (neergelegd in de BRL 5050) verwijderen van asbest komen hogere concentraties voor. Bij het niet volgens de regels verwijderen van asbest kunnen zeer hoge concentraties optreden.

4.1.7 Welke asbestconcentraties komen voor in de buitenlucht?

Op de meeste plaatsen ligt de achtergrondconcentratie in de buurt van het VR. In tunnels en in de buurt van verkeerspleinen, sloopwerkzaamheden, asbestbevattende wegen en sommige stortplaatsen komen concentraties voor die doorgaans tussen het VR en het MTR liggen.

4.2 Metingen

4.2.1 Zijn er standaard-metmethoden voor de bepaling van asbest in materialen, puingranulaat, bodem en afval?

Voor de bepaling van asbest in materialen geldt de NEN 5896.

Momenteel zijn er twee ontwerp NEN-normen voor de bepaling van asbest in de bodem, puin en puingranulaat. Het betreft hier de Ontwerp-NEN 5897 'Monsterneming en analyse van asbest in bouw- en sloopafval en puingranulaat' van februari 1999 en de Ontwerp-NEN 5707 'Bodem-Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in bodem' van maart 2001. De commentaarronden bij de commissie NEN zijn inmiddels afgerond.

De Ontwerp-NEN 5897 wordt toegepast bij asbestconcentratiebepalingen in partijen bouw- en sloopafval en puingranulaat en in funderingslagen (o.a. op onverharde wegen en onder verharde wegen). Door de aard van deze methode zou de methode ook geschikt kunnen zijn voor de bepaling in relatief homogene partijen grond zoals bijvoorbeeld grond welke zich in depot bevindt.

De Ontwerp-NEN 5707 is de eigenlijke NEN-norm voor asbestonderzoek in bodem en grond. Alle facetten van het onderzoek worden in het normvoorschrift behandeld zoals het historisch vooronderzoek, de strategie van het veldonderzoek (opgesplitst in verschillende onderzoeksfasen: verkennend-, oriënterend- en nader asbestonderzoek), de inspectie en monsterneming op locatie en de analyse in het laboratorium.

De analysemethode is hetzelfde als bij de O-NEN 5897 maar er is in de O-NEN 5707 veel meer aandacht voor de strategie van de het veldonderzoek (inspectie en monsternaming). De O-NEN 5707 is dus de meest aangegeven methode om onderzoek te doen naar asbest in de bodem.

Beide normen geven minutieus aan hoe het proces van inspectie, monsternaming en analyse moet plaatsvinden. In beide normen zijn de Sterlab/Sterin criteria als uitgangspunt genomen, echter de uiteindelijke certificering van het veldonderzoek is nog onderwerp van discussie. Op dit moment zijn beide NEN-normen nog niet overal in de wet- en regelgeving opgenomen, waardoor het soms onduidelijk is in hoeverre er een verplichting bestaat het bodemonderzoek conform de O-NEN 5707 (en O-NEN 5897) uit te voeren. Te verwachten is dat de verwijzing naar de betreffende NEN-normen in de wet- en regelgeving het komende jaar zijn beslag zal krijgen.

4.2.2 Welke meetmethoden zijn er voor de bepaling van de asbestconcentratie in de lucht?

De meest betrouwbare maar tevens duurste meetmethoden voor de bepaling van de asbestconcentratie in de lucht zijn de elektronenmicroscopische meetmethoden. Deze methoden worden gebruikt voor asbestmetingen in milieusituaties. (in de praktijk: niet-arbeidssituaties)

In arbeidssituaties wordt doorgaans gebruik gemaakt van een lichtmicroscopische meetmethode. Deze methode leidt tot minder nauwkeurige resultaten dan de elektronenmicroscopische meetmethode. In het Arbo-informatieblad AI-3 'Asbest' vindt u meer informatie over metingen in arbeidssituaties.

Voor vrijgavemetingen (metingen na asbestverwijdering door deskundige bedrijven) is op 1 augustus 2001 het nieuwe meetvoorschrift voor de eindcontrole na asbestverwijdering in werking getreden. Het nieuwe meetvoorschrift 'vrijgavemeting' is feitelijk een actualisering van het meetvoorschrift conform beleidsregel 4.55. Deze beleidsregel is hierop aangepast. Nieuwe elementen zijn de visuele inspectie op buitenlocaties, het toepassen van electronenmicroscopie als identificerende meetmethode bij twijfel en het testen van een nieuwe meetmethode, namelijk het nemen van strip- of kleefmonsters. Het is de bedoeling om deze nieuwe meetmethode als NEN-norm vast te stellen.

Dit nieuwe meetvoorschrift is vastgelegd in het rapport 'eindcontrole na asbestverwijdering, TNO-MEP-R2000/065b (mei 2001)

Er bestaat geen vaste omrekeningsfactor tussen metingen volgens elektronenmicroscopische meetmethoden en lichtmicroscopische meetmethoden. Dit wordt veroorzaakt doordat de lichtmicroscopische meetmethode geen onderscheid maakt tussen asbestvezels en andere vezels, alsmede niet tussen de verschillende soorten asbestvezels. Verder hangen de meetresultaten sterk af van de meetomstandigheden (hoeveel activiteit in een ruimte, plaats van monstername, etc.).

De elektronenmicroscopische methode wordt in de regel gebruikt om in een bestaande (niet-sloop) situatie te bepalen of de aanwezigheid van asbest in een bouw-werk risico's veroorzaakt.

Daarnaast heeft TNO-Bouw samen met TNO-MEP in opdracht van het ministerie van VROM een bepalingsmethode ontwikkeld om conform het Bouwbesluit het risico op asbestblootstelling in gebouwen te beoordelen. Deze methode is vastgelegd in het rapport 'Asbest in gebouwen, onderzoek ter onderbouwing van een bepalingsmethode conform het Bouwbesluit om het risico op asbestblootstelling in gebouwen te beoordelen' (nummer 96-BKR-R-0637). In het rapport wordt een standaardtestmethode beschreven. Hierbij wordt onder belasting de asbestconcentratie bepaald in een gebouw waarin zich asbest bevindt. Deze methode is echter kostbaar. Daarom bevat het rapport ook een methode die is gebaseerd op een visuele inspectie door een deskundige. Deze visuele inspectie geeft in veel gevallen uitsluitsel over de vraag of maatregelen (verwijderen van het asbest of afschermen) noodzakelijk zijn. In sommige gevallen moet de standaardtestmethode uitsluitsel geven.

Bovengenoemde methode is in 1998 opgenomen in de Regeling bouwbesluit materialen 1998. (Staatscourant 1998, nr. 138). Het treffen van voorzieningen zoals het afschermen van het asbest kan door de gemeenten worden afgedwongen op grond van deze regeling en de Woningwet.

De regeling is gebaseerd op het Bouwbesluit.

Thans wordt in het kader van de totstandkoming van het Besluit asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties, dat naar verwachting in 2003 in werking zal treden, gewerkt aan een eenduidige methode voor de bepaling van de risico's in niet-sloopsituaties, alsmede aan eenduidige criteria ter beantwoording van de vraag of het nemen van maatregelen noodzakelijk is.

4.2.3 Waar kun je terecht voor asbestanalyses?

Er zijn in Nederland diverse laboratoria die zijn gespecialiseerd in één of meer van de volgende analyses:

- bepaling van de asbestconcentratie in de lucht na sloop met behulp van visuele inspectie en lichtmicroscopie (de zogenoemde eindmeting);
- bepaling van de asbestconcentratie in de lucht in een bestaande situatie met behulp van elektronenmicroscopie;
- bepaling van de asbestconcentratie in materialen;
- bepaling van de hechtgebondenheid van asbest-bevattende materialen;
- bepaling van de asbestconcentratie in afval/puingranulaat;
- bepaling van de asbestconcentratie in bodem.

De BRL 5052 (beoordelingsrichtlijn asbestinventarisatie) verplicht deskundige asbestinventarisatiebedrijven analyses te laten uitvoeren door voor de desbetreffende verrichting Sterlab-geaccrediteerde laboratoria (Sterlab maakt deel uit van de Raad voor Accreditatie).

De BRL 5050 (beoordelingsrichtlijn algemeen asbestverwijderen) verplicht deskundige asbestverwijderingsbedrijven na asbestverwijdering in een zogenoemd containment een eindmeting door een daartoe Sterlab-geaccrediteerd laboratorium te laten uitvoeren.

Een geaccrediteerd laboratorium is een laboratorium dat beschikt over een accreditatie van de Raad voor Accreditatie voor de desbetreffende verrichting.

Er wordt apart geaccrediteerd voor onder meer de volgende verrichtingen met betrekking tot asbest:

- materiaalanalyse;
- monstername van binnenlucht in een bestaande situatie;
- analyse van binnenluchtmonsters (bestaande situatie);
- eindmeting na asbestsloop in een containment;
- niet-routinematig onderzoek inzake asbest (onderzoek & ontwikkeling ofwel een o&o-erkenning).

Neem bij vragen over metingen in arbeidssituaties contact op met de afdeling Informatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, telefoon (0800) 90 51 (gratis).

Recente overzichten van voor asbestverrichtingen geaccrediteerde laboratoria kunnen opgevraagd bij de Raad voor Accreditatie, telefoon (030) 239 45 00. Men kan bij de laboratoria zelf navragen voor welke verrichtingen de accreditatie is verleend. Ook op de site van de RvA wordt hierover informatie gegeven www.rva.nl.

4.2.4 Wanneer heeft het doen van een luchtconcentratiemeting zin?

Er zijn slechts drie situaties waarin een luchtconcentratiemeting zinvol is:

- 1 na asbestverwijdering in een containment om te bepalen of de asbestconcentratie is gedaald tot beneden de vrijgavegrens
- 2 wanneer men de risico's van de aanwezigheid van asbestbevattende materialen in een bouwwerk wil bepalen zonder dat sprake is van sloop en een visuele inspectie hierover onvoldoende uitsluitsel geeft
- 3 Ter beoordeling van een beroepsmatige blootstelling aan asbest. Zie voor meer informatie hierover het Arbo-informatieblad AI-3 'asbest'.

In andere situaties heeft een luchtconcentratiemeting in de regel geen zin.

4.2.5 Wat is hechtgebonden asbest?

Hechtgebonden asbest is asbest die in asbestbevattende waar gebonden is en een kwaliteitsfactor van 0,35 of meer heeft bepaald volgens de methode zoals die beschreven is in bijlage 1 van het Warenwetbesluit asbest. (Staatsblad 1994 nr. 674) De beschreven methode is dusdanig complex dat deze alleen in twijfelgevallen toegepast hoeft te worden. Normaal gesproken kan een visuele inspectie (eventueel met behulp van een microscoop) door een deskundige uitsluitsel geven over de vraag of asbest hechtgebonden is of niet. Bij de bepaling of asbest hechtgebonden is bestaat er geen tussenweg. Termen als 'matig hechtgebonden' en dergelijke horen niet in analyserapporten gebruikt te worden.

Als bijlage bij deze bundel is een lijst opgenomen waarbij voor de meest voorkomende asbestbevattende materialen deze kwaliteitsfactor bepaald is.

5 Onderhoud en bewerken

5.1 In het Arbeidsomstandighedenbesluit wordt een onderscheid gemaakt tussen bewerken en onderhouden. Wat is het verschil tussen beide begrippen?

Het belang van het onderscheid is erin gelegen dat het bewerken van asbesthoudend materiaal is verboden (met enkele uitzonderingen waarvan de belangrijkste zijn het repareren van asbesthoudend materiaal en het maken van aanboringen in asbesthoudend materiaal) en het onderhouden ervan niet.

Beide begrippen zijn als volgt gedefinieerd in het Arbo-informatieblad AI-3 'Asbest'

- *Bewerken:* Het verrichten van werkzaamheden aan asbest of asbesthoudende materialen, met het oogmerk dit materiaal respectievelijk deze materialen voor een zeker doel geschikt te maken.
- *Onderhoud:* het verrichten van werkzaamheden aan bestaande asbesthoudende constructies, met het doel toekomstige invloeden van mechanische, chemische of natuurlijke aard te voorkomen, zonder daarbij delen van de asbesthoudende constructie te verwijderen.

5.2 Mag u bestaande golfplaten of gevelplaten schoonspuiten of verven?

Het reinigen, onderhouden en verven van platen is alleen toegestaan als u maatregelen neemt die voorkomen dat asbestvezels uit de (vaak verweerde) platen vrijkomen. Als werkgever, werknemer en zelfstandig ondernemer moet u zich daarbij houden aan het Arbeidsomstandighedenbesluit. Er zijn bedrijven die een speciale, veilige techniek hebben ontwikkeld voor het reinigen en verven van asbestcementplaten.

In de CAO voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszet-bedrijf is bepaald dat het bewerken en verwerken van asbest en asbesthoudende producten niet is toegestaan. Voor de werkgevers en werknemers in de schildersbranche geldt dus in principe een verbod voor het schilderen van asbesthoudend materiaal. Wanneer door een bedrijf voldaan wordt aan de voorwaarden die worden gesteld in de 'Leidraad verantwoord werken bij het voorbehandelen en schilderen van asbesthoudende ondergronden', kan het Bedrijfschap Schildersbedrijf op verzoek en per werk een ontheffing van dit CAO-verbod verlenen.

Ook als particulier moet u voorzichtig zijn. Gezien de risico's moet het reinigen en bewerken van asbestbevattende platen op een speciale manier gebeuren. Voor particulieren zonder de juiste apparatuur is dit veelal onmogelijk. Het gebruik van een hogedrukspuit, staal-

borstel of schuurpapier moet dringend ontraden worden, omdat bij dit gebruik veel vezels uit het materiaal vrijkomen. Overigens betekent het verven van asbestcementplaten, dat de levensduur wordt verlengd en dat dus het opruimprobleem wordt uitgesteld.

5.3 Mag u in het kader van beroep of bedrijf een gat boren in een asbestplaat?

Het boren van een gat in een asbestplaat is geen slopen in de zin van de Woningwet en valt derhalve niet onder de werking van het Asbest-verwijderingsbesluit. Het boren van een gat in een asbestplaat in kader van beroep of bedrijf valt wel onder de werking van het Arbeidsomstandighedenbesluit. De betreffende voorschriften moeten vanzelfsprekend worden nageleefd. Overigens is het, gezien de hoeveelheden asbestvezels die vrijkomen bij zagen, boren en dergelijke, sterk aan te raden geen gaten in een asbestcementplaat te boren.

5.4 Welke wetgeving is op werkzaamheden aan een elektrische installatie van toepassing waarbij door asbest wordt heengeboord?

Het Arbeidsomstandighedenbesluit is van toepassing wanneer dit boren gebeurt in het kader van beroep of bedrijf. Het Asbest-verwijderingsbesluit is niet van toepassing.

5.5 Wat moet u doen bij een renovatie?

Eigenlijk spits deze vraag zich toe op het onderscheid tussen slopen en onderhoud plegen. Wanneer het om slopen gaat, dient u zich te houden aan de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Asbest-verwijderingsbesluit en de gemeentelijke bouwverordening. Er is sprake van slopen wanneer asbestbevattend materiaal dat onderdeel vormt van een bouwwerk of object wordt verwijderd. Zie hiervoor de toepasselijke vragen.

5.6 Mag een school zelf asbest bevattende dakleien vervangen? Mag een school asbestbevattende dakleien in voorraad houden?

Nee, de school dient zich te houden aan de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Asbestverwijderingsbesluit en de gemeentelijke bouwverordening. Er is sprake van slopen in de zin van het Asbestverwijderingsbesluit en de gemeentelijke bouwverordening omdat asbestbevattend materiaal dat onderdeel uitmaakt van een bouwwerk wordt verwijderd. Hiervoor dient een sloopvergunning te worden gevraagd. De asbestverwijderingswerkzaamheden moeten worden uitgevoerd door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf. Het Arbeidsomstandighedenbesluit verbiedt het bewerken, verwerken of in voorraad houden van asbestbevattende producten. De voorraad asbesthoudende leien is dus niet toegestaan en moet als afval worden afgevoerd.

5.7 Mag asbestbevattend materiaal worden schoongemaakt met een hogedrukreiniger?

Wanneer asbestbevattend materiaal wordt schoongemaakt met een normale hogedrukreiniger, komen hierbij zeer veel asbestvezels in de lucht vrij. Het beroepsmatig schoonmaken met deze apparaten is daarom verboden op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Wanneer een bedrijf of een particulier met een hogedrukreiniger daken of gevelplaten van een bouwwerk heeft schoongemaakt, waardoor de omgeving verontreinigd is met asbest, dan kan de gemeente de betrokkene door middel van een aanschrijving op grond van artikel 14 e.v. van de Woningwet in combinatie met de Gemeentewet (bestuursdwang), dwingen de omgeving te laten schoonmaken. Wel bestaan er speciale hogedrukreinigers waarin de vrijkomende asbestvezels worden opgevangen. Het gebruik van deze apparaten is niet verboden.

5.8 Kan asbest worden afgeschermd en/of ingekapseld?

Ja. Het is echter alleen zinvol asbestbevattend materiaal af te schermen of in te kapselen, wanneer het materiaal asbestvezels emitteert. Wel betekent afschermen of inkapselen uitstel van definitieve oplossing van het probleem. Afschermen of inkapselen is echter op korte termijn doorgaans goedkoper dan verwijdering door een deskundig verwijderingsbedrijf. Op lange termijn is inkapselen meestal duurder dan verwijderen. Zorg er in elk geval voor dat het asbestbevattend materiaal bij het afschermen en inkapselen zo min mogelijk wordt bewerkt. Bij het afschermen en inkapselen is het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing wanneer dit in het kader van beroep of bedrijf gebeurt.

5.9 Welke voorschriften moeten worden gesteld aan het vegen van een schoorsteen die asbest bevat?

Het vegen van schoorstenen is 'onderhoud aan asbesthoudend materiaal'. Het asbestverbod op basis van het Arbeidsomstandighedenbesluit is hierop niet van toepassing. Wel dient te worden voldaan aan de andere van toepassing zijnde bepalingen van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Dit betekent onder meer dat bij het vegen voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen om te voorkomen dat asbestvezels in het milieu komen en/of schoorsteenvegers of derden aan asbest worden blootgesteld. Het Asbest-verwijderingsbesluit is niet van toepassing. Het gaat om schoonmaken, niet om verwijderen. Wanneer er asbestbevattende delen uit de schoorsteen worden verwijderd is het Asbest-verwijderingsbesluit wel van toepassing. Dit houdt in dat er een sloopvergunning vereist is en dat het asbest moet worden verwijderd door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf.

6 Verwijderen en slopen

6.1 Wanneer is er sprake van verwijderen/slopen?

Er is sprake van verwijderen/ slopen wanneer asbesthoudend materiaal wordt verwijderd dat aard- en nagelvast verbonden is aan een bouwwerk of object. Ook demonteren is een vorm van slopen. Wanneer iemand dus voornemens is om bij onderhoud of renovatie asbesthoudende materialen te laten verwijderen, dienen de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Asbest-verwijderingsbesluit en de van het Asbest-verwijderingsbesluit afgeleide voorschriften in de bouwverordening te worden nageleefd.

Er is geen sprake van slopen wanneer er bijvoorbeeld een doorvoer wordt gemaakt in een asbesthoudende plaat. In dergelijke gevallen zijn de voorschriften uit het Asbest-verwijderingsbesluit en de bouwverordening niet van toepassing, maar is – wanneer sprake is van een arbeidssituatie – wél het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing.

Overigens betekent het begrip verwijderen in het kader van de afvalstoffenwetgeving iets heel anders.

6.2 Bestaat er een wettelijke plicht tot het verwijderen van asbest?

Nee. Het is niet verplicht asbest uit gebouwen of objecten te verwijderen. Of het aan te raden is asbest te verwijderen, hangt sterk van de situatie af. Hechtgebonden asbestbevattende materialen leveren geen risico's op, zolang ze in goede staat zijn en niet worden bewerkt of verwijderd. Bedenk dat het ondeskundig zelf verwijderen van asbest dikwijls meer risico's veroorzaakt dan niet verwijderen.

Als het asbest zich in een particulier woonhuis bevindt, beslist de eigenaar/bewoner doorgaans of asbest wordt weggehaald of niet. Ook bij huurwoningen zal de eigenaar/verhuurder in de regel degene zijn die na overleg met de huurder bepaalt of het asbestbevattende materiaal wordt weggehaald of wordt afgeschermd.

Voor het verwijderen van asbest uit gebouwen of installaties is maatgevend of de aanwezigheid van asbest risico's voor de gezondheid meebrengt. In veel gevallen hoeft het asbest niet te worden weggehaald, zolang het niet wordt bewerkt danwel losgebonden of beschadigd is. Wanneer het asbestbevattende materiaal wel vezels emitteert kan er dus ook voor gekozen worden om het asbest af te schermen. De omstandigheden van het geval bepalen wat de beste oplossing is.

Wanneer de asbestconcentratie in een gebouw of woning te hoog is, dan kan de gemeente door middel van een aanschrijving op grond van artikel 14 e.v. van de Woningwet in combinatie met de Gemeentewet, de eigenaar van het gebouw dwingen maatregelen te treffen (bestuursdwang). Eerst zal dan bepaald moeten worden of de concentratie aan vezels in de woning te hoog is. In 1998 is de Regeling bouwbesluit materialen 1998 van kracht geworden waarin bepaald is welke concentratie asbestvezels in het binnenmilieu mag voorkomen en op welke manier deze bepaald moet worden.

Bij een te hoge asbestconcentratie als gevolg van aanwezige asbestbevattende materialen op de werkplek, kan de Arbeidsinspectie de werkgever op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit dwingen maatregelen te nemen. De maatregelen kunnen bestaan uit verwijdering van het asbest door een deskundig bedrijf, maar ook hier zijn andere maatregelen, zoals afscherming, mogelijk.

6.3 Moeten oude asbestcement waterleidingen die deel uitmaken van een ondergronds leidingnet bij de aanleg van nieuwe asbestvrije leidingen worden verwijderd?

Weliswaar is het aan te bevelen buizen te verwijderen, maar een verplichting hiertoe bestaat niet. De Wet bodembescherming kent deze verplichting niet. Evenmin is de algemene zorgplichtbepaling (art. 13 Wet bodembescherming) van toepassing, noch de specifieke zorgplichtbepaling (art. 8 Wet bodembescherming). De asbestwet- en regelgeving kent alleen eisen wanneer men besluit de buizen te verwijderen.

6.4 Kan in een milieuvergunning worden verplicht dat asbest wordt verwijderd?

Het beleid van SZW en VROM is er uitdrukkelijk niet op gericht mensen tot verwijdering te verplichten. Zoals in het antwoord op vraag 6.2 reeds is gesteld, bestaat er geen wettelijke verplichting tot het verwijderen van asbest. Niettemin, nergens is een regel of notitie die het bevoegd gezag verbiedt een dergelijke bepaling in de milieuvergunning op te nemen. Evenmin ontstaat er strijd met hogere regelgeving. Als het bevoegd gezag deze plicht in de milieuvergunning opneemt, moet ze rekening houden met toetsing door de Raad van State. Duidelijk moet zijn dat de verplichting tot verwijdering is gelegen in een gezien de situatie onaanvaardbaar risico dat door de aanwezigheid van het asbest zou

ontstaan. Gezien de grote aantallen (bedrijfs)gebouwen die asbest bevatten zal een dergelijke noodzaak niet snel aanwezig zijn. Momenteel zijn er geen gevallen bekend waarbij de Raad van State hierover een uitspraak heeft gedaan.

6.5 Waarom wordt geadviseerd hechtgebonden asbestbevatten de materialen te laten zitten?

Uit hechtgebonden asbesthoudende materialen komen geen asbestvezels vrij, zolang deze materialen in goede staat en niet verweerd zijn en niet worden bewerkt of verwijderd. Hechtgebonden asbesthoudende materialen leveren onder normale omstandigheden derhalve geen risico's op. Juist bij het ondeskundig verwijderen van asbestbevattende materialen komen asbestvezels in de lucht vrij.

Overigens kan een punt van overweging zijn om bij bijvoorbeeld groot onderhoud of renovatie hechtgebonden asbesthoudende materialen toch te laten verwijderen. Dit kan met name zinvol zijn wanneer de asbesthoudende materialen zich op een plaats bevinden waar de materialen binnen afzienbare termijn moeten worden bewerkt of kunnen worden beschadigd door vandalisme en dergelijke.

Andere argumenten om hechtgebonden asbestbevattende materialen toch te laten verwijderen, kunnen zijn:

- Bij brand of storm kan asbestcement uit elkaar spatten en in de omgeving terecht komen. Vanwege de hoge opruimingskosten leidt dit tot een hogere verzekeringspremie.
- De aanwezigheid van asbest kan de waarde van een gebouw verlagen.

6.6 Is het nodig woningen waarin zich veel asbest bevindt te slopen?

Dat hangt af van de situatie. In sommige woningen zijn veel asbesthoudende bouwmaterialen toegepast. Een voorbeeld zijn de zogenaamde 'Oostenrijkse woningen', een populaire benaming van het systeem Morawetz, één der zogenaamde houtrijke bouwsystemen die in de vijftiger jaren toegepast werden. In Nederland zijn vermoedelijk enkele honderden van deze woningen gebouwd. Bij dit bouwsysteem zijn op vrij grote schaal asbestbevattende materialen verwerkt in met name gevelbekleding, dakbeschot en binnenwanden.

Producten waarin de asbestvezels stevig zijn gebonden ('hechtgebonden' asbest, bijvoorbeeld asbestcement) geven in het algemeen geen of weinig vezels af als het materiaal niet verweerd of beschadigd is (of kan worden). Het materiaal moet echter niet worden bewerkt. Bij de aanwezigheid van losgebonden, verweerd of beschadigd asbest hangt het af van de situatie

of maatregelen (verwijderen of afschermen van het asbestbevattende materiaal) wenselijk zijn.

Het is uit oogpunt van gezondheid en milieu in de regel niet nodig woningen waarin veel asbesthoudende materialen zijn toegepast te slopen. Wel vergt onderhoud van dergelijke woningen in de regel extra voorzorgsmaatregelen en daardoor extra kosten. Om die reden wordt soms toch besloten woningen waarin veel asbesthoudende materialen zijn toegepast te slopen.

6.7 Is het nodig niet-asbestbevattende materialen die zijn besmet met asbestvezels te verwijderen?

Het schoonmaken van niet-asbestbevattende materialen die besmet zijn met asbestvezels, is een betere oplossing dan verwijderen. Gebruik bij het schoonmaken geen gewone stofzuiger, want daardoor worden de asbestvezels juist verspreid. Wel bestaan er speciale asbeststofzuigers.

Wanneer schoonmaak niet mogelijk is, moet dringend worden aanbevolen besmette materialen te verwijderen, omdat besmette materialen risico's op blootstelling aan asbest veroorzaken. Bij het schoonmaken en verwijderen moet worden voldaan aan de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit indien dit gebeurt in het kader van beroep of bedrijf.

6.8 Mag een verhuurder van een huurder een 'asbestvrij-verklaring' eisen?

Nee. Een verhuurder mag een huurder wel verplichten zorg te dragen voor (het volgens de wettelijke voorschriften) (laten) verwijderen van asbestbevattende materialen die de huurder tijdens zijn bewoningsperiode heeft aangebracht of heeft laten aanbrengen, zoals asbesthoudende vloerbedekking, wanneer in het huurcontract staat dat de woning in oorspronkelijke staat moet worden opgeleverd. De verhuurder moet zelf (laten) controleren of de huurder de woning heeft opgeleverd in de staat waarin de huurder de woning destijds heeft aanvaard. Wanneer de huurder de woning niet geheel asbestvrij oplevert, doordat het asbest niet volgens de regels is verwijderd, kan de verhuurder de reinigingskosten en mogelijke andere kosten op de huurder verhalen.

6.9 Moet de aanwezigheid van asbest in een woning bij verhuizing worden gemeld aan de koper of de verhuurder en moet het asbest dan worden verwijderd?

Wanneer iemand die zijn woning verkoopt de aanwezigheid van asbest in die woning verzwijgt, kan dat in bepaalde gevallen worden gezien als een verborgen gebrek, met de kans dat de schade op de verkoper wordt verhaald. Daarom is het aan te raden de aanwezigheid van asbest in een te verkopen woning aan de koper te melden. Ook een makelaar behoort informatie te geven respectievelijk vragen te stellen over de aanwezigheid van asbest in de woning. Er is echter geen specifieke wettelijke plicht voor een verkoper van een woning om de aanwezigheid van asbest aan de koper te melden. Verwijdering van het asbest voor de verkoop van een bouwwerk is niet nodig, tenzij dit in het koopcontract als eis wordt opgenomen. Dit neemt echter niet weg dat er op grond van het civielrecht (het geheel van geschreven en ongeschreven recht tussen burgers onderling) een soort van mededelingsplicht kan zijn. Dit is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. De koper moet dan bijvoorbeeld aantonen dat het de verkoper bekend was dat het al dan niet aanwezig zijn van asbest voor de koper van doorslaggevende betekenis is. Deze civielrechtelijke omstandigheden worden in deze bundel verder niet behandeld.

6.10 Heeft een verhuurder de plicht om aan de huurder te melden dat er asbest in de woning aanwezig is?

De verhuurder heeft geen wettelijke verplichting om dit bij de verhuur uit eigen beweging te melden. Ook hier speelt echter de 'maatschappelijke betamelijkheid', een term uit het civielrecht, een grote rol. Op grond van de maatschappelijke betamelijkheid zou aangenomen kunnen worden dat een verhuurder de aanwezigheid van asbest zou moeten melden wanneer het bijvoorbeeld op een plaats zit waar aannemelijk is dat de huurder gaat boren. Er is echter geen wettelijke regel die dit expliciet gebiedt.

6.11 Mag u als bedrijf, zelfstandig ondernemer of instelling zelf asbestbevattende materialen weghalen of asbestbevattende constructies slopen?

Omdat het slopen van asbest uit gebouwen en het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten bijzondere risico's met zich meebrengt, is het, met enkele uitzonderingen, verplicht dit door deskundige (BRL-5050 gecertificeerde) bedrijven te laten uitvoeren. Daar beschikt men over de kennis en middelen om dergelijke klussen op deskundige wijze uit te voeren.

Bij het slopen van asbest uit gebouwen en het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten moeten werkgevers, werknemers en zelfstandigen zich houden aan de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Asbest-verwijderingsbesluit en de gemeentelijke bouwverordening. Dit betekent onder meer dat bij de sloop van asbest uit een bouwwerk een sloopvergunning bij Burgemeester en wethouders moet worden gevraagd, hetgeen betekent dat de sloop moet plaatsvinden door een deskundig asbestverwijderend bedrijf. Zie voor meer details de vragen in hoofdstuk 3.

6.12 Mag u als particulier zelf asbest verwijderen?

Als u als particulier asbestbevattend materiaal wilt slopen of verwijderen uit een bouwwerk of als u dit wilt laten doen, dan moet u altijd vooraf toestemming vragen aan de gemeente. De gemeente laat u dan door middel van afgifte van een zogenoemde mededeling onder voorschriften weten of u het materiaal zelf mag verwijderen en zo ja, op welke manier dit dan dient te gebeuren. In de meeste gemeenten mogen particulieren zelf uit hun woning of bijgebouw bij die woning onder voorschriften gelijmde asbesthoudende vloerbedekking, gelijmde asbesthoudende vloertegels en geschroefde hechtgebonden asbesthoudende materialen (indien buiten met maximaal dakoppervlak van 35 vierkante meter) verwijderen. U moet zich daarbij houden aan de standaardvoorschriften van de Minister van VROM en aan de gemeentelijke voorschriften. Het afval dat bij de klus vrij komt moet u in plastic verpakt aan de gemeente aanbieden volgens de voorschriften van de gemeente. In andere gevallen zal de gemeente u verplichten een sloopvergunning aan te vragen en een deskundig verwijderingsbedrijf in te schakelen, omdat het zelf verwijderen veel risico's zou veroorzaken. Voor informatie hierover kunt u het beste contact opnemen met uw gemeente.

6.13 Gelden er aparte regels voor de landbouw?

Nee. In Nederland moeten alle bedrijven en instellingen – dus ook boerenbedrijven – zich houden aan dezelfde wetten en regels die voor asbest gelden. In 2000 (Staatsblad 2000, 445) is wel het Asbest-verwijderingsbesluit aangepast waardoor het verwijderen van asbestbevattende voegkit in tuinbouwkassen niet meer door een deskundig bedrijf uitgevoerd hoeft te worden. Deze kit mag sinds het in werking treden van de wijziging ook door een ander bedrijf dan een deskundig asbestverwijderingsbedrijf worden uitgevoerd, mits dit bedrijf zich houdt aan de in de wijziging van het Asbest-verwijderingsbesluit en de bijbehorende Regeling sloop tuinbouwkassen met asbestbevattende voegkit (Staatscourant 2000, 250) gegeven voorschriften. Een dergelijke verwijdering mag dus niet worden verricht door een particulier.

7 Afval

7.1 Definitie en status van asbestbevattend afval

7.1.1 Wanneer is er sprake van asbestbevattend afval?

Afvalstoffen zijn alle stoffen, preparaten of andere producten waarvan de houder zich met het oog op de verwijdering daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen (art. 1.1 lid 1 Wet Milieubeheer). In Nederland is er op grond van de Arbeidsomstandighedenwet een verbod om asbest in voorraad te houden of te (her)gebruiken. Dit betekent dat een ieder die in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf asbesthoudende producten of stoffen verwijdert, zich hiervan moet ontdoen. Er zijn enkele uitzonderingen op dit asbestverbod. Het verbod is niet van toepassing op:

- het uitvoeren van laboratoriumonderzoek aan asbestbevattend materiaal
- onderhoud en reparatie aan asbesthoudend materiaal en het maken van aanboringen in asbesthoudend materiaal
- het slopen van asbest uit gebouwen en objecten
- het toepassen van bepaalde asbesthoudende frictiematerialen, voor zover deze genoemd zijn in het Besluit asbestvrije frictiematerialen op grond van de Wet milieugevaarlijke stoffen
- asbestbevattende materialen waarvoor geen asbestvrij alternatief bestaat en waarvoor door de Arbeidsinspectie een ontheffing is verleend.
- het in voorraad houden en verwerken van asbesthoudende pakkingen, bedoeld om te functioneren onder hoge temperatuur en druk. Deze uitzondering van het asbestverbod geldt tot 1 januari 2005

Dat betekent dat asbest met uitzondering van de bovengenoemde categorieën altijd afval is. Een bedrijf mag dus bijvoorbeeld geen losse asbestplaten in voorraad houden omdat het zich volgens het Arbobesluit Arbeidsomstandighedenwet van de platen moet ontdoen. Het is immers op grond van het Arbobesluit verboden asbest in voorraad te houden.

7.1.2 Is asbestbevattend afval gevaarlijk afval?

Momenteel (november 2001) geldt het Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen. Het BAGA wordt in mei 2002 ingetrokken en vervangen door de EURL (Europese Afvalstoffenlijst) (zie vraag 7.1.3).

In het Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (BAGA) is bepaald dat asbestbevattend afval gevaarlijk afval is, met uitzondering van de volgende categorieën, die als bedrijfsafvalstof worden beschouwd:

- hele asbestbevattende voorwerpen en als voorwerp herkenbare delen van voorwerpen waarin de asbestconcentratie groter is dan 5000 mg/kg en die in het afvalstadium zijn geraakt, tenzij dit is geschied voordat zij de gebruiker hebben bereikt;
- asbestbevattende afvalstoffen waarin de concentratie asbest kleiner is dan 5000 mg/kg.

Hier is dus uit af te leiden dat er minimaal 5000 gram asbest per kilogram in een stof of voorwerp aanwezig moet zijn voordat er eventueel sprake is van een gevaarlijke afvalstof. Wanneer de concentratie kleiner is dan is er sprake van een bedrijfsafvalstof.

Tevens worden asbestbevattende afvalstoffen afkomstig uit particuliere huishoudens die nog niet zijn afgegeven of ingezameld niet als gevaarlijke afvalstoffen aangemerkt. Dit is de zogenaamde voorwerpenregeling uit het BAGA.

Verder is het besluit nog niet in werking getreden voor de volgende categorieën, die derhalve ook (nog) als bedrijfsafvalstof worden aangemerkt:

- asbestbevattend sloopafval uit bouwwerken;
- asbestbevattende remblokken en koppelingsplaten uit voertuigen.

Tevens is in artikel 4 van het BAGA bepaald dat huishoudelijke afvalstoffen die nog niet zijn afgegeven of ingezameld niet als gevaarlijke afvalstoffen aangemerkt worden.

Niet-gehechtgebonden asbesthoudend isolatiemateriaal dat bestaat uit een losse vezelmassa is in de Raaga (Regeling aanvulling aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen) aangewezen als gevaarlijk afval. Voorbeelden hiervan zijn spuitasbest, welke in het verleden veel gebruikt is als brandwerend materiaal op stalen balken, en leidingisolatie.

Overigens moet asbesthoudend afval, ongeacht de status (gevaarlijk, bedrijfs-, of huishoudelijk) altijd luchtdicht worden verpakt, gescheiden van andere afvalstoffen worden gehouden en naar een stortplaats worden afgevoerd die het asbestbevattend afval accepteert.

7.1.3 Wat zijn de consequenties van de invoering van de Eural voor asbestbevattend afval?

Per 1 mei 2002 komt de Europese afvalstoffenlijst (Eural) in de plaats van drie Nederlandse regelingen: het Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (BAGA), de Regeling aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (RAGA) en de Regeling aanvulling aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (RAAGA). In Eural benoemt de Europese

Commissie afvalstoffen en bepaalt zij wanneer een afvalstof gevaarlijk is. Deze nieuwe lijst is een samenvoeging van de Europese lijst van gevaarlijke afvalstoffen en de Europese afvalcatalogus.

Kijk voor bepaling of er in een concreet geval sprake is van gevaarlijk afval altijd in de EURAL zelf.

7.1.4 Wat is het verschil tussen huishoudelijk en bedrijfsmatig asbestbevattend afval?

Uit de Wet milieubeheer volgt dat onder het begrip huishoudelijk afval wordt verstaan al het afval dat uit een particulier huishouden afkomstig is (inclusief grof huishoudelijk afval). Dus ook het asbestbevattend afval dat afkomstig is uit een particulier huishouden valt hieronder. Huishoudelijk asbestbevattend afval is dan ook al het afval van asbestbevattende producten van particulieren en afval dat vrijkomt bij het verwijderen van asbestbevattend materiaal door een particulier. Bedrijfsafval is al het afval dat niet valt onder de categorie huishoudelijk afval, gevaarlijk afval, autowrakken of afvalwater.

Indien er sprake is van huishoudelijk afval geldt hiervoor de zorgplicht van de gemeente voor de inzameling. De zorgplicht van de gemeente heeft geen betrekking op de inzameling van als bedrijfsafval aan te merken afvalstoffen.

7.2 Inzameling en afvoer van asbesthoudend afval

7.2.1 Waar is verpakkingsmateriaal voor asbesthoudend afval verkrijgbaar?

Particulieren kunnen bij de gemeente informeren waar verpakkingsmateriaal voor asbestbevattend afval verkrijgbaar is. Vaak zal de gemeentewerf verpakkingsmateriaal aanwezig hebben voor kleine hoeveelheden asbestbevattend afval van particulieren. Het is niet toegestaan om asbestbevattend afval onverpakt aan te leveren.

Deskundige asbestverwijderingsbedrijven en bedrijven die van de certificatieplicht vrijgestelde asbestverwijderingswerkzaamheden verrichten, kunnen het verpakkingsmateriaal aanschaffen bij diverse leveranciers, die overigens niet in een branchevereniging zijn verenigd.

7.2.2 Waarom moet asbesthoudend afval in plastic of in folie worden verpakt?

Asbesthoudend afval moet in plastic of in folie worden verpakt om te voorkomen dat tijdens opslag, vervoer en stort van het afval asbestvezels in de lucht kunnen komen.

7.2.3 Moet asbestbevattend afval in enkel of dubbel plastic worden verpakt?

Voor gecertificeerde asbestverwijderingsbedrijven zijn de voorschriften voor het verpakken van het bij de sloop vrijkomende afval te vinden in de BRL 5050. Volgens het uitvoeringsbeleid van de Arbeidsinspectie dient asbestbevattend afval en gebruikte werkkleding en materieel in het containment te worden verpakt en buiten het containment nogmaals te worden verpakt. In de BRL 5050 is bepaald dat bij de verwijdering van asbest in de open lucht het afval eveneens dubbel moet worden verpakt. Dit betekent bijvoorbeeld dat asbestbevattend afval dat eerst in een 'big bag' wordt verpakt en vervolgens in een containerbag, voldoet aan de voorschriften voor het verpakken.

Volgens het beleid van de Arbeidsinspectie mogen slechts plaatsbare verpakkingen door de stortplaats worden geaccepteerd. Dit betekent dat het afval zodanig moet worden verpakt en opgeslagen dat het op de stortplaats kan worden geplaatst in plaats van gestort. Het verdient aanbeveling om voor specifieke eisen aan de acceptatie van asbestbevattend afval contact op te nemen met de betreffende stortplaats.

De verwijdering van asbestbevattende gas-, waterleiding-, en rioolleidingsbuizen die behoren tot een ondergronds leidingnet hoeft op grond van het Asbestverwijderingsbesluit niet door een 'deskundig' (BRL 5050 gecertificeerd) bedrijf te worden uitgevoerd. Verder geldt de verplichting tot luchtdicht verpakken niet voor deze buizen. De breukvlakken van deze buizen moeten wel worden ingesmeerd met latex op waterbasis of worden verpakt in niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal. Vervolgens moeten deze buizen onmiddellijk worden verzameld in een niet-lekkende container.

Asbestbevattend afval van particulieren moet tenminste in enkel plastic worden verpakt, behalve wanneer de gemeente eist dat het afval in dubbel plastic moet worden verpakt. Neem voor meer informatie contact op met de betreffende gemeente.

7.2.4 Zijn de aanwijzingen om het afval nat te verpakken en droog op te slaan niet met elkaar in tegenspraak?

Nee. Het nat verpakken van het afval gebeurt om het vrijkomen van asbestvezels zo veel mogelijk tegen te gaan als het plastic zou scheuren. Het droog opslaan van het verpakte afval vindt plaats om te voorkomen dat er eventueel uitspoeling van asbestvezels plaatsvindt.

7.2.5 Welke betekenis heeft het Reglement vervoer over land van gevaarlijke stoffen (VLG) voor het vervoeren van asbestbevattend afval?

Omdat het VLG niet van toepassing wordt verklaard op asbest dat zodanig is verpakt dat geen vezels kunnen vrijkomen, hetgeen het geval zou moeten zijn wanneer men zich aan de verpakkingsvoorschriften uit hoofde van het Asbest-verwijderingsbesluit, de gemeentelijke bouwverordening en het Arbeidsomstandighedenbesluit houdt, heeft het VLG geen praktische betekenis voor het vervoer van asbestbevattend afval.

7.2.6 Aan welke eisen moet een depot voldoen waar asbest wordt ingezameld en tijdelijk opgeslagen?

Wanneer op een KCA-depot of andere plaats asbest wordt ingezameld en tijdelijk opgeslagen, gelden de volgende randvoorwaarden:

- Asbestbevattend afval moet in plastic verpakt worden aangeleverd en voorzien van een merkteken dat het asbest bevat.
- Op het depot moeten de voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit worden nageleefd. De Arbeidsinspectie kan desgewenst nadere informatie verstrekken.
- Het Ministerie van SZW beveelt aan dat containers met asbestbevattend afval moeten zijn uitgerust met een gladde vloer en gladde wanden en moeten bij voorkeur geheel gesloten zijn door middel van een stalen beschutting aan de bovenzijde. Een open container wordt na volladen afgedekt met een zeil. Op grond van het Asbest-verwijderingsbesluit van het Ministerie van VROM moeten containers met asbestbevattend afval worden opgeslagen op een afgesloten, niet voor derden toegankelijke, opslagplaats of zodanig worden afgesloten dat derden niet in aanraking met het afval kunnen komen. De containers moeten zijn voorzien van een aanduiding dat het afval asbest bevat.
- Asbestbevattend afval moet in zijn geheel worden aangeleverd, ook wanneer het om grote voorwerpen als asbestcement golfplaten gaat. Het asbest levert namelijk juist risico's op als het gebroken wordt.

- Het asbestbevattend afval mag niet worden bewerkt. Er mogen geen zodanige handelingen met het afval plaatsvinden dat asbestvezels kunnen vrijkomen.
- In de regel moet een vergunning op grond van de Wet milieubeheer worden aangevraagd. Wanneer er gevaarlijke afvalstoffen worden opgeslagen, moet dit altijd, ongeacht de hoeveelheid die wordt opgeslagen. Wanneer er bedrijfsafvalstoffen worden opgeslagen, is een vergunning nodig wanneer er meer dan 5 kubieke meter afval op het depot aanwezig is. De vergunning moet aangevraagd worden bij de gemeente.

Wanneer voor de opslag van het afval een vergunning op grond van de Wet milieubeheer vereist is, kunnen de bovengenoemde voorwaarden in de vergunning worden opgenomen.

7.2.7 Moeten containers voor de opslag van asbestbevattend afval een sproei-installatie bezitten?

Nee. Wel moeten, op grond van het Asbest-verwijderingsbesluit, het Arbeidsomstandighedenbesluit en het Stortbesluit bodembescherming, bij opslag, vervoer en stort zodanige maatregelen worden getroffen dat zo min mogelijk asbestvezels vrijkomen. De aanwezigheid van een sproei-installatie in een container die naar de stort wordt gereden, kan er op een efficiënte wijze voor zorgen dat bij de stort geen asbestvezels in de lucht komen, maar er zijn ook andere methoden om hiervoor te zorgen.

7.2.8 Moeten containers voor de opslag en vervoer van asbestbevattend afval aan de bovenkant zijn afgesloten?

Ja. Op grond van het Asbest-verwijderingsbesluit dienen containers die zich niet op een afgesloten, voor derden niet toegankelijke, opslagplaats staan, zodanig te zijn afgesloten dat derden niet met het asbestbevattend afval in aanraking kunnen komen. Een dekzeil volstaat in die gevallen derhalve niet. Wanneer een container wel op een afgesloten, voor derden niet toegankelijke, opslagplaats staat is gebruik van een dekzeil niet verboden.

7.2.9 Hoe kan asbestvrij afval (zoals asbestvrije golfplaten) worden herkend als asbestvrij afval?

Wanneer een asbestvrij product sterk lijkt op een asbesthoudend product, kan het bijvoorbeeld in de praktijk voor een stortplaats lastig zijn asbestvrij afval als asbestvrij te herkennen. Om die reden komt het soms voor dat stortplaatsen asbestvrij afval laten storten als asbesthoudend afval.

Een mogelijkheid om dit probleem op te lossen is eens in de x dagen een aparte stortdag in te stellen voor asbestvrij afval dat lijkt op asbesthoudend afval. Op zo'n stortdag moet dan een mobiel laboratorium aanwezig zijn dat het afval ter plaatse analyseert.

7.2.10 Welke containers zijn voor de inzameling van asbestbevattend afval van huishoudens aan te raden?

Containers moeten voldoen aan de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit en het Asbest-verwijderingsbesluit.

Daarnaast is het het meest efficiënt een container te gebruiken waarin een particulier zelf het asbesthoudende afval kan leggen en die geschikt is om het asbestbevattend afval vanuit de container, zonder overslag van het afval, gecontroleerd te storten op de stortplaats, conform de voorschriften in het Stortbesluit bodembescherming.

7.3 Particulieren

7.3.1 Heeft de gemeente een inzamelplicht voor asbestbevattend afval van huishoudens?

Het asbestbevattend huishoudelijk afval kan worden onderverdeeld in twee categorieën:

- huishoudelijk afval, grove huishoudelijke afvalstoffen daaronder niet begrepen (voorbeelden: kookplaatjes, broodroosters, etc.);
- grof huishoudelijk afval (voorbeelden: vinylvloerbedekking, asbestcementplaten, etc.).

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer (Wm) per 1 januari 1994 een zorgplicht voor de inzameling van huishoudelijk afval (zie vraag 7.1.4 voor de definitie van huishoudelijk afval). De hoofdregel is dat huishoudelijke afvalstoffen, grove huishoudelijke afvalstoffen daaronder niet begrepen, tenminste één keer per week worden ingezameld. Afwijking van de wekelijkse inzamelingsfrequentie is mogelijk om doelmatigheidsredenen.

Ook grove huishoudelijke afvalstoffen moeten door de gemeente ingezameld worden, maar de Wm geeft hiervoor geen frequentie.

Het heeft de voorkeur dat de particulier asbestbevattend afval zoveel mogelijk zelf naar het gemeentelijk inzameldepot brengt.

Het verdient niettemin aanbeveling dat de gemeente het asbestbevattend afval bij de particulier ophaalt in gevallen waarin een particulier zelf niet in staat is het afval te komen brengen. Wanneer de gemeente dit namelijk niet doet is de kans groot dat de particulier zich op illegale wijze van het afval ontdoet, bijvoorbeeld door het afval met het gewone huisvuil te vermengen, met alle risico's vandien.

Het verdient aanbeveling het inzamelen van 'normaal' asbestbevattend afval te laten plaatsvinden door de chemocar. Wel moet de chemocar dan over een voorziening beschikken om asbestbevattend afval apart in een afgesloten ruimte op te slaan. Ook is het van belang dat de burger het asbestbevattend afval zelf verpakt en in de chemocar legt, zodat wordt voorko-

men dat het personeel van de chemocar persoonlijke beschermingsmiddelen moet dragen.

Zie de 'Landelijke richtlijn verwijdering, inzameling, afvoer en stort asbestbevattend afval van huishoudens voor gemeenten, provincies en stortplaatsen' voor meer informatie.

7.3.2 Kan de gemeente de inzameling van asbestbevattend afval van huishoudens uitbesteden aan een gespecialiseerd bedrijf?

Ja, in principe wel. De formele verantwoordelijkheid voor de inzameling blijft echter bij de gemeente liggen. Dat betekent dat de gemeente verantwoordelijk is voor de naleving door het bedrijf van de regels die voor de inzameling gelden, zoals regels met betrekking tot ophaalfrequentie, kosten, etc. Voorts is de werkgever verantwoordelijk voor de naleving bij de inzameling van de voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Afhankelijk van de situatie kan dat zowel de gemeente als de directie van het gespecialiseerde inzaamelbedrijf zijn.

7.3.3 Moet een gemeente aan een burger die asbestbevattend afval aanbiedt, vragen naar zijn 'mededeling onder voorschriften'?

Een particulier mag alleen zelf bepaalde asbestbevattend materialen uit zijn woning slopen wanneer hij beschikt over een mededeling onder voorschriften. Door een particulier bij het aanbieden van het afval naar deze mededeling te vragen, kan illegale sloop en het aanbieden van bedrijfsafval aan de gemeente worden tegengegaan.

Anderzijds bestaat het gevaar dat asbestbevattend afval dat afkomstig is van illegale sloop ook illegaal wordt gestort, wanneer het noodzakelijk is een mededeling onder voorschriften te tonen bij het aanbieden van het afval. Verder is er ook huishoudelijk asbestbevattend afval dat niet afkomstig is van sloop, zoals asbestcement bloembakken en asbestbevattend kookplaatjes. Voor het afvoeren van dergelijk afval is geen mededeling onder voorschriften nodig.

De gemeente kan zelf besluiten of en zo ja in welke gevallen zij bij het aanbieden van asbestbevattend afval zal vragen naar een mededeling onder voorschriften.

7.3.4 Is een particulier verplicht asbest-bevattend afval gescheiden van het overige afval bij de gemeente aan te leveren?

Dat hangt van de situatie af. Wanneer een dergelijke verplichting is opgenomen in een plaatselijke verordening, dan is het apart inleveren van asbestbevattend afval verplicht. Wanneer het gaat om afval dat is vrijgekomen bij sloop door de particulier die in het bezit is van een mededeling onder voorschriften en de gemeente als voorschrift bij de mededeling heeft opgenomen dat het asbestbevattend afval gescheiden moet worden aangeleverd, dan is dat dus verplicht. In andere gevallen is het niet mogelijk op te treden tegen particulieren die asbesthoudend afval tezamen met ander afval aanbieden. Het spreekt echter vanzelf dat dit laatste uit oogpunt van milieu en arbeidsomstandigheden zeer ongewenst is.

7.3.5 Is de hoeveelheid asbest die een particulier mag aanbieden aan een milieustraat begrensd?

Dat hangt af van de grenzen die de gemeente zelf stelt. Huishoudelijk afval moet worden geaccepteerd. Zie ook de 'Landelijke richtlijn verwijdering, inzameling, afvoer en stort asbestbevattend afval van huishoudens voor gemeenten, provincies en stortplaatsen'

7.3.6 Is het verstandig particulieren de mogelijkheid te bieden asbestbevattend afval op inzameldepots in te pakken?

Particulieren moeten asbestbevattende materialen die zij hebben verwijderd uit een bouwwerk, direct na het verwijderen in folie verpakken. Wanneer een gemeentelijk inzameldepot particulieren die dit niet hebben gedaan, de mogelijkheid biedt het afval ter plaatse in te pakken, kan dit ertoe leiden dat particulieren hieraan de voorkeur gaan geven, omdat ze dan zelf geen folie hoeven aan te schaffen. Bovendien kan de Arbeidsinspectie bezwaar hebben tegen het inpakken van asbestbevattend afval door particulieren op het inzameldepot, wanneer dit risico's voor de werknemers op het depot met zich brengt. Een argument om particulieren toch de mogelijkheid te bieden het asbestbevattend afval op het inzameldepot in te pakken, is dat het weigeren van onverpakt afval zou kunnen leiden tot illegale stort. Het verdient om deze reden de overweging om folie gratis aan particulieren te verstrekken en hen hun bij het afgeven van de mededeling onder voorschriften hierop te wijzen.

Elke gemeente is vrij om zelf een beslissing te nemen over het al dan niet bieden van de mogelijkheid aan particulieren het afval op het inzameldepot in te pakken.

7.3.7 Waarom wordt bij de inzameling van asbestbevattend afval van particulieren meer aandacht besteed aan de veiligheid van werknemers dan aan de veiligheid van particulieren?

Particulieren worden doorgaans slechts incidenteel blootgesteld aan asbestvezels. Werknemers hebben te maken met een regelmatige blootstelling. Hierdoor is het potentiële risico van blootstelling aan asbestvezels voor werknemers veel groter dan het potentiële risico voor particulieren. Verder geldt voor werknemers het Arbeidsomstandighedenbesluit waarin strenge regels staan die besmetting van werknemers met asbest moeten voorkomen. Het Arbeidsomstandighedenbesluit geldt niet voor particulieren.

7.3.8 Wat is een handelbaar pakket asbest bevattend afval bij de inzameling van asbestbevattend afval van particulieren?

Een handelbaar pakket asbestbevattend afval is een pakket dat door een persoon getild kan worden. Asbestbevattende cementgolfplaten kunnen daarom het beste apart worden ingepakt.

7.3.9 Hoe kunt u als particulier asbestbevattend afval verantwoord afvoeren?

Hoe dat precies moet, kunt u het beste informeren bij uw gemeente. Dit omdat elke gemeente binnen zekere grenzen zijn eigen voorschriften kan stellen met betrekking tot het aanbieden van asbestbevattend afval. Meestal kunt u als particulier asbestbevattend afval afgeven bij het klein-chemisch-afvaldepot (KCA-depot) van uw gemeente. Het afval moet in zijn geheel in plastic worden verpakt en zijn voorzien van etiketten waar duidelijk 'asbest' op staat. Asbestafval moet niet kleiner worden gemaakt door bijvoorbeeld zagen, boren en breken. Omdat er dan asbestdeeltjes in de lucht terecht komen, levert dat juist het meeste gevaar voor de gezondheid op. Er bestaan speciale verpakkingen voor grotere stukken asbestbevattend afval (zogenaamde 'big bags'). Ook bestaan er speciale 'containerbags' om het verpakken te vergemakkelijken. Deze zijn echter niet altijd zondermeer voor particulier gebruik geschikt.

7.3.10 Hoe gevaarlijk is het dragen en vervoeren van verpakt asbest door een particulier?

Wanneer het asbest goed is verpakt in stevig plastic en er voorzichtig mee wordt omgegaan, dan is het risico verwaarloosbaar. Wanneer het asbest niet goed verpakt is dan is er wel sprake van een risico. Echter, omdat een particulier doorgaans slechts incidenteel met asbest in aanraking komt, zal ook dan het risico beperkt zijn.

7.3.11 Hoe kan een gemeente het ophalen van asbestbevattend afval het beste regelen?

Bij het ophalen van asbestbevattend afval van huishoudens door de gemeente verdient het aanbeveling om:

- het afval alleen op afroep op te halen;
- te zorgen dat de particulier het afval juist verpakt en bij voorkeur zelf in de voor asbestbevattend afval bestemde ruimte in de ophaalwagen van de gemeente legt. De particulier mag het afval niet buiten op de stoep zetten;
- niet (juist) verpakt afval te weigeren of alsnog juist te laten inpakken;
- van tevoren afspraken te maken met de Arbeidsinspectie over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen; uitgangspunt is dat wanneer het afval op juiste wijze verpakt is en door de gemeente-ambtenaren op juiste wijze in ontvangst wordt genomen, zogenaamde 'maanmannetjeskleding' niet nodig is.

7.3.12 Kan de gemeente in een wijk waar een groot aantal koopwoningen asbestbevattend materialen bevatten, een actie ondernemen waarbij de eigenaren het asbest zelf verwijderen en dit materiaal bij containers af kunnen geven, die speciaal voor dit doel een dag in die wijk zullen staan?

Ja, als het gaat om asbestbevattend materialen die particulieren volgens de bouwverordening zelf mogen verwijderen. De particulieren moeten wel een mededeling onder voorschriften aanvragen bij de gemeente, waaraan de standaardvoorschriften en aanbevelingen van de Minister van VROM voor het verwijderen van bepaalde asbestbevattend materialen door particulieren in elk geval moeten worden verbonden. De inzameling is niet vergunningplichtig ingevolge het Inrichtingen- en vergunningbesluit milieubeheer. De tijdsduur en het eenmalige karakter maken dat er geen sprake is van een inrichting als bedoeld in dat besluit. Uit hoofde van het Arbeidsomstandighedenbesluit is het nodig van tevoren afspraken te maken met de Arbeidsinspectie over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen door gemeente-ambtenaren die bij de container staan; uitgangspunt is dat wanneer het afval op juiste wijze verpakt is en door de particulier op juiste wijze in de container wordt gelegd, zogenaamde 'maanmannetjeskleding' niet nodig is.

7.3.13 Wat is de status van de 'Landelijke richtlijn verwijdering, inzameling, afvoer en stort asbestbevattend afval van huishoudens voor gemeenten, provincies en stortplaatsen'?

De richtlijn bevat zowel een overzicht van aspecten die wettelijk verplicht zijn als een overzicht van adviezen. In de richtlijn is duidelijk aangegeven welke maatregelen en acties verplicht zijn, op grond van welke wetgeving die verplicht zijn, en welke maatregelen en acties

worden aanbevolen. Tevens worden in de richtlijn keuzemogelijkheden aangegeven. De richtlijn is opgesteld in samenspraak met alle organisaties en instellingen die bij de uitvoering van de richtlijn betrokken zijn, te weten: ministeries van VROM en SZW, VNG, NVRD (Vereniging voor afval- en reinigingsmanagement), IPO, VVAV (Vereniging van Afvalverwerkers) en GGD.

7.4 Bedrijven en instellingen

7.4.1 Is er een vergunning nodig voor het inzamelen van asbesthoudend afval en zo ja, waar moet deze vergunning worden aangevraagd?

Het is mogelijk dat een inzamelvergunning moet worden aangevraagd bij de provincie en/ of bij de gemeente. Of dit het geval is, hangt af van de regeling in de provinciale milieuverordening of de gemeentelijke (afvalstoffen)verordening die geldt in uw provincie of gemeente. Om te weten te komen of u in een concreet geval een vergunning moet aanvragen, dient u contact op te nemen met uw provincie of gemeente.

7.4.2 Is er een vergunning nodig voor het opslaan en/of bewaren van asbesthoudend afval en zo ja, waar moet deze vergunning worden aangevraagd?

Voor de beantwoording van deze vraag is een aantal zaken van belang. In de eerste plaats moet bepaald worden of het asbestbevattend afval van binnen of van buiten de inrichting afkomstig is. Asbesthoudend afval dat vrijkomt bij sloop door een asbestverwijderingsbedrijf wordt gezien als eigen bedrijfsafval van dat verwijderingsbedrijf en niet als van derden afkomstig. In de tweede plaats moet er bepaald worden of er sprake is van een gevaarlijk afvalstof (Zie hiervoor vraag 7.1.2 en 7.1.3).

Indien het asbesthoudend afval moet worden aangemerkt als gevaarlijk afval dat van buiten de inrichting afkomstig is, dan is voor de opslag daarvan altijd een vergunning nodig van gedeputeerde staten (cat. 28.4, onder a, sub 5, van het Inrichtingen en vergunningbesluit Milieubeheer. Is er sprake van tijdelijke opslag van gevaarlijk afvalstoffen welke niet van buiten de inrichting afkomstig zijn dan moet er, onafhankelijk van de hoeveelheid, vergunning aangevraagd worden bij de gemeente.

Een consequentie hiervan is dat wanneer een asbestverwijderaar asbestbevattend gevaarlijk afval tijdelijk opslaat op zijn eigen bedrijfsterrein hij vergunning aan moet vragen bij de gemeente maar wanneer hij deze afvalstoffen op wil slaan op het terrein van een andere inrichting, deze ontvangende inrichting een vergunning bij GS (Gedeputeerde Staten) moet aanvragen, omdat er sprake is van de inzameling van van buiten de inrichting afkomstige gevaarlijke afvalstoffen.

Indien het asbesthoudend afval als bedrijfsafval aan te merken is, dan is de opslag van 5 m³ of meer vergunningplichtig en moet vergunning aangevraagd worden bij de gemeente. (artikel 28 lid 1 onder a sub 2 IVB)

Is er sprake van het storten (en dus niet tijdelijk opslaan) van asbestbevattende afvalstoffen dan mag dit alleen maar bij een stortplaats die asbestbevattend afval accepteert.

7.4.3 **Waarom hoeft de gemeente asbestbevattend afval van bedrijven niet in te zamelen?**

Gemeenten hebben geen inzamelplicht voor bedrijfsafval en derhalve ook niet voor asbestbevattend afval van bedrijven. Gemeenten hebben dus ook geen inzamelplicht voor asbestbevattend afval van bedrijven in de agrarische sector. Bedrijven dienen in het algemeen zelf te zorgen voor een verantwoorde afvoer van hun afval. Het is wel mogelijk dat de gemeente ook asbestbevattend afval van (kleine) bedrijven inzamelt of ervoor zorgt dat daarvoor gespecialiseerde afvalbedrijven worden ingeschakeld.

7.4.4 **Kan asbesthoudend rem- en frictiemateriaal (remblokken en koppelingsplaat) met het overig bedrijfsafval worden afgevoerd?**

Nee. Asbesthoudend rem- en frictiemateriaal is bedrijfsafval en geen gevaarlijk afval omdat het BAGA hier nog niet voor in werking is getreden. (Let op: Het BAGA wordt op 1 mei 2002 vervangen door de Eural).

Echter, op grond van het Asbest-verwijderingsbesluit moet dit afvalmateriaal apart worden verpakt, worden voorzien van een merkteken dat het asbest bevat en gescheiden van het overige afval worden afgevoerd naar een stortplaats die het afval accepteert.

7.4.5 **Hoe kunt u als bedrijf asbestbevattend afval verantwoord afvoeren?**

De asbesthoudende afvalstoffen moeten worden verpakt in plastic, en zijn voorzien van asbeststickers. Het afval mag, in het geval dat het om hele voorwerpen gaat, niet worden gebroken.

Voor het vervoer van het afval hoeft dan geen gespecialiseerd bedrijf te worden ingehuurd. Bij de afvoer zijn verder voorschriften van toepassing op grond van diverse andere besluiten en regelingen. De beoordelingsrichtlijn algemeen asbestverwijderen (BRL 5050), versie 1999, bevat hiervan een gedetailleerd overzicht. Gecertificeerde asbestverwijderingsbedrijven zijn gebonden aan de BRL 5050.

Voor het vervoer van asbestbevattend afval is geen vergunning nodig.

Wel is degene die asbestbevattende afvalstoffen, die worden beschouwd als gevaarlijk afval (zie vraag 7.1.2 en 7.1.3 voor het begrip gevaarlijk afval), vervoert op grond van de Wet milieubeheer verplicht een

begeleidingsbrief bij zich te hebben. Daarnaast hanteert elke provincie een hoeveelheidsgrens voor asbestbevattend bedrijfsafval, waaronder de begeleidingsbrief niet is verplicht.

Vervolgens moet het afval worden aangeboden aan een stortplaats waar de betreffende categorie afval wordt geaccepteerd.

7.4.6 **Mag asbestbevattend afval bij sloop door een asbestverwijderend bedrijf door een ander bedrijf worden afgevoerd?**

Ja, dat mag. Vanzelfsprekend moet daarbij wel worden voldaan aan alle wettelijke voorschriften die aan het transport worden gesteld (zie ook vraag 7.4.5).

7.4.7 **Mag asbestbevattend afval waarin het percentage asbest lager dan 0,5 procent is als gewoon bedrijfsafval worden afgevoerd?**

Nee. Wanneer zich in afval asbest bevindt, dan moet het afval als asbestbevattend afval worden afgevoerd en gestort. Het percentage asbest is verder niet relevant.

7.5 **Stort van asbest**

7.5.1 **Bestaat er een overzicht van stortplaatsen die asbestbevattend afval accepteren?**

Nee. U kunt hiervoor het beste contact opnemen met uw provincie.

7.5.2 **Welke acceptatiecriteria gelden er bij de aanlevering van asbesthoudend afval op stortplaatsen?**

De leden van de Vereniging van Afvalverwerkers (VVAV; de branchevereniging van afvalverwerkers, waaronder stortplaatsen) hebben met elkaar afgesproken dat zij asbesthoudend afval accepteren wanneer de vergunning dat toelaat en in ieder geval aan de volgende bijzondere aanlevervoorwaarden is voldaan:

- gescheiden aanleveren;
- goed verpakken;
- vochtig maken alvorens te verpakken;
- minimaal risico dat verpakking tijdens vervoer beschadigd raakt;
- wanneer de verwerkingsmethode enige voorbereiding vergt (zoals bij gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen): beperkte openingstijden of in ieder geval melding tijdstip van aanleveren;
- bij voorkeur gebruik van doorzichtig folie om controle door stortplaatsexploitant mogelijk te maken.

Per stortplaats kunnen aanvullingen en afwijkingen gelden, die zijn toegespitst op de wijze waarop het afval verwerkt wordt.

7.5.3 **Waarom verschillen de acceptatie-eisen per stortplaats?**

Dat is met name een gevolg van gedecentraliseerde bevoegdheden. Verder worden de verschillen mede veroorzaakt door de verschillende manieren waarop het afval op de stortplaatsen wordt verwerkt.

7.5.4 **Vindt stort van asbest wel op de juiste wijze plaats?**

Op grond van het Stortbesluit bodembescherming moeten stortplaatsen asbesthoudende afvalstoffen:

- zodanig storten dat er geen asbestvezels/stof vrijkomen;
- zodanig behandelen, verpakken of afdekken dat geen asbestvezels/stof in het milieu terecht komen;
- door het treffen van voorzieningen niet laten vermengen met andere afvalstoffen.

De vergunningverlener van de stortplaats is belast met de controle op de naleving van deze voorschriften.

7.5.5 **Hoeveel asbestbevattend afval komt jaarlijks vrij?**

Volgens cijfers van het Afval Overleg Orgaan zijn er in 2000 de volgende hoeveelheden asbestbevattend afval gestort:

- asbesthoudend bouw- en sloopafval: 40 kiloton;
- niet gevaarlijk asbesthoudend afval: 224 kiloton;
- gevaarlijk asbesthoudend afval 19: kiloton.

Er wordt een toename verwacht van de jaarlijkse hoeveelheid vrijkomend asbestbevattend afval.

7.5.6 **Is er wel genoeg stortcapaciteit voor asbestbevattend afval?**

Ja.

7.5.7 **Kan asbestbevattend afval van agrarische bedrijven dan wel van andere bedrijven met bedrijfsterrein, niet beter op het bedrijfsterrein worden gestort?**

Nee. Asbestbevattend afval mag alleen worden gestort op stortplaatsen die hiervoor een vergunning hebben. Stort op het bedrijfsterrein levert te grote risico's op voor mens en milieu.

7.5.8 **Zijn er geen alternatieven voor stort van asbestbevattend afval?**

Er lopen verschillende initiatieven om installaties voor de verwerking van asbestbevattend afval te bouwen waarin de asbestvezels wordt vernietigd, waardoor het geen asbest meer is. De vernietiging van asbestvezels kan zowel plaatsvinden door verhitting tot hoge temperatuur als door chemische reacties met bepaalde andere stoffen. De kosten per ton afval zouden enigszins vergelijkbaar met die van stort zijn. Zodra dergelijke installaties met voldoende capaciteit worden gerealiseerd, zal een stortverbod voor asbestbevattend afval worden ingesteld.

7.5.9 **Kunnen er preventieve maatregelen tegen illegale stort van asbestbevattend afval getroffen worden?**

Ja, dat kan door aan een mededeling onder voorschriften de volgende aanvullende voorschriften te verbinden:

- een termijn waarbinnen het asbestbevattend afval moet worden afgevoerd;
- de verplichting het stortbewijs of een bewijs dat het afval is ingeleverd bij een gemeentelijk inzameldepot of is afgegeven aan een bepaalde stortplaats binnen een bepaalde termijn in te leveren bij de betreffende gemeentelijke dienst.

Overigens zijn dergelijke voorschriften met name van belang wanneer de asbestverwijdering niet hoeft plaats te vinden door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf. Indien dit wel het geval is (als een sloopvergunning vereist is, hetgeen in de meeste gevallen verplicht is) zijn dergelijke voorschriften wellicht overbodig, omdat deskundige asbestverwijderingsbedrijven periodiek door hun certificatie-instelling worden gecontroleerd op de naleving van de bepalingen in de beoordelingsrichtlijn algemeen asbest verwijderen (BRL 5050).

Opgemerkt moet worden dat het volledig voorkomen van illegale stort waarschijnlijk niet mogelijk is. Wel kunnen een laagdrempelige inzameling van asbestbevattend afval van huishoudens door de gemeente, voorlichting, intensieve handhaving bij sloopwerkzaamheden en sociale controle bijdragen aan het tegen gaan van illegale stort.

Belangrijke aspecten bij het opzetten van een laagdrempelige inzamelingsstructuur voor asbestbevattend afval van huishoudens zijn bijvoorbeeld:

- goede voorlichting;
- ruime openingstijden van het inzameldepot (ook op zaterdag open);
- bij voorkeur geen of anders lage tarieven voor de acceptatie van het afval;
- asbestbevattend afval op afroep ophalen bij particulieren die niet in staat zijn het afval te komen brengen;
- gratis of tegen lage prijs folie verstrekken waarin de particulier het afval moet verpakken.

8 Incidenten

8.1 Wat moet er gebeuren wanneer in een gemeente ergens asbest-bevattend afval wordt aangetroffen (zwerfasbest)?

Zwerfafval is geen aparte afvalstoffencategorie. Eigen aan zwerfafval is dat men zich ervan ontdoet op een wijze dat het diffuus in het milieu terecht komt. Het kan om alle typen (huishoudelijk, bedrijfs- en gevaarlijk) afval gaan.

Met betrekking tot de stort van asbesthoudend afval zijn de volgende voorschriften van belang:

- Artikel 10.2 Wet milieubeheer (Wm) bevat een algemeen verbod zich buiten de inrichting te ontdoen van afval door het op of in de bodem te brengen. Het is dan wel zaak de herkomst van het afval te kennen, welke herkomst in geval van zwerfafval vaak niet bekend is. Wanneer de dader mocht worden achterhaald, dient het bevoegd gezag de dader te sommeren het afval (bij voorkeur) door een gespecialiseerd bedrijf te laten opruimen en afvoeren. Wanneer de dader niet bekend is, dan is op grond van het zorgplichtbeginsel (artikel 13 Wet bodembescherming) de eigenaar of degene die de zeggenschap heeft over de grond de eerst aangewezen persoon om het afval op te ruimen. Daarna kan de eigenaar van de grond de kosten proberen te verhalen op de dader. Momenteel is het echter discutabel of het algemene zorgplichtbeginsel van artikel 13 Wet bodembescherming hiervoor ingezet kan worden. Het probleem bij het inzetten van artikel 13 Wbb is dat dit artikel zich richt tot de veroorzaker van de vervuiling en niet tot de eigenaar van de grond. Overigens levert het dumpen van afval (10.2 Wm) een misdrijf op, waarvan aangifte bij de politie kan worden gedaan.
- Bij het opruimen moet worden voldaan aan de wettelijke voorschriften. Indien de dader een bedrijf is, is dit bedrijf gebonden aan de voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit. In de praktijk betekent dit dat de afvoer door een gespecialiseerd bedrijf plaats dient te vinden. Een particulier kan er voor kiezen zelf voor de afvoer zorg te dragen omdat hij niet valt onder de werkingssfeer van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Het opruimen van zwerfasbest valt niet onder de werkingssfeer van het Asbest-verwijderingsbesluit omdat er geen sprake is van slopen of uit elkaar nemen. Indien het afval asbestbevattende objecten betreft die (vanwege vorm of omvang) uit elkaar moeten worden genomen voordat ze afgevoerd kunnen worden, dan zijn de voorschriften voor objecten van het Asbest-verwijderingsbesluit wel van toepassing. In de praktijk zal zich dit niet vaak voordoen omdat het bij zwerfasbest vaak gaat om asbest-bevattend puin of golfplaten.

Sommige gemeenten verwerven een zodanige kennis en deskundigheid dat zij zelf het zwerfasbest kunnen opruimen. Voor nadere informatie kan contact worden opgenomen met de afdeling Informatie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, telefoon (0800) 90 51 (gratis).

- Wanneer een inrichting valt onder een Algemene Maatregel van Bestuur (amvb) op grond van artikel 8.40 Wet milieubeheer valt waarin staat dat stort van afval binnen de inrichting verboden is, dan kan degene die de inrichting drijft op grond daarvan worden aangesproken. In de meeste amvb's is dit het geval.
- Wanneer de inrichting niet onder een amvb valt en dus een milieuvergunning heeft, dient in de vergunning een bepaling te zijn opgenomen dat afvalstoffen niet in de bodem terecht mogen komen of in de bodem mogen worden gebracht en dat het bewaren van afvalstoffen op de bodem zodanig moet geschieden dat geen verontreiniging kan optreden. Handhaving kan dan plaatsvinden op grond van dat vergunningvoorschrift.
- Verder kan ook sprake zijn van overtreding van het algemene zorgplichtartikel, 1.1a Wm. Alleen kent dit artikel geen strafrechtelijke handhavingsmogelijkheid.
- Met betrekking tot asbest geldt naast het bovenstaande bovendien dat het opzettelijk storten van asbest (de wet spreekt van 'stoffen', waartoe asbest behoort) buiten een inrichting ook strafbaar is op grond van artikel 173a van het Wetboek van Strafrecht.

Een gemeente kan het ontstaan van zwerfasbest overigens tegengaan door een goed en laagdrempelig inzamelsysteem op te zetten voor asbestbevattend afval van huishoudens.

Al met al is het dus afhankelijk van de omstandigheden van het geval op welke manier een gemeente het beste op kan treden wanneer zwerfasbest aangetroffen wordt. Er is nagenoeg geen jurisprudentie over acties van de gemeenten op het gebied van het laten opruimen van zwerfasbest.

8.2 Hoe moet worden omgegaan met uit watergangen opgedregd asbest, dat daarin illegaal is gestort?

Indien de dader niet kan worden achterhaald moet het bevoegd gezag proberen de eigenaar van de waterweg het materiaal op de juiste manier verpakt te laten afvoeren naar een stortplaats die het materiaal aanvaardt. Of de eigenaar van de grond hiertoe gedwongen kan worden is onderwerp van discussie (Zie vraag 8.1). Wanneer de dader bekend is, kan deze aangesproken worden om het afval op te (laten) ruimen.

8.3 Mag de brandweer zelf 'zwerfasbest' opruimen?

In principe mag dat, maar de brandweer moet zich dan wel houden aan de voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit. Dit betekent onder meer dat de brandweerlieden die het zwerfasbest opruimen, persoonlijke beschermingsmiddelen moeten dragen en voldoende moeten zijn opgeleid. De brandweer kan met vragen over dit onderwerp het beste contact opnemen met de Arbeidsinspectie.

8.4 Heeft de Arbeidsinspectie een standaardoplossing voor het opruimen van zwerfasbest?

Het is niet de taak van de Arbeidsinspectie om standaardoplossingen voor asbestwerkzaamheden aan te reiken. De Arbeidsinspectie heeft de taak de naleving van het Arbeidsomstandighedenbesluit te controleren. Er zijn gespecialiseerde adviesbureaus die gemeenten, die de deskundigheid willen verwerven om zelf het zwerfasbest op te kunnen ruimen, kunnen ondersteunen bij het opstellen van een aanpak voor asbestbevattend zwerfvuil.

8.5 Wat moet er gebeuren wanneer asbestbevattend afval wordt aangetroffen bij gewoon huisvuil?

Gemeenten worden geadviseerd in hun afvalstoffenverordening of APV op te nemen dat asbestbevattend afval apart moet worden aangeboden bij de gemeente. Wanneer een gemeente dat gedaan heeft en wanneer de aanbieder van het afval kan worden achterhaald, kan deze hierop worden aangesproken.

Wanneer geen bepaling als bovengenoemd in de afvalstoffenverordening of APV is opgenomen, kan de gemeente wel tegen de aanbieder optreden op grond van het overtreden van de van het Asbest-verwijderingsbesluit afgeleide voorschriften voor verpakken van asbesthoudend afval die in de bouwverordening staan. Er moet dan wel sprake zijn van onverpakt of niet gemerkt afval dat afkomstig is van sloop.

Het is in elk geval noodzakelijk ervoor te zorgen dat het asbestbevattende afval wordt gescheiden van het normale afval, verpakt wordt in plastic en gecontroleerd wordt gestort. Daarbij dienen de voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit te worden nageleefd.

8.6 Wat moet er gebeuren wanneer een bedrijf of particulier asbestbevattend afval onverpakt in een container gooit?

Asbesthoudend afval afkomstig van de sloop van een bouwwerk moet op grond van de van het Asbest-verwijderingsbesluit afgeleide voorschriften in de gemeentelijke bouwverordening worden verpakt in plastic en gescheiden van het overige afval worden afgevoerd. Voor grote hoeveelheden asbesthoudend afval bestaan zogenaamde 'container bags'. 'Per stuk' verpakken van het afval is bij gebruik van een 'container bag' niet nodig.

Wanneer onverpakt asbesthoudend afval afkomstig is van sloop van een bouwwerk, is dit een overtreding van de voorschriften in de bouwverordening. In dat geval heeft de gemeente de taak op te treden. Wanneer het afval afkomstig is van sloop van een object, dan heeft een overtreding van de voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten plaatsgevonden. In dat geval heeft de vrom-inspectie de taak om op te treden. Zie voor de wijze van optreden de Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbest-verwijderingsbesluit.

Wanneer het asbestbevattende afval niet afkomstig is van een bouwwerk of een object is het niet mogelijk om op grond van het Asbest-verwijderingsbesluit op te treden. De gemeente moet dan optreden op grond van de bepalingen over de wijze van aanbieden die in de afvalstoffenverordening zijn opgenomen. Indien er sprake is van onverpakt asbestbevattend afval dat door een bedrijf in een container is gegooid, kan de Arbeidsinspectie tegen dat bedrijf optreden.

8.7 Wat moet er gebeuren als de bodem op een bepaalde locatie is verontreinigd met asbest?

Asbest in de bodem is op zichzelf niet schadelijk. Er ontstaat pas een risico wanneer asbestvezels in de lucht kunnen vrijkomen. Dit is onder andere het geval wanneer de met asbest verontreinigde bodem wordt bewerkt. Denk daarbij bijvoorbeeld aan machinaal bewerken van grond bij bouwprojecten. Voor asbest in de bodem is geen interventiewaarde vastgesteld. Hierdoor is het mogelijk dat bodem waarvoor een schonegrondverklaring is afgegeven asbest kan bevatten! Zie voor meer informatie vraag 4.2. over het beleid met betrekking tot asbest in de bodem.

Het beleid ten aanzien van asbest in de bodem is niet van toepassing op wegen, paden en erven waarin asbest voorkomt. Hierop is het Besluit asbestwegen Wms van toepassing. Zie voor meer informatie vraag 4.3 over het beleid met betrekking tot asbest in wegen.

8.8 Een gemeente heeft in het kader van het bouwrijp maken van grond 4.500 ton grond uitgegraven, met de bedoeling dit ook weer terug te storten. Hoe moet de gemeente handelen nu is gebleken dat er asbest in de grond voorkomt?

Bepalend hierbij is het gehalte aan asbest in de grond. Momenteel is er een restconcentratienorm vastgesteld (door middel van een gedoogbeleid) van 10 mg hechtgebonden asbest per kilo grond. Wanneer er losgebonden asbest in de grond voorkomt (met een concentratie boven de bepalingsondergrens conform NEN 5707), moet de grond gezien worden als afvalstof. Grond die minder dan tien milligram hechtgebonden asbest bevat mag hergebruikt worden. Grond die meer dan 10 mg hechtgebonden asbest bevat mag niet hergebruikt worden en moet gestort of gereinigd worden. Zie voor meer informatie vraag 4.2

Wanneer het ontgraven plaatsvindt in het kader van het saneren van een geval van ernstige bodemverontreiniging mag ernstig verontreinigde grond onder bepaalde voorwaarden worden herschikt. Hiermee wordt bedoeld dat de grond op de locatie tijdelijk wordt verplaatst en teruggezet. Het herschikken van verontreinigde grond geldt eveneens voor asbesthoudende grond. Bij het verrichten van graafwerkzaamheden kan de grond op locatie in depot worden gezet en na afloop van de werkzaamheden weer worden teruggeplaatst. Het herschikken van de grond is (volgens het A1-3 blad van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- De te herschikken grond is van een vergelijkbare of betere kwaliteit als de ontvangende bodem
- Er heeft toetsing op de aanvaardbaarheid van actuele risico's voor de toekomstige functies plaats gevonden
- De grond wordt herschikt binnen het geval van ernstige verontreiniging, waaruit de grond afkomstig is. Het is verboden om ernstig verontreinigde grond te gebruiken buiten het geval.
- Melding/beoordeling van het herschikken vindt plaats via de Wbb. (het bevoegd gezag moet een saneringsplan beoordelen).

Bij de herschikkingswerkzaamheden moet het bedrijf zich uiteraard wel houden aan de van toepassing zijnde voorschriften uit het Arbeidsomstandighedenbesluit

Zie vraag 4.2 voor beslissingen over al dan niet saneren van een met asbest verontreinigde bodem.

8.9 Een bedrijf heeft met asbest verontreinigde grond als tuingrond aan een particulier geleverd. Welke aspecten zijn hierbij aan de orde?

Bij de beantwoording van deze vraag wordt er van uit gegaan dat er meer dan 10 mg/kg hechtgebonden asbest in de grond zit en/of dat er losgebonden asbest in de grond zit met een gehalte boven de bepalingsondergrens conform NEN 5707.

Na 1 juli 1993 had met asbest verontreinigde grond nooit doorverhandeld mogen worden omdat er sinds 1 juli 1993 in het Arbeidsomstandighedenbesluit een verbod hierop is opgenomen. Om problemen over aansprakelijkheid te voorkomen verdient het aanbeveling om bij aankoop van partijen grond een asbestvrij verklaring te vragen.

Wanneer bij de levering niet meteen de kwaliteit van de grond wordt gecontroleerd, dan is het nadien moeilijk te bewijzen wanneer het asbest in de grond terecht is gekomen. Wordt bij de levering de aanwezigheid van asbest in de grond geconstateerd dan is er privaatrechtelijk gezien mogelijk onbruikbare grond geleverd, hetgeen in beginsel wanprestatie/verborgen gebreken/dwaling oplevert. Overigens is deze gang van zaken in die zin onbevredigend, dat de meeste mensen bij levering van tuingrond niet zullen letten op de aanwezigheid van asbest daarin omdat de problematiek relatief onbekend is. Niettemin zou het net zo onredelijk zijn verkoper na jaren aansprakelijk te houden wanneer er geen bewijs is, want het asbest kan na de koop in de grond terecht zijn gekomen.

Volgens het milieurecht heeft het leverende bedrijf afval geleverd. In elk geval is daarbij het wetboek van strafrecht overtreden. Er bestaat voor de particulier geen plicht de grond af te voeren, alleen zijn er praktische problemen bij het bewerken van de grond. Voor elke bewerking van de grond door een ander dan de particulier zijn op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit beschermende voorzieningen voor de werknemer nodig. Op dit moment hanteert de Arbeidsinspectie een norm van maximaal 10 milligram hechtgebonden asbest per kilo grond als norm voor asbest in de bodem waarbij de bodem nog mag worden behandeld als zijnde asbestvrij.

Voor meer informatie over de norm voor asbest in de bodem zie vraag 4.2.

Hetzelfde probleem doet zich voor bij levering van een bouwkwavel of een bestaand huis, waarvan de grond asbest blijkt te bevatten. Indien het niet ten tijde van de levering wordt ontdekt, wordt het nadien moeilijk om te bewijzen dat de asbest er op het moment van levering in aanwezig was. Ook hier is het dus raadzaam om bij aankoop van grond een asbestvrijverklaring te vragen of een onderzoek te (laten) doen naar de aanwezigheid van asbest. Let erop dat zogenoemde 'schonegrondverklaringen' dikwijls niets zeggen over de aanwezigheid van asbest, omdat bij een bodemonderzoek de aanwezigheid van asbest niet standaard wordt onderzocht.

8.10 Zijn er regels voor de afvoer als afval van met asbest verontreinigde (opgegraven) grond?

Op het verpakken zijn de regels van het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing. In dit geval betekent dit onder meer dat een geschikte en gesloten verpakking en persoonlijke beschermingsmiddelen moeten worden gebruikt indien er sprake is van een arbeidssituatie.

Afvoer van deze grond kan in principe op twee manieren namelijk:

- Het verpakt storten van asbesthoudende grond. Hierbij wordt de grond in containerbags verpakt en als zodanig gestort;
- Onder specifieke omstandigheden kan grond met uitsluitend hechtgebonden asbest met toestemming van de Arbeidsinspectie in hydraulische klepwagens vervoerd worden.

Het verdient aanbeveling om van te voren bij de stortplaats te informeren hoe de grond aangeleverd moet worden. Bij gebruikmaking van de tweede methode moet van te voren toestemming gevraagd worden aan de Arbeidsinspectie. De Arbeidsinspectie zal extra voorwaarden aan het vervoer verbinden die onder andere bestaan uit het uitvoeren van metingen naar het vrijkomen van vezels.

Zie vraag 7.4.5 voor afvoer door een bedrijf.

Zie vraag 7.3.9 voor afvoer door een particulier.

8.11 Wat kan gedaan worden tegen een particulier die asbestbevattende platen als beschoeiing in de bodem brengt?

Dit kan worden gezien als het buiten een inrichting op of in de bodem brengen van asbestbevattend afval. Dit is verboden op grond van de Wet milieubeheer. Hierbij moet wel aangetoond worden dat er sprake is van afval. Asbestplaten kunnen echter niet zonder meer gezien worden als afval. Om deze reden verdient het aanbeveling om bij sloop via de sloopvergunning of de mededeling onder voorschriften een verplichting op te nemen om de platen af te voeren naar een daartoe aangewezen stortplaats zodat deze platen niet hergebruikt kunnen worden.

Op grond van artikel 173a van het Wetboek van strafrecht wordt het in de bodem (bij voorbeeld erfverharding of verankering van een schutting) of in de lucht (bij voorbeeld bij het aanbrengen van het materiaal) brengen van stoffen die de openbare gezondheid bedreigen dan wel levensgevaar voor derden veroorzaken, verboden. Dan moet wel worden bewezen dat het opzettelijk en wederrechtelijk gebeurt. Het is dus nog maar de vraag of de rechter oordeelt of er daadwerkelijk aan deze voorwaarden voldaan is. Hierdoor is het onduidelijk of een actie tegen het in de bodem brengen van een asbestbevattende beschoeiing succes heeft.

8.12 Wat kan een handhaver doen tegen de opslag van asbestbevattende platen?

Dat hangt van de situatie af. Hieronder staan enkele handvatten opgenomen welke gebruikt kunnen worden bij het eventueel optreden tegen het opslaan van asbestbevattende platen.

- Het Arbeidsomstandighedenbesluit verbiedt het in kader van beroep of bedrijf in voorraad houden van asbest. Op dit verbod gelden wel enkele uitzonderingen, die met name betrekking hebben op opslag van asbestbevattend afval. Het optreden op grond van dit besluit door de Arbeidsinspectie is verreweg de eenvoudigste oplossing.
- Bepaalde 8.40-amvb's die van toepassing zijn op bepaalde categorieën inrichtingen bevatten voorschriften die het door de drijver van zo'n inrichting bewaren van afvalstoffen (waaronder asbest) binnen en/of buiten zo'n inrichting in de weg staan.
- Wanneer de inrichting niet onder een amvb valt en dus onder de vergunningplicht valt dient in de vergunning de bepaling te zijn opgenomen dat afvalstoffen niet in de bodem terecht mogen komen of in de bodem mogen worden gebracht en dat het bewaren van afvalstoffen op de bodem zodanig moet geschieden dat geen verontreiniging kan optreden en/of de bepaling te zijn opgenomen dat afvalstoffen op gezette tijden uit de inrichting moeten worden afgevoerd waarbij het afvoeren zodanig moet geschieden dat zich geen afval in of buiten de inrichting kan verspreiden.
- De gemeentelijke Afvalstoffenverordening of APV kan regels bevatten ten aanzien van de opslag van huishoudelijk afval dat nog niet is ingezameld of afgegeven.
- De Provinciale Milieuverordening (PMV) kan regels bevatten ten aanzien van de opslag van bedrijfsafvalstoffen en ingezamelde of afgegeven huishoudelijke afvalstoffen. Indien de PMV geen regels bevat, dan kan de gemeente regels stellen.
- De Wm verbiedt de opslag van (gevaarlijke) afvalstoffen buiten een inrichting, behalve wanneer ontheffing is verleend.
- De Wm verbiedt het buiten een inrichting op of in de bodem brengen van afvalstoffen.
- Het Asbest-verwijderingsbesluit en het Arbeidsomstandighedenbesluit bevatten voorschriften voor de wijze waarop asbestbevattend afval moet worden verpakt en afgevoerd.
- Het Asbest-verwijderingsbesluit bevat voorschriften voor de wijze waarop dit afval moet worden opgeslagen.

Afhankelijk van de situatie worden bij opslag van asbestbevattende platen in een bedrijf voorschriften van één of meerdere van de bovengenoemde besluiten overtreden. Handhaving zal dan ook op grond van de betreffende besluiten moeten plaatsvinden.

8.13 Welke maatregelen moeten genomen worden bij een 'asbestbrand'?

De problematiek rondom 'asbestbranden' is zeer complex. Voor antwoorden op vragen over asbest-branden wordt verwezen naar het 'Plan van aanpak asbest-brand', dat als gezamenlijke publicatie van de Ministeries van VROM en Binnenlandse Zaken is verschenen (derde, gewijzigde druk, januari 1998).

8.14 Welke regels gelden wanneer bij een particulier 100 m² asbestplaten zijn opgeslagen?

Dat is een theoretische vraag. Het is onwaarschijnlijk dat een particulier 100 m² asbestplaten heeft opgeslagen. Vermoedelijk betreft het een bedrijf of zelfstandige ondernemer. Mocht het toch een particulier betreffen, dan kan de gemeentelijke Afvalstoffenverordening of APV regels bevatten ten aanzien van de opslag van huishoudelijk afval dat nog niet is ingezameld of afgegeven. Verder is er niets voor geregeld. Het Arbeidsomstandighedenbesluit, dat onder meer het in voorraad houden van asbest verbiedt, is alleen van toepassing op arbeidssituaties.

Indien de platen afkomstig zijn van sloop, dan kan de sloopvergunning of mededeling voorschriften bevatten over de afvoer van de platen. Indien er geen sloopvergunning of mededeling onder voorschriften is afgegeven is er sprake van illegale sloop. Voor meer informatie over de wijze hoe opgetreden zou moeten worden, zie de 'Uitvoerings- en handavingsbundel Asbest-verwijderingsbesluit.'

8.15 Wat kan worden gedaan tegen een particulier die asbestbevattend materiaal bewerkt?

Wanneer een particulier asbestbevattend materiaal zodanig bewerkt dat er asbestvezels in de lucht vrijkomen, dan is er sprake van een onwenselijke situatie. Afhankelijk van de situatie kan op de volgende manieren worden opgetreden:

- Wanneer het bouwwerk en/of de omgeving van het bouwwerk door het bewerken verontreinigd is met asbest, kan de gemeente de eigenaar van het bouwwerk, door middel van een aanschrijving op grond van artikel 14 e.v. van de Woningwet in combinatie met de Gemeentewet (bestuursdwang), dwingen het bouwwerk en/of de omgeving van het bouwwerk te laten schoonmaken.
- Wanneer in een plaatselijke verordening een bepaling staat dat derden niet in gevaar gebracht mogen worden, dan kan de gemeente op grond van deze bepaling optreden.
- Wanneer in de gemeentelijke bouwverordening een bepaling staat dat het zodanig bewerken van asbest

dat er asbestvezels in de lucht vrijkomen, verboden is, dan kan de gemeente op grond van deze bepaling optreden.

- Op grond van artikel 173a van het Wetboek van strafrecht wordt het in de lucht (bij voorbeeld bij het bewerken van het materiaal) brengen van stoffen die de openbare gezondheid bedreigen dan wel levensgevaar voor derden veroorzaken, verboden. Dan moet wel worden bewezen dat het opzettelijk en wederrechtelijk gebeurt. Afgewacht moet worden of de rechter oordeelt dat er daadwerkelijk van een dergelijk gevaar sprake is. Daarom geldt ook hier weer dat de uitkomst van deze procedure onzeker is.

8.16 Wat kunt u doen bij het constateren van een illegale sloop van asbest?

Als asbest illegaal en zonder voorzorgsmaatregelen is gesloopt, bestaat een grote kans dat de betreffende ruimte of het terrein verontreinigd is met asbestvezels. Verlaat de plaats zo spoedig mogelijk. Ga in elk geval niet stofzuigen, want daardoor worden de asbestvezels alleen maar verder verspreid over de ruimte. Als het sloop van asbest uit een bouwwerk betreft, schakel dan de gemeente in. Betreft het het door een bedrijf uit elkaar nemen van een asbesthoudend object, licht dan de VROM-inspectie in.

8.17 Wat kan de gemeente doen wanneer er een melding binnenkomt van illegale asbestsloop?

De gemeenten zijn belast met de eerstelijns handhaving van de bouwverordening. Op grond van een wijziging van de Woningwet heeft het Asbest-verwijderingsbesluit directe werking wanneer de bepalingen hieruit niet zijn overgenomen in de bouwverordening. In nagenoeg de meeste gevallen maken gemeenten gebruik van de modelbouwverordening van de VNG, waardoor de bepalingen uit het Asbest-verwijderingsbesluit via de bouwverordening gelden. De verantwoordelijkheid bij de gemeenten voor dit toezicht is in de regel ondergebracht bij bouw- en woningtoezicht. De interne organisatie verschilt echter per gemeente.

De gemeenten kunnen bestuursrechtelijk (bestuursdwang danwel dwangsom) en/of strafrechtelijk optreden bij een overtreding van het Asbest-verwijderingsbesluit/de gemeentelijke bouwverordening. Dit kan zowel op eigen initiatief als na melding van een overtreding.

Voorbeelden van overtredingen waartegen de gemeente op kan treden zijn:

- Het asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt door een niet deskundig bedrijf.
- voor het tijdelijk opslaan van asbest(houdend materiaal) na de sloop wordt geen afgesloten container of afgesloten opslagplaats gebruikt.

8.18 **Wat moet er gebeuren als tijdens sloop van een bouwwerk onverwacht asbest wordt aangetroffen?**

Stop onmiddellijk de sloopwerkzaamheden. Meldt de aanwezigheid van asbest direct aan de betreffende gemeente en aan de Arbeidsinspectie. Het asbest zal in de regel eerst moeten worden verwijderd door een deskundig asbestverwijderend bedrijf, alvorens de sloopwerkzaamheden kunnen worden voortgezet. Voorts zal de ruimte moeten worden schoongemaakt wanneer die verontreinigd is geraakt met asbest. In principe zou deze situatie zich niet mogen voordoen omdat het verboden is om sloopwerkzaamheden te verrichten voordat er een asbestinventarisatie heeft plaatsgevonden door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf.

8.19 **Wat kan gedaan worden wanneer een asbestbevattend bouwval gevaar voor derden oplevert?**

De gemeente kan dan de eigenaar of degene die uit andere hoofde bevoegd is, op grond van artikel 14 e.v. van de Woningwet, eventueel in combinatie met de Gemeentewet (bestuursdwang), aanschrijven tot het treffen van voorzieningen. Die voorzieningen kunnen de verplichting inhouden het asbest te laten verwijderen door een deskundig asbestverwijderend bedrijf.

Tevens kan een belanghebbende op grond van artikel 6: 174 Burgerlijk Wetboek een civiele procedure en indien spoedeisend belang aanwezig is een kort geding aanspannen tegen de eigenaar of bezitter van de bouwval.

Overigens is de eis tot verwijdering van asbesthoudende materialen uit een zolderruimte, ingevolge artikel 6: 174 Burgerlijk wetboek, de enige gevolgde kortgedingprocedure die ons bekend is (KG 1994/63). Deze eis werd afgewezen omdat niet voldoende aannemelijk was geworden dat de aanwezigheid van asbest in die situatie gevaar opleverde.

8.20 **Wat kan gedaan worden wanneer als gevolg van de aanwezigheid van losse asbestvezels in ventilatiekanalen emissie van asbestvezels in een gebouw plaatsvindt?**

De gemeente kan dan de eigenaar of degene die uit anderen hoofde bevoegd is, op grond van artikel 14 e.v. van de Woningwet, eventueel in combinatie met de Gemeentewet (bestuursdwang), aanschrijven tot het treffen van voorzieningen. Die voorzieningen kunnen de verplichting inhouden het asbest te laten verwijderen door een deskundig asbestverwijderend bedrijf danwel het afdekken van het asbest.

Of er sprake is van een onaanvaardbaar hoge concentratie asbestvezels in het binnenmilieu is te bepalen volgens de methode beschreven in de Regeling bouwbesluit materialen 1998.

Wanneer er sprake is van een (passieve) beroepsmatige blootstelling aan asbest in bijvoorbeeld een kantoorgebouw dan is tevens de arbeidsomstandighedenregeling van toepassing.

Daarnaast kan een belanghebbende indien spoedeisend belang aanwezig is op grond van artikel 6:174 Burgerlijk Wetboek een civiele procedure aanspannen in een kort geding tegen de eigenaar of bezitter van het gebouw.

Overigens is de eis tot verwijdering van asbesthoudende materialen uit een zolderruimte, ingevolge artikel 6: 174 Burgerlijk wetboek, de enige gevolgde kortgeding procedure die ons bekend is (KG 1994/63). Deze eis werd afgewezen omdat niet voldoende aannemelijk was geworden dat de aanwezigheid van asbest in die situatie gevaar opleverde. Deze procedure is overigens gevoerd voordat de Regeling bouwbesluit materialen 1998 van kracht werd. Een procedure zou heden ten dage gevoerd kunnen worden met gebruikmaking van deze regeling waardoor de uitkomst wellicht anders zou komen te liggen.

8.21 **Wat moet er gebeuren wanneer asbest wordt aangetroffen in een puinbreekinstallatie?**

Wanneer asbest terechtkomt in een puinbreekinstallatie, kunnen zeer veel asbestvezels vrijkomen. Daarom is het dringend aan te bevelen sloopafval dat wordt aangeboden bij puinbreekinstallaties, vooraf te onderzoeken op de aanwezigheid van asbest.

Wanneer asbest wordt aangetroffen, kan het asbestbevattende sloopafval het beste worden geweigerd. Een alternatief is het asbestbevattende afval voorzichtig te scheiden van het overige afval, maar het is zeer moeilijk zo'n scheiding volledig te realiseren. De asbesthoudende fractie (of wanneer scheiden niet mogelijk is: de gehele partij afval) moet vervolgens in plastic worden verpakt, worden voorzien van een merkteken dat het afval asbest bevat en gecontroleerd worden gestort op een stortplaats. Er bestaan speciale 'container bags' om het verpakken te vergemakkelijken.

Bij de productie van puingranulaat kan gewerkt worden volgens de asbestzorgvuldigheidsmodule zoals opgenomen in de BRL 2506. De aangeboden partijen worden dan steekproefgewijs gecontroleerd. Indien de hergebruiksnorm wordt overschreden wordt de partij afgekeurd. Het werken volgens een asbestzorgvuldigheidsmodule bij een puinbreker geeft dus geen garantie maar slechts een indicatie dat materiaal asbestvrij is. Zie voor de norm van asbest in puingranulaat vraag 4.2. en voor de bepalingsmethode vraag 4.6.

Wanneer overigens niet-verpakt asbestbevattende afval in een puinbreekinstallatie wordt aangetroffen, heeft bij het slopen een overtreding plaatsgevonden van voorschriften in het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Asbest-verwijderingsbesluit en/of de bouwverordening.

9 Kosten

9.1 Hoeveel kost het verwijderen van asbest de Nederlandse maatschappij?

De kosten van verwijdering door gespecialiseerde bedrijven van asbest bedragen de komende tientallen jaren naar verwachting ongeveer 225 miljoen euro per jaar. In totaal zal de verwijdering van asbest de Nederlandse maatschappij meer dan 4,5 miljard euro gaan kosten. Deze kosten kunnen echter worden uitgesmeerd over een periode van tenminste enkele tientallen jaren. De kosten van de inventarisatie van asbest door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf bedragen ongeveer 10% van de asbestverwijderingskosten.

9.2 Waarom zijn de kosten om asbest te verwijderen zo hoog?

De hoge kosten van het laten verwijderen door een gespecialiseerd bedrijf worden veroorzaakt door:

- beschermingsmiddelen voor de werknemers;
- zorgvuldige verwijdering, vaak onder belastende omstandigheden voor de werknemers;
- technieken die moeten worden toegepast om verontreiniging van het milieu met asbestvezels te voorkomen;
- kosten van verpakking en opslag van asbestbevattend afval;
- transportkosten van asbestbevattend afval;
- stortkosten;
- opleidingskosten voor de werknemers;
- kosten van certificering van bedrijven.

Niettemin komt het soms voor dat gespecialiseerde bedrijven te hoge bedragen rekenen voor de verwijdering van asbest. Het is daarom aan te raden offertes te vragen bij meer dan één asbestverwijderend bedrijf.

9.3 Wie betaalt het verwijderen van asbest eigenlijk?

In principe moet de eigenaar van het asbestbevattend materiaal de kosten van het verwijderen betalen. Voor het weghalen van vloerbedekking uit huurhuizen bestaat geen financiële regeling. Of de huurder of de verhuurder de kosten betaalt, hangt sterk af van de situatie. De overheid verstrekt geen subsidie op het verwijderen van asbestbevattend materiaal. Soms is het mogelijk een beroep te doen op een gemeentelijke bijstandsregeling, als de financiële positie van de particulier hier aanleiding toe geeft.

Alleen voor de verwijdering van asbest uit bepaalde asbestbevattende wegen in de omgeving van Twente en Harderwijk is in het verleden subsidie verleend omdat deze wegen in de omgeving van voormalige asbestindustrie gesitueerd lagen.

9.4 Hoeveel kost een analyse van een materiaalmonster op de aanwezigheid van asbest door een gespecialiseerd laboratorium?

Een analyse van een asbestmonster door een gespecialiseerd laboratorium kost doorgaans tussen de 30 en 45 euro. Particulieren die willen weten of een bepaald materiaal asbest bevat kunnen contact opnemen met de Keuringsdienst van Waren, telefoon (0800) 0488.

9.5 Hoe kan een gemeente de kosten van de inzameling van asbestbevattend afval het beste financieren?

De gemeente kan deze kosten het beste financieren door:

- particulieren die asbestbevattend afval komen brengen geen kosten in rekening te brengen;
- voor het ophalen van asbestbevattend afval bij particulieren een klein bedrag te rekenen, maar niet zo hoog dat de particulier wordt gestimuleerd het afval illegaal te storten;
- de overige kosten van de inzameling te verwerken in de gemeentelijke reinigingstarieven.

9.6 Is de omslag van kosten voor de inzameling van asbestbevattend afval van huishoudens niet in strijd met het principe 'De vervuiler betaalt'?

Het is gebruikelijk dat de kosten voor de inzameling van klein chemisch afval worden omgeslagen over alle inwoners van een gemeente. De omslag van de kosten voor de inzameling van asbestbevattend afval van huishoudens is hiermee vergelijkbaar. Overigens kan een gemeente er ook voor kiezen om bij de acceptatie van bij voorbeeld asbestcementplaten een bepaald tarief per plaat te rekenen. Hierdoor wordt wel de drempel om het afval volgens de regels af te voeren groter en daarmee ook de kans op illegale stort.

9.7 Wie moet de kosten betalen van verwijdering en afvoer van asbest uit bouwwerken en objecten na een bedrijfsbeëindiging?

Na een bedrijfsbeëindiging zullen de bouwwerken en objecten van dit bedrijf in handen komen van een nieuwe eigenaar. Wanneer deze asbest uit de bouwwerken of objecten wil verwijderen, zal hij de kosten hiervan moeten betalen.

9.8 Bestaan er regels voor tarieven van stortplaatsen?

Nee. De storttarieven voor asbestbevattend afval variëren van ongeveer 50 tot ongeveer 150 euro per ton. De verschillen zijn onder meer het gevolg van verschil in grondprijzen, verschil in de wijze waarop de stort plaatsvindt en verschil in beleid ten aanzien van de tarieven.

9.9 Leiden de hoge kosten van verwijdering en stort van asbest er niet toe dat de eigenaar het asbest laat zitten?

Dit kan in veel gevallen inderdaad gebeuren. Echter, wanneer het asbestbevattende materiaal hechtgebonden is, niet beschadigd of verweerd is en niet wordt bewerkt, is het ook geen slechte oplossing om het asbest te laten zitten. Wanneer het asbestbevattende materiaal losgebonden is, zullen in veel gevallen wel maatregelen worden getroffen.

9.10 Leiden de hoge kosten van verwijdering en stort van asbest niet tot daling van de waarde van huizen en gebouwen?

Dit kan inderdaad het geval zijn, wanneer in een huis of gebouw asbestbevattend materiaal aanwezig is. Dit materiaal zal namelijk in de toekomst ooit verwijderd moeten worden, hetgeen aanzienlijke kosten met zich kan brengen.

9.11 Hoe hoog zijn de kosten van onderzoek van bouwwerken en objecten op de aanwezigheid van asbest?

Dat hangt van allerlei factoren af, zoals aard en grootte van het bouwwerk/object, het jaar waarin de bouw plaatsvond en het aantal identieke bouwwerken/objecten dat tegelijk wordt onderzocht. De onderzoekskosten zijn niet verwaarloosbaar, maar aanzienlijk lager (ongeveer 10%) dan de kosten van verwijdering van de asbestbevattende materialen. Ook bij dit soort onderzoeken is het aan te raden om meerdere offertes aan te vragen bij verschillende asbestinventarisatiebedrijven.

9.12 Wie betaalt de opruim- en schoonmaakkosten bij incidenten?

Bij incidenten als asbestbrand en asbeststorm moet de eigenaar van het asbest in principe de opruimkosten betalen. Zie het Plan van aanpak asbestbrand voor meer informatie hierover. Bij illegale asbestsloop en illegale asbeststort is de veroorzaker aansprakelijk voor de opruim- en schoonmaakkosten. Degene die de kosten moet betalen, dient in de gelegenheid te worden gesteld zelf opdracht te geven tot opruimen, beheersmaatregelen of sanering. Wanneer de betrokkene dit ook na (spoedshalve) aanschrijving door het bevoegd gezag niet doet, kan het bevoegd gezag zelf opdracht geven tot opruimen, beheersmaatregelen of sanering en de kosten trachten te verhalen op de eigenaar of de veroorzaker.

9.13 Zijn eigenaren van bouwwerken en objecten verzekerd tegen de opruim- en schoonmaakkosten na een 'asbestbrand' of 'asbeststorm'?

Dat hangt af van de inhoud van de polis. Het verdient aanbeveling de inhoud van de polis te lezen en een aanvullende verzekering af te sluiten wanneer de polis de opruim- en schoonmaakkosten na een 'asbestbrand' of 'asbeststorm' niet of slechts gedeeltelijk dekt. Er zijn verzekeraars die hierover een brief naar hun polishouders hebben gezonden.

9.14 Is het bekend dat sommige boeren vanwege een aangekondigde verhoging van hun verzekeringspremie asbestbevattende platen uit hun schuren en stallen verwijderen?

Gesteld wordt dat sommige boeren die van hun verzekeraar een brief hebben gekregen dat de premie voor hun opstalverzekering wordt verhoogd vanwege de aanwezigheid van asbest, het asbest zelf uit hun schuren en stallen verwijderen. Het gaat doorgaans om een premieverhoging met enkele honderden guldens per jaar. Met deze premieverhoging zijn de opruimkosten na een asbestbrand of een asbeststorm gedekt. Bedrijven, instellingen en zelfstandigen die zelf asbest uit hun gebouwen verwijderen overtreden de wet en kunnen hun eigen gezondheid en die van anderen in gevaar brengen.

9.15 Zijn gemeenten aansprakelijk voor eventuele kosten wanneer ze zich niet hebben gehouden aan de wettelijke voorschriften of wettelijke voorschriften niet goed handhaven?

Dat zal van de situatie afhangen. In dit verband zijn twee vragen van belang:

- 1 Heeft de gemeente wettelijke voorschriften overtreden?
- 2 Is er sprake van verwijtbaar gedrag?

Mede afhankelijk van het antwoord op deze vragen kan een rechter besluiten tot het laten betalen van bepaalde kosten door een gemeente. Dit geldt niet alleen voor asbest, maar in het algemeen.

9.16 Is de werkgever aansprakelijk bij beroepsziekten als gevolg van blootstelling aan asbest?

In beginsel wel. De werkgever is in veel gevallen aansprakelijk wanneer een werknemer een ziekte oploopt als gevolg van het in kader van beroep of bedrijf werken met asbest. In dit verband is een uitspraak van de Hoge Raad van belang (het zogenaamde 'Schelde-arrest'). De Hoge Raad oordeelde dat de werkgever moet bewijzen dat een door asbest veroorzaakte vorm van kanker bij een (voormalige) werknemer niet het gevolg is van blootstelling gedurende de arbeidsperiode bij de betreffende werkgever, in plaats van dat de bewijslast bij de werknemer zou liggen. Meer informatie is ook te krijgen via het Instituut Asbestslachtoffers.

Bijlage 1

Afkortingenlijst

APV	Algemene Plaatselijke Verordening	Stb.	Staatsblad
AT	Asbestos technologies	Stcrt.	Staatscourant
Awb	Algemene wet bestuursrecht	szw	Sociale zaken en werkgelegenheid
Awbt	Algemene wet op het binnentreden	TDI	toelaatbare dagelijkse inname
Baga	Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen	VAVB	Vereniging van Asbestverwijderende Bedrijven
boa	buitengewoon opsporingsambtenaar	VLG	(Reglement) Vervoer over land van gevaarlijke stoffen
BRL	Nationale Beoordelingsrichtlijn	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
B&W	College van burgemeester en wethouders	VOAM	Vereniging voor Onderzoek naar Asbest- en Milieubedreigende stoffen
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst	VR	verwaarloosbaar risiconiveau
CI	certificatie-instelling	VROM	(Ministerie van) Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
CV	centrale verwarming	VVTB	Vereniging voor Verwijdering van Toxische en gevaarlijke bouwmaterialen
DGM	Directoraat-Generaal Milieubeheer (van het Ministerie van VROM)	Wed	Wet op de economische delicten
DGHV	Directoraat-Generaal van de Volkshuisvesting (van het Ministerie van VROM)	Wm	Wet milieubeheer
DTA	Deskundig Toezichthouder Asbestsloop	Wms	Wet milieugevaarlijke stoffen
EEG	Europese Economische Gemeenschap	WOB	Wet Openbaarheid Bestuur
EG	Europese Gemeenschap	Ww	Woningwet
EVOA	EG-verordening overbrenging van afvalstoffen		
GGD	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst		
Gw	Gemeentewet		
IMA	Internationaal meldpunt afvalstoffen		
IMH	Inspectie Milieuhygiëne		
IPO	Interprovinciaal Overleg		
IVH	Inspectie Volkshuisvesting		
KCA	Klein chemisch afval		
KG	kort geding		
KVK	Kamer van Koophandel		
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie (Nederland)		
MBV	Model-bouwverordening (van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten)		
MTR	maximaal toelaatbaar risiconiveau		
NEN	Nederlandse eindnorm		
NER	Nederlandse Emissie Richtlijnen		
NSPB	Nederlandse Schoorsteenvegers Patroons Bond		
NVRD	Nederlandse Vereniging van Reinigingsdirecteuren		
NT	New Technologies		
OLC	Stichting opleidings- en ontwikkelingsfonds voor het loodgieters-, fitters- en centrale verwarmingsbedrijf		
OM	Openbaar Ministerie		
Ovj	Officier van Justitie		
PMV	Provinciale milieuverordening		
pv	proces verbaal		
PVC	polyvinylchloride		
RIMH	Regionale Inspectie Milieuhygiëne		
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne		
RVA	Raad voor Accreditatie		
SBK	Stichting Bouwkwiteit		
Sr.	Wetboek van strafrecht		

Bijlage 2

Mondelinge informatie

Als u na het raadplegen van deze publicatie nog vragen over asbest heeft, kunt u, afhankelijk van de situatie waarop uw vragen betrekking hebben, een van de onderstaande organisaties benaderen:

- Overheden en bedrijven met vragen over asbest kunnen terecht bij InfoMil, telefoon (070) 361 05 75, internet www.infomil.nl
- Gemeenten kunnen met vragen over asbest tevens terecht bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, telefoon (070) 373 80 23, internet www.vng.nl
- Particulieren kunnen met vragen over asbest terecht bij het Bureau persoonlijke voorlichting van het Ministerie van VROM, telefoon (070) 339 50 50, internet www.minvrom.nl
- Particulieren die materiaal, waarvan men vermoedt dat het asbest bevat, willen laten onderzoeken, kunnen hierover informatie verkrijgen bij de Keuringsdienst van Waren, telefoon (0800) 04 88, internet www.keuringsdienstvanwaren.nl
- Voor vragen over het doen van een verzoek om toestemming tot sloop van asbest uit een bouwwerk of het afvoeren van huishoudelijk asbestbevattend afval, kunt u contact opnemen met uw gemeente. Voor adressen waar u als particulier verpakkingsmateriaal voor asbestbevattend afval en stickers met de opdruk 'asbest' kunt krijgen, kunt u contact opnemen met uw gemeente.
- Mensen met vragen over asbest en arbeidsomstandigheden kunnen contact opnemen met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, afdeling Informatie, telefoon (0800) 90 51, internet www.minszw.nl
- Vragen over welke laboratoria gecertificeerd zijn voor het doen van een eindmeting en bepaalde andere asbestverrichtingen kunnen gesteld worden bij de Raad voor Accreditatie, telefoon (030) 239 45 00, internet www.rva.nl
- Voor vragen over het persoonscertificaat DTA-A kunt u contact opnemen met de STIPDT, internet www.stipdt.nl, e-mail info@stipdt.nl
- Bij vragen over de certificatie van asbestverwijderings- en asbestonderzoekbedrijven kan contact opgenomen worden met de Stichting Bouwkwiteit (SBK), telefoon (070) 307 29 29, internet www.bouwkwiteit.nl
- Gecertificeerde asbestverwijderings- en asbestonderzoekbedrijven kunnen met vragen over de verscheidene BRL-en contact opnemen met de Stichting Beheer Certificatieregelingen (SBC), telefoon (030) 689 89 27
- Adressen en telefoonnummers van de regio's van de Arbeidsinspectie:
 - *Noord*, postbus 30016, 9700 RM Groningen, telefoon (050) 522 58 80, fax (050) 526 72 02
 - *Noordwest*, Leeuwendalersweg 21, 1055 JE Amsterdam, telefoon (020) 581 26 12, fax (020) 686 47 03
 - *Oost*, postbus 9018, 6800 DX Arnhem, telefoon (026) 355 71 11, fax (026) 442 40 46
 - *Midden*, postbus 820, 3500 AV Utrecht, telefoon (030) 230 56 00, fax (030) 230 56 80
 - *Zuidwest*, postbus 9580, 3007 AN Rotterdam, telefoon (010) 479 83 00, fax (010) 479 70 93
 - *Zuid*, postbus 940, 6040 AX Roermond, telefoon (0475) 35 66 66, fax (0475) 35 66 60
- Adressen en telefoonnummers van de regio's van de VROM-inspecties:
 - *Noord*, Cascadelaan 10, postbus 30020, 9700 RM Groningen, telefoon (050) 599 27 00, fax (050) 599 26 99
 - *Oost*, Pels Rijkenstraat 1, postbus 136, 6800 AC Arnhem, telefoon (026) 352 84 00, fax (026) 352 84 55
 - *Noordwest*, Kennemerplein 6-8, postbus 1006, 2001 BA Haarlem, telefoon (023) 515 07 00, fax (023) 515 07 77
 - *Zuidwest*, Huis te Landelaan 492, postbus 5312, 2280 HH Rijswijk, telefoon (070) 398 58 11, fax (070) 398 58 50
 - *Zuid*, Schimmelt 28, postbus 850, 5600 AW Eindhoven, telefoon (040) 265 29 11, fax (040) 246 09 02
- Voor vragen over de gezondheidsrisico's van asbest kan contact worden opgenomen met de GGD, internet www.ggd.nl
- Gevallen van sloop van asbest door een niet-gecertificeerd bedrijf en andere overtredingen bij sloop van asbest kunnen worden gemeld aan de betreffende gemeente of politie, wanneer het bouwwerken betreft en aan de VROM-inspectie, of de politie, wanneer het objecten betreft.

- Gevallen van het structureel niet of onvoldoende handhaven door een gemeente van de voorschriften voor het slopen van asbest in de bouwverordening kunnen worden gemeld aan de vrom-inspectie indien door het niet handhaven gevaar of ernstige hinder ontstaat of kan ontstaan.

Enkele andere praktische telefoonnummers

- *Milieucentraal*
telefoon (0900) 17 19,
internet www.milieucentraal.nl
- *Stichting Arbouw (bouwnijverheid)*
telefoon (020) 580 55 80,
internet www.arbouw.nl
- *Vereniging eigen huis*
telefoon (033) 450 77 00,
internet www.eigenhuis.nl
- *Woonbond (voor huurders)*
telefoon (020) 551 77 00,
internet www.woonbond.nl
- *Instituut asbestslachtoffers*
telefoon (070) 306 87 70,
internet www.asbestslachtoffers.nl

Bijlage 3

Schriftelijke informatie en publicaties

- De volgende publicaties over asbest kunnen worden besteld bij de Stichting Beheer Certificatieregelingen (SBC), Postbus 8138, 3503 RC Utrecht, telefoon (030) 689 89 27, telefax (030) 689 99 27:
 - Nationale beoordelingsrichtlijn voor het KOMO-procescertificaat algemeen asbestverwijderen (BRL 5050), derde, herziene, versie, 1999.
 - Nationale beoordelingsrichtlijn voor het KOMO-procescertificaat voor asbestinventarisatie (BRL 5052), tweede, herziene versie, 1998.
- De volgende publicaties over asbest kunnen worden besteld bij de Stichting Bouwkwaliiteit, Postbus 1201, 2280 CE Rijswijk, telefoon (070) 307 29 29, fax (070) 390 29 47:
 - Overzicht van asbestverwijderingsbedrijven die beschikken over een KOMO-procescertificaat voor het verwijderen van asbest.
 - Overzicht van asbestinventarisatiebedrijven die beschikken over een KOMO-procescertificaat asbestinventarisatie.

U kunt deze overzichten ook vinden op internet: www.bouwkwaliiteit.nl. Daarbij geldt dat particulieren hun postcode moeten intoetsen en dan een overzicht van bedrijven in de regio krijgen. Bedrijven kunnen een abonnement nemen en krijgen dan een wachtwoord toegewezen.
- Een overzicht van voor bepaalde asbestverrichtingen door de Raad voor Accreditatie geaccrediteerde laboratoria kan worden verkregen bij de Raad voor Accreditatie, telefoon (030) 239 45 00. Let op: Er zijn aparte accreditaties voor verschillende asbestverrichtingen. U kunt dit overzicht ook vinden op internet www.rva.nl
- Informatie over persoonscertificatie verwijdering asbest en crocidoliet kan worden verkregen via www.stipdt.nl
- De volgende vrom-publicaties over asbest kunnen worden besteld bij het Distributiecentrum vrom, telefoon (0900) 80 52, bestelfax (0900) 20180 52 (tussen haakjes staat steeds het distributienummer):
 - Basisdocument asbest (en advies Gezondheidsraad) (4906; niet meer verkrijgbaar).
 - Asbest in het milieu; informatie voor handhavers en andere betrokkenen (11873).
 - Landelijke richtlijn verwijdering, inzameling, afvoer en stort van asbestbevattend afval van huishoudens voor gemeenten, provincies en stortplaatsen (10844; niet gratis; uitverkocht).
 - Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbestverwijderingsbesluit (20303).
 - Plan van aanpak asbestbrand (17006).
 - 235 vragen over asbest (14298/174; gezamenlijke publicatie vrom en InfoMil. De publicatie '235 vragen over asbest' kunt u ook vinden op internet: www.infomil.nl.
 - Circulaire asbest d.d. 31 mei 1995 (12804).
 - Circulaire asbest december 1996 (14467; niet meer verkrijgbaar).
 - Circulaire streefwaarden en interventiewaarden bodemsanering (Staatscourant 2000, 39; met aparte paragraaf over asbest).
 - Brochure 'Wat u vooraf moet weten over het verwijderen van asbesthoudende vloerbedekking; het gebruik van de doe-het-zelfset door particulieren' (12802).
 - Brochure 'Handleiding voor het verwijderen van asbesthoudende vloerbedekking; het gebruik van de doe-het-zelfset door particulieren' (12803).
 - Standaardvoorschriften en aanbevelingen voor het verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen door particulieren; publicatie van de Minister van vrom overeenkomstig het Asbestverwijderingsbesluit en een toelichting daarop (12780).
- De volgende gezamenlijke publicaties van vrom en szw kunnen worden besteld bij het Distributiecentrum vrom, telefoon (0900) 80 52, bestelfax (0900) 20180 52 of bij de szw-informatie-telefoon, (0800) 90 51, bestelfax (070) 333 66 55:
 - Brochure 'Asbest in bedrijven en instellingen' (vrom-nummer 22617; szw-nummer B243).
 - Brochure 'Asbest in en om het huis' (vrom-nummer 22719, szw-nummer B242).
- De volgende szw-publicatie over asbest kan worden besteld bij sdu Servicecentrum Uitgevers, telefoon (070) 378 98 80, telefax (070) 378 97 83:
 - Asbest, A1-3 (vervangt de publicatie v28; niet gratis).
- De volgende szw-publicatie kan worden besteld bij de szw-informatie-telefoon (0800) 90 51, bestelfax (070) 333 66 55:
 - Brochure 'Asbest en gezondheidsschade'.
 - Brochure 'Arbo-diensten: een verplichting, een verlichting'.
 - Checklist 'Gezondheidsrisico's voor werkgevers met één werknemer'.

- Wet- en regelgeving die vanaf 1995 in het Staatsblad of de Staatscourant is gepubliceerd, kunt u vinden op www.overheid.nl.
- De volgende VNG-publicaties kunnen worden besteld bij de uitgeverij van de VNG, telefoon (070) 373 88 88:
 - De losbladige VNG-uitgave Standaardregelingen in de bouw. Hierin zijn de actuele editie van de Model-bouwverordening 1992 en het Asbestverwijderingsbesluit opgenomen. Voorts zijn hierin onder het onderdeel Lijst van publiekrechtelijk erkende kwaliteitsverklaringen overzichten opgenomen van gecertificeerde asbestverwijderings- en asbestinventarisatiebedrijven. Deze overzichten worden ieder jaar per 1 april en per 1 oktober geactualiseerd.
 - Model-bouwverordening 1992, 2e serie wijzigingen, Ledenbrief van de VNG d.d. 18 maart 1994. Lbr. 94/43, VHB/400967.
 - Model-bouwverordening 1992, 4e serie wijzigingen, Ledenbrief van de VNG d.d. 2 juli 1997, Lbr. 97/109, VHB/703867.
 - Model-bouwverordening 1992, 6e serie wijzigingen, Ledenbrief van de VNG d.d. 18 juni 1998, Lbr. 98/104, VHB/802624.
 - Leidraad asbestonderzoek.
- De volgende publicaties kunnen worden verkregen bij het NNI, telefoon (015) 269 03 91:
 - Gids persoonlijke beschermingsmiddelen (ISBN 90-5254-077-2).
 - NEN 5896 (Methode voor de bepaling van asbest in materialen).
 - NEN 5897 (Methode voor de bepaling van asbest in afval en puingranulaat.).
 - NEN 5707 (Methode voor de bepaling van asbest in bodem en grond).
- De volgende TNO-publicaties kunnen worden besteld bij TNO-MEP, telefoon (055) 5493812:
 - Asbest in de bodem. Ontwikkeling van een meetmethode voor het bepalen van asbest in de bodem (Fase 2 en 3). TNO-MEP R 96/181.
 - Asbest in puin en puingranulaat. TNO-MEP R 98/281.
 - Het vrijkomen van asbest bij brand. TNO-MW R 95/152.
- Overige belangrijke publicaties die tegen betaling elders kunnen worden besteld:
 - Asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties, ISBN 90-5749-299-7. Dit onderzoeksrapport is tegen betaling verkrijgbaar bij Elsevier bedrijfsinformatie bv, telefoon (070) 441 55 55
 - ‘Leidraad verantwoord werken bij het voorbehandelen en schilderen van asbesthoudende ondergronden’. De leidraad is verkrijgbaar bij het Bedrijfschap Schildersbedrijf, telefoon (070) 336 65 00.
 - ‘Handboek asbest voor installatiebedrijven’. Het handboek is verkrijgbaar bij Intechnum, telefoon (0348) 43 73 56.
 - ‘Kleintje asbest’. Dit zakboekje bevat een selectie uit het ‘Handboek asbest voor installatiebedrijven’ en kan op locatie apart van het handboek worden gebruikt. Het zakboekje is verkrijgbaar bij Intechnum, telefoon (0348) 43 73 56.
 - ‘Werkplan voor het verwijderen en afvoeren van asbestcement buizen uit het ondergrondse openbare gas-, waterleiding- en rioolnet’. Dit werkplan is verkrijgbaar bij de VEWIN, telefoon (070) 395 35 35.
 - ‘Gefundeerd op weg’ (publikatie 81). Deze publicatie is verkrijgbaar bij het CROW, telefoon (0318) 62 04 10.
 - ‘Asbesttoepassingen in de burger- en utiliteitsbouw’ en ‘vraag en antwoord over asbest’. Deze publicaties kunnen worden besteld bij de Stichting Arbouw, telefoon (020) 580 55 80.
 - ‘Asbest: een handleiding voor opsporing en integrale aanpak’. Deze publicatie kan worden besteld bij de afdeling Verkoop van het NIA, telefoon (020) 549 84 04/4 65.

Bijlage 4

Overzicht belangrijkste asbestwet- en regelgeving per 21 november 2001

Huidige regelgeving van de Europese Unie

1 EG-Verordening 259/93 van 1 februari 1993

Betreffende toezicht en controle op de grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Unie.

In deze rechtstreeks werkende Verordening wordt onder meer bepaald dat voor de uitvoer van asbest-bevattend afval naar het buitenland vooraf kennisgeving aan en toestemming van de bevoegde autoriteit vereist is. Het is afhankelijk van het land van bestemming of verzending wie de bevoegde autoriteit is. Bij de overbrenging moet een begeleidend document aanwezig zijn.

N.B. Verder zijn er nog drie EG-richtlijnen voor asbest, namelijk voor asbest in het milieu, asbest in arbeidsomstandigheden en asbest in producten, die door de Lid-Staten moeten zijn omgezet in nationale regelgeving. De EG-richtlijn voor asbest in producten is recentelijk aangescherpt (1999/77) en bevat nu een totaalverbod op het op de markt brengen en toepassen van materialen en producten waaraan met opzet asbest is toegevoegd.

Huidige regelgeving van het Ministerie van VROM

2 Asbest-verwijderingsbesluit en wijzigingsbesluiten

(Ministerie van VROM; Staatsblad 1993, 290, Staatsblad 1998, 171 en Staatsblad 2000, 445): Dit besluit beoogt de verspreiding van asbest naar het milieu te beperken. Het besluit bevat voorschriften voor het verwijderen en afvoeren van asbest uit bouwwerken, alsmede voor het in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf verwijderen en afvoeren van asbest uit objecten. Een object is een apparaat, transportmiddel, constructie of installatie, niet zijnde een bouwwerk in de zin van de Woningwet. De voorschriften in het besluit voor het slopen van asbest uit bouwwerken werken rechtstreeks totdat zij door gemeenten zijn verwerkt in de gemeentelijke bouwverordening. Bij het besluit horen:

- de Publicatie standaardvoorschriften voor het verwijderen van bepaalde asbestbevattende materialen door particulieren (Staatscourant 1994, 106);
- de Regeling merkteken asbestverwijdering (Staatscourant 1994, 164);
- de Regeling merkteken asbestonderzoek (Staatscourant 1996, 97);
- het Koninklijk Besluit betreffende de inwerking-treding van de artikelen van het Asbest-verwijderingsbesluit met betrekking tot asbestonderzoek (Staatsblad 1996, 291).
- de Regeling sloop tuinbouwkassen met asbest-bevattende voegkit (Staatscourant 2000, 250)

Een herziene versie van het besluit, het ontwerp-Asbest-verwijderingsbesluit 2001, is op 31 juli 2000 gepubliceerd in Staatscourant 2000, 145, pag 33-37. Naar aanleiding van het ontwerp-Asbest-verwijderingsbesluit 2001 is een discussie ontstaan over de herziening van de certificatiestructuur. Mede als gevolg hiervan wordt een vertraging verwacht voor het definitieve versie. Naar verwachting zal de definitieve publicatie van het Asbest-verwijderingsbesluit 2001 en de Asbestverwijderingregeling 2001 in het najaar van 2002 plaatsvinden.

De gemeente en de politie zien toe op de naleving van de voorschriften voor het slopen van asbest uit bouwwerken. De Inspectie Milieuhygiëne en de politie zien toe op de naleving van de voorschriften voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten.

3 Besluit asbestvrije frictiematerialen Wet milieugevaarlijke stoffen

(Ministerie van VROM; Staatsblad 1991, 507): In dit besluit wordt bepaald dat in personenauto's, behoudens een aantal uitzonderingen, geen asbesthoudende frictiematerialen mogen worden toegepast. De Inspectie Milieuhygiëne ziet toe op de naleving van dit besluit.

Op 9 februari 1989 is een convenant tussen de Staat, vertegenwoordigd door de Minister van VROM, en een groot aantal bij de RAI aangesloten importeurs en fabrikanten van voertuigen gesloten, waarin is afgesproken dat de betrokken importeurs en fabrikanten met ingang van 1 juli 1989 ter aflevering binnen Nederland geen voertuigen invoeren of vervaardigen, die zijn voorzien van asbesthoudende frictiematerialen.

4 Asbestbesluit Milieubeheer

(Ministerie van VROM; Staatsblad 1993, 42, inclusief wijziging in Staatsblad 1993, 583): Dit besluit stelt eisen aan de uitstoot van asbest naar de lucht door bepaalde categorieën Wet-milieubeheerplichtige bedrijven. De gemeente of provincie die de Wet-milieubeheervergunning verleent, ziet tevens toe op de naleving.

5 Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (Baga)

(Ministerie van VROM; Staatsblad 1993, 617, opnieuw gepubliceerd in ongewijzigde vorm in Staatsblad 1997, 663): In dit besluit wordt bepaald dat asbesthoudend afval als gevaarlijk afval wordt aangemerkt, met uitzondering van de volgende categorieën:

- Asbesthoudende afvalstoffen waarin de concentratie asbest kleiner is dan 5000 mg/kg droge stof.

- Asbesthoudende afvalstoffen waarin de concentratie asbest groter is dan 5000 mg/kg droge stof, die bestaan uit voorwerpen die in het afvalstadium zijn geraakt, tenzij dit is geschied voordat zij de gebruiker hebben bereikt. Voor de voorwerpen geldt dat ze als heel en zodanig herkenbaar moeten zijn: op gebroken en niet-herkenbare voorwerpen is het gestelde onder het voorgaande gedachtenstreefje van toepassing.
- Asbesthoudend afval afkomstig uit particuliere huishoudens, met uitzondering van afgegeven of ingezamelde afvalstoffen die zijn aangewezen als gevaarlijke afvalstof.

Verder is het besluit nog niet in werking getreden voor de volgende afvalstoffen die derhalve (nog) geen gevaarlijk afval zijn:

- asbesthoudend sloopafval uit bouwwerken;
- asbesthoudende remblokken en koppelingsschijven uit voertuigen.

Per 1 januari 2002 zullen het Baga en de Raaga worden ingetrokken en worden vervangen door de EURAL. De EURAL, die door de Europese Unie zal worden ingevoerd, is een samenvoeging van de Europese lijst van gevaarlijke afvalstoffen en de Europese afvalstoffencatalogus. Met de EURAL wil de Europese Commissie het systematisch onderscheid tussen gevaarlijke en niet-gevaarlijke afvalstoffen in de hele Europese Unie harmoniseren. Meer informatie over de EURAL kunt u vinden op de internetsite van het Ministerie van VROM: www.minvrom.nl (zie de pagina milieu, hoofdstuk afval).

6 *Regeling aanvulling aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (Raaga)*

(Ministerie van VROM; Staatscourant 1995, 121):

In deze regeling wordt (niet-hechtgebonden) asbesthoudend isolatiemateriaal in bouw- en sloopafval als gevaarlijk afval aangewezen. Voorbeelden van niet-hechtgebonden asbesthoudend isolatiemateriaal zijn spuitasbest en leidingisolatie.

7 *Wet verontreiniging oppervlaktewateren*

(Ministeries van VROM en V&W; Staatsblad 1994, 192, gewijzigd bij Staatsblad 1994, 311, 377 en 766):

Deze wet bevat voorschriften ter voorkoming en vermindering van de verontreiniging de oppervlaktewateren.

8 *Regeling met betrekking tot grenswaarden voor asbest Wet verontreiniging oppervlaktewateren*

(Ministerie van VROM; Staatsblad 1988, 592): Deze regeling stelt eisen aan de lozing van asbesthoudend afvalwater door bedrijven die asbest produceren, vervaardigen of industrieel afwerken. De beheerder van het betreffende water (dikwijls een waterschap) ziet toe op de naleving van de regeling.

9 *Stortbesluit bodembescherming Wet bodembescherming* (Ministerie van VROM; Staatsblad 1993, 55): In dit besluit wordt onder meer bepaald dat asbestbevattende afvalstoffen:

- zodanig moeten worden gestort dat asbestvezels niet kunnen vrijkomen;
- zodanig moeten worden behandeld, verpakt of afgedekt dat er geen asbestvezels in het milieu terecht kunnen komen;
- door het treffen van voorzieningen niet met andere afvalstoffen vermengd kunnen geraken.

De vergunningverlener van de stortplaats (provincie of gemeente) moet de bovengenoemde voorschriften sinds uiterlijk 1 maart 1995 in de vergunning hebben opgenomen en ziet toe op de naleving.

10 *Besluit stortverbod afvalstoffen*

(Ministerie van VROM; Staatsblad 1995, 345):

Dit besluit bevat onder meer een verbod bepaalde categorieën afvalstoffen op een stortplaats te storten. Zodra er een betaalbare techniek beschikbaar is waarmee de asbestvezels in asbestbevattend afval vernietigd kunnen worden, zal een dergelijk verbod voor asbestbevattend afval in werking treden

11 *Regeling Bouwbesluit materialen 1998*

(Ministerie van VROM; Staatscourant 1998, 138):

Op 1 september 1998 is de Regeling Bouwbesluit materialen 1998 in werking getreden. De Regeling bevat een prestatie-eis en een bepalingsmethode voor de asbestconcentratie in bouwwerken. In de nota van toelichting bij de Regeling is tevens een beoordelingsmodel opgenomen. In de meeste gevallen volstaat toepassing van het veel eenvoudigere en goedkopere beoordelingsmodel om te bepalen of maatregelen noodzakelijk zijn. Door de Regeling wordt het voor een gemeente veel eenvoudiger een eigenaar van een bouwwerk waarin de asbestconcentratie te hoog is, aan te schrijven tot het treffen van maatregelen.

12 *Besluit asbestwegen Wms*

(Ministerie van VROM; Staatsblad 2000, 374).

Dit besluit, dat de Regeling asbestwegen Wms vervangt, houdt in dat eigenaren van asbestbevattende wegen waarvan de chrysotielconcentratie plus tien maal de amfiboolconcentratie, beide bepaald volgens NEN 5897, hoger is dan 100 milligram per kilogram, op uiterlijk 1 januari 2000 maatregelen moeten hebben getroffen om te voorkomen dat gebruikers van deze wegen aan asbest worden blootgesteld. Deze maatregelen kunnen bestaan uit verwijdering van het asbestbevattende materiaal door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf of uit afdekken met asfalt, beton of klinkers. Voor bepaalde categorieën eigenaren geldt een uiterste datum van 1 juli 2001 in plaats van 1 januari 2000. Bij het besluit hoort de Regeling nadere eisen asbestwegen Wms (Staatscourant 2000, 190 met een

rectificatie in Staatscourant 2000, 212) en de ministeriële regeling waarin de uiterste saneringsdatum voor bepaalde categorieën eigenaren is uitgesteld naar 1 juli 2002 (gepubliceerd in Staatscourant van 7 mei 2001).

De VROM-inspectie houdt toezicht op de naleving van het besluit.

13 *Saneringsregeling asbestwegen Twente*

(Ministerie van VROM; Staatscourant 1999, 128)

Deze saneringsregeling bevat de mogelijkheid voor eigenaren van asbestbevattende wegen rondom de voormalige asbestfabriek in de gemeente Goor, niet zijnde overheden, die aan bepaalde voorwaarden voldoen, om eenmalig een financiële bijdrage in de vorm van een maatregel toegekend te krijgen. Deze maatregel bestaat, ter keuze aan de eigenaar, uit het laten verwijderen van het asbest door een deskundig asbestverwijderingsbedrijf of uit het laten aanbrengen van asfalt, beton of klinkers op de weg. Eigenaren moeten ook een eigen bijdrage betalen, behalve voor het laten asfalteren van de weg. Aanvragen moesten voor 1 oktober 1999 in het bezit zijn van InfoMil

14 *Saneringsregeling overige asbestwegen*

(Ministerie van VROM; Staatscourant 2000, 59)

Deze saneringsregeling lijkt sterk op de Saneringsregeling asbestwegen Twente. De regeling is van toepassing op eigenaren van asbestwegen rondom de voormalige asbestfabriek in de gemeente Harderwijk. Aanvragen moesten voor 1 juni 2000 in het bezit zijn van InfoMil

15 *Saneringsregeling asbestwegen Haaksbergen*

(Ministerie van VROM; Staatscourant 2001, 164, met rectificaties in Staatscourant 2001, 176 en 2001, 203). Tijdens de uitvoering van de Saneringsregeling asbestwegen Twente is er ten onrechte vanuit gegaan dat zich in de gemeente Haaksbergen geen asbestwegen binnen een straal van 12 kilometer rond het grondgebied van de gemeente voormalige gemeente Goor zou bevinden. Hierdoor heeft in de gemeente Haaksbergen onvoldoende voorlichting plaatsgevonden. Daarom is de Saneringsregeling asbestwegen Twente alsnog opengesteld voor wegen in de gemeente Haaksbergen (Saneringsregeling asbestwegen Haaksbergen). Aanvragen moesten voor 1 november 2001 in het bezit zijn van InfoMil

Toekomstige regelgeving van het Ministerie van VROM

16 *Besluit asbestinventarisatie in niet-sloopsituaties*

Dit besluit zal een verplichting bevatten voor eigenaren van bepaalde gebouwen met een relatief hoge kans op de aanwezigheid van (losgebonden) asbest om in niet-sloopsituaties een asbestinventarisatie te laten uitvoeren door een deskundig asbestinventarisatiebedrijf. Tevens zal dit besluit criteria bevatten om de vraag te kunnen beantwoorden of en zo ja

welke maatregelen na de asbestinventarisatie moeten worden genomen. Doel van het besluit is blootstelling aan asbest van gebruikers van deze gebouwen te voorkomen en het vrijkomen van asbestvezels bij (kleinschalige) onderhoudswerkzaamheden tegen te gaan.

Omdat de uitvoering en handhaving van dit besluit (grote) gevolgen kan hebben voor Nederlandse gemeenten wordt een inventarisatie uitgevoerd naar de mogelijke modellen voor uitvoering en handhaving van het besluit. Mede hierdoor is de oorspronkelijk planning van dit besluit niet haalbaar. De herziene planning is gericht om uiterlijk in 2003 een ontwerp-besluit voor te publiceren in de Staatscourant.

16 *Productenbesluit asbest*

In 2003 zal het ontwerp-Productenbesluit asbest worden gepubliceerd. Door middel van dit besluit zal EG-richtlijn 1999/77 worden geïmplementeerd. In deze richtlijn wordt het op de markt brengen en gebruik van producten waaraan asbest opzettelijk is toegevoegd, verboden. Voorts zullen in dit besluit alle overige productvoorschriften ten aanzien van asbest worden opgenomen. Deze voorschriften staan nu nog in verschillende besluiten, namelijk het Arbeidsomstandighedenbesluit, het Warenwetbesluit asbest, het Besluit asbestvrije frictiematerialen Wet milieugevaarlijke stoffen en de Regeling Bouwbesluit materialen 1998.

Huidige regelgeving van het Ministerie van SZW

17 *Arbeidsomstandighedenbesluit, hoofdstuk 4, afdeling 5 (asbest)*

(Ministerie van SZW; Staatsblad 1997, 60):

Dit onderdeel van het Arbeidsomstandighedenbesluit, dat sinds 1 juli 1997 het Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenbesluit vervangt, stelt regels aan het beroepsmatig werken met en beroepsmatige blootstelling aan asbest. Sinds 1 juli 1993 is de beroepsmatige toepassing en verkoop van asbest verboden. Het besluit is van toepassing op werkgevers, werknemers en zelfstandigen.

Bij het besluit hoort de Arbeidsomstandighedenregeling (Staatscourant 1997, 63), waarin de vrijstellingen van bepaalde voorschriften van het Arbeidsomstandighedenbesluit beschreven zijn. Voorts zijn er in de Staatscourant beleidsregels voor de arbeidsomstandighedenwetgeving ten aanzien van asbest gepubliceerd. Het betreft de volgende beleidsregels:

- 4.50: Doeltreffend meten van asbeststof in de lucht.
- 4.51: Sanitaire voorzieningen bij overschrijden actieniveaus asbeststof in de lucht en bij asbestsloop.
- 4.54: Melding slopen asbest of crocidoliet.
- 4.55: Voorschriften eindmeting bij asbestsloop.

18 *Arbeidsomstandighedenbesluit, hoofdstuk 2, afdeling 5 (bouwproces)*

Dit onderdeel van het Arbeidsomstandighedenbesluit, dat sinds 1 juli 1997 het Bouwprocesbesluit Arbeidsomstandighedenwet vervangt, beoogt de coördinatie van verantwoordelijkheden met betrekking tot arbeidsomstandigheden op de bouwplaats te bewerkstelligen. Het begrip bouwplaats betreft hier niet alleen de bouwplaats waar alleen 'bouwarbeid' plaatsvindt, maar geldt ook voor 'bouwplaatsen waar bouwactiviteiten plaatsvinden terwijl het bouwwerk/object door de bewoner/gebruiker in gebruik blijft. De eerder genoemde coördinatie is gericht op het tot stand brengen van een goede samenwerking tussen de betrokken partijen. Het besluit voorziet in de implementatie in de nationale wetgeving van de EEG-richtlijn betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen. In de richtlijn zijn voorschriften gegeven die de veiligheid en gezondheid van de werknemers op de bouwplaats beogen te waarborgen. De EEG-richtlijn richt zich tot alle bij het bouw(sloop)proces betrokken partijen, met het oog op de verbetering van de arbeidsomstandigheden in de bouw, waaronder ook begrepen wordt het slopen respectievelijk demontieren van bouwwerken/objecten. Het gaat hierbij om het hele traject van de ontwerp/onderzoeksfase tot en met de uitvoeringsfase. Niet alleen de werkgevers en werknemers, maar ook zelfstandigen, opdrachtgevers en ontwerpers/adviseurs worden, op basis van hun rol en positie in het proces, belast met een deel van de zorg voor veiligheid en gezondheid van degenen die op de bouwplaats werkzaam zijn.

19 *Arbeidsomstandighedenbesluit, hoofdstuk 8, afdeling 1 (persoonlijke beschermingsmiddelen)*

(Ministerie van szw; Staatsblad 1997, 60): Dit onderdeel van het Arbeidsomstandighedenbesluit, dat sinds 1 juli 1997 het Arbeidsomstandighedenbesluit persoonlijke beschermingsmiddelen vervangt, stelt regels aan de keuze, het gebruik en het onderhoud van persoonlijke beschermingsmiddelen.

20 *Besluit persoonlijke beschermingsmiddelen*

(Ministerie van szw; Staatsblad 1993, 241, laatstelijk gewijzigd bij besluit in Staatsblad 1994, 829): Dit besluit, dat gebaseerd is op de Wet op de gevaarlijke werktuigen (Staatsblad 1952, 104), regelt de kwaliteitseisen aan persoonlijke beschermingsmiddelen.

Huidige regelgeving van het Ministerie van VWS

21 *Warenwetbesluit asbest*

(Ministerie van vws; Staatsblad 1994, 674):

Dit besluit regelt welke asbestbevattende producten zijn verboden en op welke wijze asbestbevattende producten moeten worden geëtiketteerd. De Inspectie Gezondheidsbescherming ziet toe op de naleving. Het besluit heeft nauwelijks praktische betekenis meer omdat het Arbeidsomstandighedenbesluit een verdergaand verbod op de toepassing en verkoop van asbestbevattende producten bevat.

Huidige regelgeving van het Ministerie van V&W

22 *Reglement betreffende het vervoer over land gevaarlijke stoffen Wet vervoer gevaarlijke stoffen 1997 (VLG)*

(Ministerie van v&w; Staatscourant 1996, 235): Het reglement VLG bevat voorschriften voor het vervoer van asbesthoudende producten en asbesthoudend afval over de weg. De voorschriften zijn niet van toepassing op:

- hechtgebonden asbest (producten en afval), waaruit geen gevaarlijke hoeveelheden asbestvezels kunnen vrijkomen;
- asbesthoudende fabriekaten (producten en afval) die zodanig zijn verpakt dat tijdens het vervoer geen gevaarlijke hoeveelheden asbestvezels kunnen vrijkomen.

De daartoe aangewezen ambtenaren van de Rijksverkeersinspectie zien toe op de naleving van de voorschriften.

23 *Reglement betreffende het vervoer over de spoorweg van gevaarlijke stoffen Wet vervoer gevaarlijke stoffen 1997 (VSG)*

(Ministerie van v&w; Staatscourant 1996, 237):

Dit reglement vertoont inhoudelijk grote overeenkomsten met het Reglement betreffende het vervoer over land van gevaarlijke stoffen. De daartoe aangewezen ambtenaren van de Rijksverkeersinspectie zien toe op de naleving van de voorschriften.

24 *Deltawet grote rivieren*

(Ministerie van v&w; Staatsblad 1995, 210):

Op 21 april 1995 is de Deltawet grote rivieren in werking getreden. Artikel 2 van deze wet stelt dat voor het realiseren van de in deze wet bedoelde werken de wettelijke voorschriften krachtens welke daarvoor een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit vereist is, buiten toepassing. Dat betekent onder meer dat voor het slopen van oude bouwwerken geen sloopvergunning vereist is. Wel blijven de voorschriften in de bouwverordening voor het slopen van asbest uit bouwwerken (die afkomstig zijn uit artikel 4 van het Asbest-verwijderingsbesluit) van kracht. Deze voorschriften zijn in beginsel van toepassing op iedereen die asbest uit een bouwwerk verwijdert of laat slopen. De voorschriften die alleen voor de houder van de sloopvergunning gelden, worden door de Deltawet grote rivieren buiten werking gesteld.

Huidige regelgeving van provincies en gemeenten*25 Model-provinciale milieuverordening en provinciale milieuverordening*

(Interprovinciaal Overleg en individuele provincies): Artikel 1.2 van de Wet milieubeheer stelt dat de provincie ter bescherming van het milieu een provinciale milieuverordening (PMV) moet vaststellen. De PMV dient onder meer regels te bevatten aangaande de afvoer en verwerking van de in de verordening aangewezen categorieën afvalstoffen. Er is een Model-PMV opgesteld.

26 Model-bouwverordening en gemeentelijke bouwverordening

(Vereniging van Nederlandse Gemeenten en individuele gemeenten): De gemeentelijke bouwverordening bevat onder meer voorschriften voor het slopen van asbest uit bouwwerken. Voor het verwijderen van asbest zijn voorschriften opgenomen in het Asbest-verwijderingsbesluit. Deze voorschriften hebben voor het slopen van asbest uit bouwwerken een directe werking totdat ze in de gemeentelijke bouwverordening zijn verwerkt. Gemeenten zijn verplicht om binnen één jaar na het van kracht worden van de voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit voor het slopen van asbest uit bouwwerken hun bouwverordening in overeenstemming met deze voorschriften te hebben gebracht. Als hulpmiddel voor de gemeenten brengt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een Model-bouwverordening (mbv) uit:

De VNG heeft op 18 maart 1994 de 2e serie wijzigingen van de mbv 1992 uitgebracht. Hierin zijn de voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit voor het slopen van asbest uit bouwwerken, met uitzondering van de voorschriften voor asbestinventarisatie voorafgaand aan sloop, verwerkt. Deze voorschriften moeten sinds uiterlijk 17 juni 1994 in de gemeentelijke bouwverordening zijn verwerkt. Voorts heeft de VNG op 2 juli 1997 de 4e serie wijzigingen van de mbv 1992 uitgebracht. Hierin zijn de voorschriften van het Asbest-verwijderingsbesluit voor asbestinventarisatie voorafgaand aan sloop van asbest uit bouwwerken verwerkt. Deze voorschriften moeten sinds 14 juni 1997 in de gemeentelijke bouwverordening zijn verwerkt.

Ten slotte heeft de VNG op 18 juni 1998 de 6e serie wijzigingen van de mbv 1992 uitgebracht. Hierin zijn de voorschriften van het Besluit tot wijziging van het Asbest-verwijderingsbesluit verwerkt. Deze voorschriften moeten voor 1 april 1999 in de gemeentelijke bouwverordening zijn verwerkt.

Bijlage 5

Kwaliteitsfactoren bepaald volgens de glasparelstraalttest

Code	Materiaal	Figuurnr. in bijlage 3	Coating	Ongeperst	1 x geperst	2 x geperst	Geauto-claveerd	Kunststof matrix	Asbestgehalte in %	Slijptdiepte in mm na 5 min. stralen	Kwaliteitsfactor K
4	AC-golfplaat met gespoten coating		X	X					11,1	< 0,01	> 100
8	AC-plaat met coating		X			X	X		17,8	< 0,01	> 100
14	AC-plaat met coating	1	X						22,5	< 0,01	> 100
25	Bakelieten handvat						X			< 0,01	> 100
32	Pakkingmateriaal, type 4	4					X		61	< 0,01	50
31	Pakkingmateriaal, type 2	2					X		65	< 0,01	33
1	AC-dakleien met coating	15	X		X				10,5	0,08	5-10
2	AC-dakleien met coating		X		X				10,5	0,11	3-5
26-30	Vinyl vloertegels						X		14	0,03	5
9	AC-plaat, dubbelgeperst					X			9,9	0,03	2
10	Idem					X			9,9	0,09	1,4
39	AC vlakke plaat enkel geperst (ref.)	9			X				11	0,08	1
15a	AC vlakke plaat 3 mm dik					X			7		0,67
21	Remvoering (klein)	3					X		67	0,05	0,8-1,0
11	Asbestcement profiel	5		geëxtrud.					19,8	0,09	0,71
7	AC vlakke plaat	10				X	X		12,8	0,04	0,67
18	Remvoering (groot)	8					X		51	0,03	0,5
15b	AC vlakke plaat, 5 mm dik	11			X				7	0,33 v*	0,45
										0,19*	
16	Idem, echter 6 mm dik	6			X				15	0,17	0,45
5	Asbest board				X				15,6	0,3	0,3
6	Idem			X					16,1	0,29	0,29
33	Vloerbedekking onderlaag	7					X		50-60	0,8	0,26
34	Brandwerende plaat	13							60-70		0,05
35	Asbestkarton	14		X					53	3	0,012

Toelichting bij de lijst met kwaliteitsfactoren

Asbestbevattende waren kunnen aan de hand van de mate van gebondenheid van de asbestvezels globaal in twee categorieën verdeeld worden verdeeld: hechtgebonden en niet hechtgebonden. Gebruik van producten van de laatste categorie kan gemakkelijk aanleiding geven tot afgifte van vrije vezels in de lucht. De als gevolg hiervan optredende blootstelling is uit oogpunt van volksgezondheid onaanvaardbaar.

De hechtgebondenheid van asbest in asbestbevattende materialen wordt bepaald volgens de glasparel-straalttest. (De methode is vastgelegd in een besluit van 15 augustus 1994, het Warenwetbesluit asbest, Staatsblad 1994, nr. 674) Met behulp van deze test wordt een 'kwaliteitsfactor' vastgesteld. Wanneer deze kwaliteitsfactor 0,35 of hoger is wordt het betreffende materiaal gezien als hechtgebonden.

TNO heeft in het verleden voor een aantal veelgebruikte asbesttoepassingen deze 'kwaliteitsfactor' bepaald.

De resultaten zijn neergelegd in onderstaande lijst.

Met nadruk wordt gesteld dat deze lijst alleen betrekking heeft op nieuwe, niet verwerde producten. Voor oude producten of producten die verweerd zijn kan geen betekenis aan de opsomming in deze lijst gegeven worden. Meestal kan op basis van ervaring en vergelijking met bekende referentiematerialen een redelijke schatting worden gemaakt* van de hechtgebondenheid van asbesthoudende materialen. Bij twijfels over de hechtgebondenheid kunnen desgewenst asbestconcentraties in de lucht worden uitgevoerd. Met nadruk moet worden gesteld dat ook de als 'hechtgebonden' aangeduide asbesthoudende materialen niet bewerkt of beschadigd mogen worden.

* Om tot een meer eenduidige beoordeling van risicovolle asbesthoudende materialen te komen zal in toekomstige normstelling een aantal materialen/toepassingen op een 'zwarte lijst' worden geplaatst. Tot dit moment wordt de risicoschatting middels een scoremodel uitgevoerd op basis van de huidige normstelling zoals vastgelegd in de BRL 5052 of het Bouwbesluit Materialen

Register

I

173a Wetboek van strafrecht 2.1.15

A

aansprakelijkheid gemeenten 9.15
 aansprakelijkheid kosten asbestverwijdering 9.3, 9.7, 9.12, 9.13
 aansprakelijkheid werkgever beroepsziekten 9.16
 acceptatiecriteria stortplaatsen 7.5.2
 acht-dagentermijn
 actieniveau 4.1.1
 advies niet verwijderen hechtgebonden asbest 6.6
 afdichtingen 2.1.2, 2.1.18
 afscherming asbest 5.8
 afsluiten containers 7.2.6
 afval asbesthoudend, definitie 7.1.IV
 afvalstoffenvergunning 7.2.6
 afvoer asbest uit een bouwwerk 3.2.34
 afvoer asbesthoudend rem- en frictiemateriaal 7.4.4
 afvoer door bedrijf 7.4.5
 afvoer door particulier 7.3.9, 7.3.II
 afvoer grond 8.10
 agrarische sector 6.13
 ALARA-principe 4.1.1
 alternatieven voor asbest 2.1.17
 alternatieven voor stort 7.5.8
 amiante 2.1.10
 arbeidsomstandighedenbesluit 3.5v
 asbest in gebouwen 3.8.4, 4.1.1
 asbestanalyse 4.2.3
 asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet 3.5v
 asbestbrand 8.13
 asbestcementleidingen, verwijderingsplicht 6.3
 asbestconcentratie na sloop 4.2.2
 asbestconcentratie in niet sloopsituaties 4.1.1
 asbestconcentraties in binnenlucht 4.1.6
 asbestconcentraties in buitenlucht 4.1.7
 asbestdoek 2.1.3
 asbestinventarisatiebedrijf deskundig 3.4.3
 asbestkarton 2.1.3
 asbestkoord 2.1.3
 asbestos 2.1.10
 asbestose 2.2.2
 asbestverwijderende bedrijven 3.4.2, 3.4.5, 3.4.9
 asbestverwijderingsbesluit 3.2v
 asbestvrij afval, herkenning 7.2.9

asbestvrij-verklaring 6.8
 asbestvervangers 2.1.17
 asbestweg 3.3.2, 3.7v, 4.1.4
 AT 2.1.4

B

bedrijfsmatig asbestbevattend afval 7.1.4, 7.4.2, 7.4.3, 7.4.5
 beoordelingsrichtlijn algemeen asbestverwijderen 3.4v
 (BRL 5050)
 beoordelingslijn asbestonderzoek 3.4v
 (BRL 5052)
 bepaling asbest in materialen 4.2.1
 beroep (tegen mededeling onder voorschriften) 3.2.23, 3.2.36
 beroepsmatige blootstelling 2.2.7, 4.1.1
 beschoeiing 8.II
 Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (BAGA) 7.1.2
 Besluit asbestvrije frictiematerialen 2.1.9
 Besluit asbestwegen 3.7.1, 3.7.2, 3.7.3
 Besluit tot wijziging van het asbestverwijderingsbesluit 3.2.3
 beste bestaande technieken 3.2.1, 3.2.43, 3.2.34, 3.2.35
 bevoegd gezag afvalstoffenvergunning 7.4.1, 7.4.2
 bewerken 5.1
 blootstelling tijdens werk 3.6.6
 bodem 3.3.4, 4.1.2, 8.8, 8.9
 bodem, meetmethode 4.2.1
 boilers 3.2.32, 3.3.3
 boren in asbestplaat 5.3
 bouwverordening 3.2.2
 bouwwerk definitie 3.3.1
 bouwwerk/bodem 3.3.4
 bouwval 8.19
 bovenlaag van een weg 4.1.4
 branchevereniging asbestinventarisatiebedrijven 3.4.8
 branchevereniging asbestverwijderende bedrijven 3.4.9
 brand 8.13
 brandweer 8.3, 8.13
 BRL 2506 8.21
 BRL 5050 3.4.1, 3.4.4
 BRL 5052 3.4.1, 3.4.4
 buitenlands asbestverwijderingsbedrijf 3.4.7

C

certificatie asbestonderzoeksbureau 3.4.5
 certificatie asbestverwijderingsbedrijf 3.4.5
 certificatieplicht, vrijstelling 3.2.32, 3.2.33
 container bag 8.6
 containers 7.2.7, 7.2.8
 CV-ketels 3.2.39

D

dakleien asbestbevattend 5.6
 definitie asbest 2.1.1
 demonteren 3.2.8, 6.1
 depot 7.2.6
 dertien-weken termijn sloopvergunning 3.2.41
 deskundige bedrijven 3.4.IV, 3.4.3, 3.4.5, 3.4.8,
 deskundig toezichthouder asbestsloop 3.5.2, 3.5.II
 doorboren van asbest 3.2.9
 DTA 3.5.II
 dubbel plastic 7.2.2, 7.2.3

E

EG-richtlijn 3.8.3
 eindmeting 4.2.2
 electronenmicroscopische meetmethode 4.1.1
 equivalentiefactoren 4.1.1
 EURAL 7.1.3

F

filtermateriaal 2.1.3
 financiering inzameling 9.5
 frictiematerialen 2.1.8

G

gas- en waterdistributieleidingen 3.2.33, 3.2.35
 gemeentelijke inzamelactie 7.3.12
 gescheiden afgifte (particulier) 7.3.4
 geschroefde materialen 3.2.27, 3.2.29
 gevaarlijk afval 7.1.2, 7.1.3
 gevelplaten 5.2
 gevolgen asbestblootstelling 2.2.2, 2.2.3
 grenswaarde (binnen- en buitenlucht) 4.1.1
 grond 2.1.12, 4.1.2, 8.8, 8.9, 8.10

H

handelbaar pakket asbestbevattend afval 7.3.8
 harmonisatie storttarieven 9.8
 hechtgebonden 2.1.3, 4.1.5, 4.2.5
 hergebruik bedrijven 2.1.14, 2.1.16
 hergebruik particulier 2.1.15
 herkennen asbest 2.1.4, 2.1.5
 hogedrukreiniger 5.7
 hoogte straffen 3.6.3
 huishoudelijk asbestbevattend afval 7.3v
 huisvuil 8.5
 huur 6.8, 6.9, 6.10

I

illegale verwijdering particulier 3.6.4, 3.6.12
 illegale sloop 3.6v 8.16, 8.17
 illegale stort 8.1, 8.2, 7.5.9
 importeren asbest 2.1.11
 inademen van asbest 2.2.2, 2.2.4
 industriële oven 3.2.14, 3.2.39
 inkapseling van asbest 5.8
 inpakken asbestbevattend afval op depots 7.3.6
 inslikken van asbestvezels 2.2.8
 installatiebedrijven, Vereniging van Nederlandse 3.2.39
 Installatiebedrijven
 interventiewaarde asbest in de bodem 4.1.2
 inventarisatie 3.2.1, 3.4.3
 inzamelactie 7.3.12
 inzamelplicht gemeente 7.3.1, 7.4.3

K

KCA-depot 7.2.6
 ketels 3.2.32
 keurmerk 2.1.4
 KOMO-keurmerk 2.1.13
 koppingsplaten 3.6.11
 kosten 9.1v
 kosten asbestonderzoek 9.4, 9.11
 kozijnen 3.2.13

L

laboratoria 3.4.6
 landbouw 6.13
 landbouwmachines 2.1.8
 landelijke richtlijn verwijdering, inzameling, afvoer en stort asbestbevattend afval van huishoudens voor 7.3.1
 gemeenten, provincies en stortplaatsen
 lichtmicroscopische meetmethode 4.2.2
 lijst asbestbevattende materialen 2.1.6

longkanker 2.2.2
 losgebonden 2.1.3
 luchtconcentratie meting 4.1.1, 4.2.4

M

maanpakken 2.2.7
 materiaalanalyse 2.1.5
 maximaal toelaatbaar risiconiveau 4.1.1
 mededeling onder voorschriften 3.2.12, 3.2.18, 3.2.23, 3.2.36, 3.2.44,
 • bij aanbieden afval door particulier 7.3.3
 • voor bedrijf mogelijk? 3.2.26
 • van rechtswege 3.2.30
 meetmethode afval 4.2.1
 meetmethode bodem 4.2.1
 meetmethode concentratie in lucht 4.2.2
 meetmethode hechtgebondenheid asbest 4.1.5
 meetmethode in materialen 4.2.1
 meetmethode puingranulaat 4.2.1
 melding arbeidsinspectie 3.2.11, 3.2.24
 merknaam 2.1.4
 mesotheloom 2.2.2
 milieuvergunning, asbest verwijderen via 6.4
 mobiele milieustraat 7.3.5
 model-bouwverordening 3.2.10, 3.2.18
 monsterneming bouw- en sloopafval 4.2.1
 monsterneming puingranulaat 4.2.1
 Morawetz 6.6

N

nat verpakken 7.2.4
 NEN 5896 4.2.1
 NEN 5897 4.2.1
 niet asbestbevattende materialen besmet met asbestvezels 6.7
 niet-beroepssituatie, gevaar asbest 2.2.5
 noodzaak sloop woningen 6.6
 norm afvalgas 4.1.5
 normen divers 4.1.5
 normen lucht 4.1.1
 normen bodem 4.1.2
 normen puingranulaat 4.1.3
 normen wegen 4.1.4
 NT 2.1.4

O

object definitie 3.3.1
 object/asbesthoudend afval 3.3.3
 object/asbestverwijdering 3.2.24
 object/wegen 3.3.2
 omzeilen, 35 meter grens 3.2.19
 onderhouden 5.1v 6.1

onderzoek voorafgaand aan sloop 3.2.10
 ontheffing 2.1.18
 onverpakt 8.5, 8.6
 Oostenrijkse woningen 6.6
 ophalen asbestbevattend afval
 • particulier 7.3v
 • afvoer 7.2v
 opruim en schoonmaakkosten bij incidenten 9.12
 opslag 8.12 8.14
 overzicht van stortplaatsen 7.5.1

P

pakkingen 2.1.3
 • in ketels 3.2.32
 particulier die asbestbevattend materiaal bewerkt 8.15
 particulier, verpakken materiaal op depots 7.3.6
 particulier asbestverwijderen 3.2.18, 3.2.32
 particulier, opslag 8.12, 8.14
 particulier hergebruik 2.1.15
 particulier, minder strenge eisen 3.2.45
 particulier slopen asbestbevattend dak 3.2.18, 3.2.19
 passieve beroepsmatige blootstelling 4.1.1
 patentnummer 2.1.4
 percentage asbest/toepasselijkheid regelgeving 3.2.5
 persoonlijke beschermingsmiddelen 3.5.1
 door controlerende instanties 3.6.1
 piketdienst 3.5.8
 plicht asbestverwijdering 6.2, 6.3
 politie 3.6.7, 3.6.8
 preventie illegale stort 7.5.9
 productenbesluit 3.8.3
 puinbreekinstallatie 8.21
 puingranulaat restconcentratienorm 4.1.3
 puingranulaat toepassing, hergebruik 2.1.12, 2.1.13 4.1.3

R

regeling asbestwegen 3.7.1, 3.7.2, 3.7.3
 reglement vervoer over land van gevaarlijke 7.2.5
 stoffen
 reinigen asbestmateriaal 5.2
 rem- en frictiemateriaal 2.1.8, 2.1.9
 renovatie 5.5, 6.1
 rioleringsbuizen 3.2.33, 3.2.35
 risico aanwezigheid asbest in woningen 2.2.11
 risico's asbest 2.2.2

S

schilderen 5.2
 schoonspuiten 5.2
 schoorsteen vegen 5.9
 sloopplicht 6.1
 sloopvergunning 3.2.10
 • aanvraag zonder asbestvermelding 3.2.17
 • eisen aan houder van sloopvergunning 3.2.11
 • illegale sloop 8.16, 8.17
 • geen sloopvergunning vereist 3.2.27
 • minder dan 10m³ sloopafval 3.2.16
 • nagaan of deze is afgegeven 3.2.42
 • onverwacht asbest aantreffen 8.18
 • versus algemene regels 3.2.31
 • slopen zonder sloopvergunning 3.6.10
 • slopen door niet deskundig bedrijf 6.11, 6.12
 sloopvergunningstermijn 3.2.41
 soorten asbest 2.1.1
 sproei-installatie container 7.2.7
 standaardvoorschriften voor verwijdering 3.2.12
 door particulieren
 standaardvoorschriften wijzigen 3.2.12
 STIPDT 3.5.11
 stortlocatie 7.5.1
 stortlocatie (eisen) 7.5.2
 strafmaat 3.6.3

T

toekomstige wet- en regelgeving
 • asbestverwijderingsbesluit 3.8.2
 • besluit inventarisatie in niet-sloop-situaties 3.8.4
 • productenbesluit 3.8.3
 tien kubieke meter sloopafval 3.2.16
 tijdelijke opslag 7.2.6
 toelaatbare dagelijkse inname 4.2.1
 toepassing door bedrijf (verbod) 2.1.14
 toepassing door particulier (verbod) 2.1.15
 toepassingen 2.1.2
 toestemming voorafgaand aan sloop 3.2.10
 tuingrond (asbestverontreinigd) 8.9

U

uitbesteden inzameling 7.3.2

V

VAVB 3.4.9
 veiligheid particulier 6.12, 7.3.6, 7.3.7, 7.3.10
 veiligheid werknemers 7.3.7, 3.5v
 ventilatiekanaal (asbestbevattend) 8.20

verbod hergebruik/toepassing 2.1.7, 2.1.14, 2.1.15
 vereniging, asbest verwijderen door 3.2.37
 verhuizing 6.9
 verkrijgbaarheid asbestbevattende producten 2.1.10
 verpakkingsmateriaal 7.2.1, 7.2.2, 7.2.3
 verschijningsvormen 2.1.1, 2.1.3
 vervangers voor asbest 2.1.17
 verven 5.2
 verwaarloosbaar risiconiveau 4.1.1, 4.1.6, 4.1.7
 verwarmingstoestellen, als een geheel verwijderen 3.3.3, 3.2.39
 verwijderen 6.1v
 verwijderen, groepsverband 3.2.37
 verwijderen voorschriften 3.2v
 verwijderingsplicht 6.2, 6.4
 verzekering 9.12, 9.13, 9.14
 vijfendertig vierkante metergrens 3.2.19
 vinylvloerbedekking 2.1.2, 3.2.12
 visuele inspectie 4.2.2
 VLG 7.2.5
 vloerbedekking 2.1.2, 3.2.12
 VOAM 3.4.8
 voertuigen 2.1.8, 2.1.9
 voorkomen illegale stort 7.5.9
 vrijgavegrens 4.1.1
 vrijgavemeting 4.1.1, 4.5.9
 vrijstellingen certificatieplicht 3.2.32, 3.2.40
 VVTB 3.4.9

W

waardedaling door asbest 9.10
 warenwet (methode) 4.2.5
 wegverharding, asbestbevattende 3.7.1, 3.7.2, 3.7.3, 4.1.4
 werkingssfeer asbestverwijderingsbesluit 3.2.4
 werknemer, risico asbest 2.2.5, 2.2.7
 wijze van storten 7.2.6
 wijziging asbestverwijderingsbesluit 3.2.3
 wisselwoningen 2.1.16
 woning, risico's asbest in 2.2.11

Z

zagen in asbestplaat 5.3
 zeil 2.1.2, 3.1.12
 zelfstandig ondernemer 3.5.4
 zwerfasbest 8.1, 8.2, 8.3, 8.4

Grote Marktstraat 43
2511 BH Den Haag
Postbus 30732
2500 GS Den Haag
Telefoon (070) 361 0575
Fax (070) 363 33 33
E-mail info@infomil.nl
Website www.infomil.nl

Extra exemplaren zijn aan te vragen
bij het Distributiecentrum VROM,
telefoon (0900) 80 52 (€ 0,20),
met vermelding van nummer 14298/174.

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer